Obrh

Glasilo občine Loška dolina
Letnik 9, oktober/november, 2008
št. 3/4 (45/46)

foto: Borut Kraševec

Po vodo z bačvami

Dolga stoletja je bil za Nadleščane glavni vodni vir potok Obrh, ki teče kakšnih tristo metrov pod vasjo.
V njem so napajali živino, prali perilo in zajemali vodo ter jo z bačvami (lesenimi sodi) večinoma s pomočjo vprežne živine ali ročnimi vozički vozili ali pa celo s škafi na glavi nosili domov. Zadnje bačve so bile v uporabi vse do leta 1965.
Prvi vodnjaki so se v Nadlesku začeli pojavljati v prvih dveh desetletjih prejšnjega stoletja, predvsem malo pred in po prvi svetovni vojni. Iz vodnjakov so jo črpali z ročno črpalko, ki je bila ponavadi le v enem prostoru. Več vodnjakov – kapnic se je pojavilo v obdobju med letoma 1950 in 1965.
Vodovod so zgradili leta 1986.

Obrh pod Nadleskom

FOTO GALERIJA: **V DEŽELI OSTRNIC,** PRI GRADU SNEŽNIK, 20.–22. junij 2008.

FOTO: Klemen Kraševec, Borut Kraševec

NAŠA OBČINA
Praznik Občine Loška dolina ... 4
Gradnja kanalizacije in javne razsvetljave na Rožniku ... 5
Gradnja kanalizacijskega in obnova vodovodnega omrežja v naselju Vrhnika ... 5
Rekonstrukcija vrtca ... 6
Odličnjakinje in odličnjaki devetih razredov prejeli občinska priznanja ... 6
Delovanje Javnega zavod za kulturo in turizem Grad Snežnik 7

LJUDJE IN KRAJI
Nadlesk ... 8
O letališču ... 8
Ivana Truden ... 10
O Nadleškem mostu … ... 11
Nadleške piramide ... 13
Pesmi in zgodbe Danice Komidar ... 15
Trgovina Truden ... 15
Športno društvo Nadlesk ... 16
Cerkev sv. Jedrt ... 16
Raglja ... 16
Kdo vse se skriva za vrati cerkve sv. Jedrt v Nadlesku? ... 17
Kako pomagati ... 19

KULTURA
Med ostrnicami se je tudi pelo! ... 21
V Ložu odprta nova galerija ... 21
Potovanje po sledeh Primoža Trubarja ob 500-letnici rojstva ... 22

PRIPOVEDNO IZROČILO
Na široki cesti ... 28

MED POLHKI
Že jesen je k nam prišla … ... 30
Teden otroka ... 32

ŠOLAR
4. Talkschool – srečanje na Poljskem ... 34
Novo šolsko leto ... 35
Pri nas se imamo lepo ... 36

ŽUPNIJSKA STRAN
Duhovni seminar ... 37

DRUŠTVA
120 let od ustanovitve starotrške prostovoljne požarne brambe ... 38
Srečanje gasilske mladine GZ Loška dolina ... 42
Pihalni orkester na obisku med osnovnošolci ... 42
Pred zaključkom naporne pevske sezone ... 43
Slavčki upihnili svečke na torti ... 44
Orkester kamp 2008 ... 45
Naši biatlonci že tekmujejo ... 46
Uživaj mladost drugače ... 47
Z blatom do novih prijateljev ... 48
Prireditev Vsi na Cinkovec uspela ... 49
»Varna vožnja – Ribnica 2008« uspela! ... 50

NARAVNA DEDIŠČINA
Novice iz Križne jame ... 51
Novice projekta LEADER ... 51

DOBRO JE VEDETI
Lekančkov butik ... 52
Medgeneracijski odnosi ... 52
POLICIJA SVETUJE ... 53

NAGRADNA KRIŽANKA ... 54

OBRH – JAVNO GLASILO OBČINE LOŠKA DOLINA

Prejmejo ga brezplačno vsa gospodinjstva v občini Loška dolina
Naklada: 1450 izvodov
Uredniški odbor: Aja Trudn, Anita Kolmanič, Martina Šumrada, Metka Ravšelj, Matej Kržič, Pavla Lavrič, Vera Jasna Lekan
Odgovorni urednik: Borut Kraševec

Naslov uredništva:
Občina Loška dolina
Cesta Notranjskega odreda 2
1386 Stari trg pri Ložu

e-naslov: **obcina@loskadolina.si**
telefon: **01 705 06 70**
spletna stran: **www.loskadolina.si**

Lektoriranje: Andreja Mlakar
Tisk: **Kočevski tisk, Kočevje**

UVODNIK

Prijazen pozdrav tokrat v dvojni številki Obrha!

Vabim vas, da prelistate naslednje strani, ki jih je nekoliko več kot običajno. Verjamem, da ne boste imeli nič proti temu, da vas bo nekaj vsebine iz teh kratkih jesenskih dni, popeljalo v dogajanje zgodnjega, toplega poletja.

Med članki je nekaj tudi takih, ki nas s svojo vsebino pospremijo celo v čase, ko ni bilo ne sluha ne duha o danes nepogrešljivih avtomobilih, telefonih, računalnikih, elektronski pošti … Sprašujem se, kako je Trubarju in tudi drugim našim prednikom lahko uspelo brez vseh teh sodobnih »pomagal« ustvariti tako veliko dediščino.

Bogato zapuščino so skozi zgodovino s svojimi aktivnostmi ustvarjali tudi vsi gasilci, ki letos praznujejo. Zlati grb občine, ki ga je prejelo Prostovoljno gasilsko društvo iz Starega trga je znak, da je njihovo delo opaženo in tudi cenjeno. Zasluženim čestitkam se pridružujem tudi sam v imenu celotnega uredniškega odbora. Seveda si čestitke zaslužijo tudi vse dobitnice in dobitniki bronastih grbov ter občinskih priznanj ter tudi vsi, ki se trudijo in dosegajo rezultate tako v športu kakor tudi na drugih področjih. Nekaj uspehov je predstavljenih na naslednjih straneh, nekaj pa jih že čaka na predstavitev v prihodnji številki. Da bo tudi naslednja čim bolj pestra, vas kot vedno vabim, da se tudi vi oglasite s svojimi prispevki. Vsem, ki ste v tej kakor koli sodelovali, iskrena hvala.

Vsem vam želim dobro počutje!

Borut Kraševec, urednik

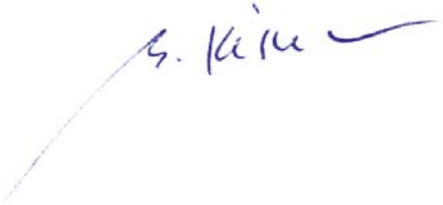

Zadnji dan za oddajo člankov: ponedeljek, 24. november 2008.

Nekaj splošnih navodil in pravil za pripravo člankov:

- Zaželeno je, da so članki napisani in posredovani v računalniški obliki v programu Word; izjemoma lahko tudi v rokopisni obliki.
- Ime računalniškega dokumenta naj bo isto, kot je naslov članka.
- Vsi teksti morajo biti podpisani s polnim imenom in priimkom.
- Digitalne fotografije in drugo slikovno gradivo naj ne bo vstavljeno med besedilo, ampak naj bo posredovano samostojno v jpg ali tiff formatu, ločljivosti najmanj 300 dpi.
- H klasičnim ali digitalnim fotografijam je zaželeno, da posredujete tudi besedilo (podnapis) in obvezno avtorja fotografije ali, če avtor ni znan, ime tistega, ki fotografijo hrani oz. posreduje.
- Dolžina tekstov: za eno natisnjeno stran v Obrhu ustreza tekst, ki vsebuje približno 4200 znakov oziroma 55 vrstic (pisava Times New Roman, velikost črk 12), in ena fotografija. Če je stran brez fotografij, vsebuje tekst 5800 znakov oziroma 80 vrstic.
- Uredništvo si pridržuje pravico, da člankov, ki niso v skladu s programsko zasnovo glasila (ne sodijo v nobeno od rubrik), ne objavi.

Navodila, ki jih v prihodnje upoštevajte vsi, ki posredujete prispevke v rubriko Pisma bralcev:

- Navodila za pripravo člankov so enaka splošnim.
- Tekst naj ne presega ene računalniško tipkane strani (3000 znakov oziroma 45 vrstic, pisava Times New Roman, velikost 12).
- Vsebina naj bo omejena na tematiko, ki se nanaša izključno na Loško dolino, za vse druge teme si uredništvo pridržuje pravico, da jih ne objavi.
- Teksti z žaljivo in sovražno vsebino ne bodo objavljeni.
- Besedilo mora biti podpisano s polnim imenom in priimkom. Dopisan mora biti tudi naslov in telefonska številka – ta dva podatka ne bosta objavljena.

tekst in fotografije: Borut Kraševec

Praznik Občine Loška dolina

V počastitev občinskega praznika je v soboto, 18. oktobra, v kulturnem domu v Starem trgu potekala svečana seja Občinskega sveta Občine Loška dolina. Na seji je župan Janez Sterle podelil Prostovoljnemu gasilskemu društvu iz Starega trga Zlati grb občine.
Z recitacijami in glasbo so nastopile učenke Osnovne šole Heroja Janeza Hribarja iz Starega trga. Prireditev je s koncertom zaključila etno glasbena skupina Fletno iz Cerknice. Program je povezovala Petra Turk.

Župan Janez Sterle je po uvodnem pozdravu povedal: »Včasih občinski praznik obeležimo s kakšno otvoritvijo. Danes temu ni tako, kar pa vsekakor ne pomeni, da v občini nimamo novih pridobitev. V minulem letu smo naredili veliko korakov. Nekateri so manjši, drugi veliki, nekateri so pot začenjali, drugi pa so že pripeljali do cilja. Naj omenim samo nekatere.

Župan Janez Sterle je čestital za občinski praznik …

Predsednik PGD Stari trg Franjo Bukovec se je zahvalil za podeljeno priznanje.

Vsekakor je naša največja investicija v tem obdobju **novogradnja vrtca**, ki je zahtevala velika finančna sredstva in je bila največja obremenitev občinskega proračuna. Vrednost izgradnje je preko milijon evrov. V prihodnjih dneh bo izveden tehnični pregled, tako da nas čaka še nabava opreme in v začetku prihodnjega leta še predaja vrtca v uporabo. Prepričan sem, da se bodo naši mali uporabniki in njihove vzgojiteljice v vrtcu dobro počutili, polni pozitivne energije, kot jo odsevajo barve na fasadi. Poleg vrtca smo uredili tudi okolico z igrišči in izgradili **pločnik**, ki omogoča varnejšo pot vsem pešcem.
Nedaleč od vrtca, na **Rožniku**, je bila dokončana še ena investicija, in sicer **izgradnja kanalizacije in javne razsvetljave** za omenjeno sosesko.
Na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda se je letos začela še ena velika investicija, in sicer **izgradnja kanalizacijskega sistema in obnova vodovodnega omrežja v naselju Vrhnika**. Vrednost investicije je skoraj milijon evrov in bo v veliki večini financirana z evropskimi sredstvi. To je prva investicija v nizu investicij na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda, ki so bile definirane v projektu »Ohranimo vode čiste«, ki je bil ravno tako skoraj v celoti narejen z evropskimi sredstvi. Prej sem že omenil izgradnjo pločnika med Starim trgom in Pudobom. Ob tej priložnosti bi vas rad seznanil, da je že podpisana pogodba z izvajalcem za **rekonstrukcijo regionalne ceste Pudob–Iga vas**. Rekonstrukcija ceste zajema tudi **izgradnjo pločnika, avtobusnih postajališč, ureditev cestnih priključkov** ob podružnični šoli v Iga vasi in dograditev cestne razsvetljave. Z rekonstrukcijo bo predvsem zagotovljena varnejša pot našim šolarjem.
Na področju prostorske strategije občine smo v fazi izdelave Občinskega prostorskega načrta in upamo, da bo sprejet naslednje leto.
Zelo pomembna za urejenost občine in razvoj turizma v prihodnosti je **obnova grajskega kompleksa Snežnik**. Grad je dobil novo podobo in letos poleti je bil tudi uradno predan v uporabo. Gostil je že kar nekaj visokih gostov, kot je obisk vlade in diplomatskega zbora. Tudi obnovitev grajskih pristav je potekala celo leto, tako da so bile letošnje prireditve »V deželi ostrnic« v novi srednjeveški podobi.
Ob tej priložnosti bi se rad zahvalil vsem, ki so kakorkoli pripomogli k pridobitvam in razvoju občine. Na koncu vsem občankam in občanom občine Loška dolina, še posebej pa članicam in članom PGD Stari trg, prejemniku občinskega priznanja, čestitam ob občinskem prazniku.«

Zlati grb občine Loška dolina

Dobitnik najvišjega občinskega priznanja v letu 2008 je Prostovoljno gasilsko društvo iz Starega trga pri Ložu. V imenu društva je Zlati grb občine Loška dolina iz rok župana Janeza Sterleta prejel Franjo Bukovec, predsednik PGD Stari trg.
Občani in občanke, ki so se podpisali pod predlog, so v obrazložitvi med drugim zapisali:
»Prostovoljno gasilsko društvo Stari trg je bilo ustanovljeno 29. junija daljnega leta 1888, na pobudo članov, ki so se v Starem trgu zbirali v okviru čitalniškega gibanja. Ustanovljeno je bilo z namenom, da bo pomagalo reševati premoženje in življenja ljudi. To poslanstvo je ohranilo do današnjih dni, ko ima društvo za seboj že 120 let uspešnega delovanja.«
Obrazložitev so nadaljevali s predstavitvijo pomembnih mejnikov in delovanja društva, zaključili pa z besedami:
»V Prostovoljno gasilsko društvo Stari trg pri Ložu je včlanjenih 115 članov in članic.
Lahko si predstavljamo veselje prvih članov in ustanoviteljev, če bi bili danes tukaj. Zagotovo bi bili ponosni na tiste, ki trenutno skrbijo za to društvo in na svoje delo, ki so ga nekoč davno začeli. Gasilci so trdoživi, so tisti del našega naroda, ki je »vajen podplatov na svojih prsih«, kakor pravi Cankar. Preživeli so veliko držav in družbenih sistemov in tudi sedaj jim ni postlano z rožicami, pa vendar gasilke in gasilci še vedno ohranjajo svoje prvotno poslanstvo – nesebično pomoč vsem, ki jo potrebujejo.«
Več o delovanju društva in njihovih pomembnih mejnikih je podrobno predstavljeno na društvenih straneh v članku z naslovom »120 let od ustanovitve starotrške prostovoljne požarne brambe.«

Gasilska

Bogdan Zevnik

Gradnja kanalizacije in javne razsvetljave na Rožniku

Občina Loška dolina je v avgustu s položitvijo asfalta zaključila gradnjo fekalne kanalizacije in javne razsvetljave v predelu Rožnik v Starem trgu. Ker se je naknadno pojavil interes upravljavca telekomunikacijskih vodov, da se pred asfaltno preplastitvijo tudi njihove vode na novo položi v cestno telo in ker je naknadno prekopavanje ceste nedopustno, se je zaključek gradnje zavlekel iz predvidenih pomladnih mesecev na avgust. Z dokončanjem skoraj 100.000 EUR vredne investicije so prebivalci Rožnika pridobili možnost priključitve svojih objektov na javno kanalizacijsko omrežje, s postavitvijo uličnih svetilk je izgrajena javna razsvetljava, telekomunikacijski vodi pa v celoti potekajo v zemlji. Z investicijo Občina Loška dolina nadaljuje gradnjo občinskega kanalizacijskega omrežja in povečuje delež prebivalcev priključenih na čistilno napravo. Vsekakor omenjena investicija predstavlja izboljšane prometne razmere, osvetljene ulice ter bolj primerno odvajanje komunalnih odpadnih voda.

Del naselja Rožnik

Bogdan Zevnik

Gradnja kanalizacijskega in obnova vodovodnega omrežja v naselju Vrhnika

Naložba v vašo prihodnost
Operacijo delno financira Evropska unija
Evropski sklad za regionalni razvoj

V okviru projekta čezmejnega sodelovanja Ohranimo vode čiste, ki je potekal v okviru pobude Skupnosti INTERREG IIIA in je bil skoraj v 93 % sofinanciran z evropskimi sredstvi, je občinska uprava v mesecu maju pridobila gradbeno dovoljenje za »Gradnjo kanalizacijskega omrežja v naselju Vrhnika pri Ložu«. Ker bo kanalizacija po nekaterih odsekih potekala vzporedno z obstoječim vodovodnim omrežjem, bo hkrati zamenjano tudi dotrajano vodovodno omrežje. Aprila je bila pripravljena razpisna dokumentacija in v mesecu maju je bil na portalu javnih naročil objavljen razpis za gradnjo. Občinska uprava je na podlagi pravilnih in popolnih ponudb izbrala najcenejšega izvajalca, z njim podpisala pogodbo za gradnjo ter mu v začetku septembra predala tehnično dokumentacijo. Investicija obsega izgradnjo fekalne kanalizacije s čistilno napravo za 200 PE, obnovo dela vodovodnega omrežja v naselju ter asfaltno preplastitev med izvedbo poškodovanega cestišča. Ker je konfiguracija terena zelo zahtevna, se kljub mestoma zelo globokimi vkopi ni bilo mogoče izogniti trem črpališčem fekalnih odpadnih voda. Izvajalec mora glede na razpisne pogoje gradnjo zaključiti v 290 koledarskih dneh. Dela so se začela v začetku meseca. Ker kanalizacijski vodi potekajo v veliki večini v strnjenem naselju in prečkajo tudi vodotok, bo moral izvajalec še posebno paziti, kako se bodo izvajala dela, na drugi strani pa bomo morali tudi občani pokazati veliko mero potrpežljivosti. Ker je gradnja zahtevna in teren neugoden, bo po predračunih investicija stala skoraj milijon evrov. 85 % sredstev, potrebnih za investicijo, je Občina Loška dolina od Evropske unije pridobila v okviru prednostne usmeritve »Regionalni razvojni programi«, in sicer iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013. Skoraj večino preostalih 15 % sredstev pa bo občina pridobila kot dodatna sredstva občini od Službe vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. Davek na dodano vrednost pa mora občina v celoti kriti sama.

Začetek izgradnje kanalizacijskega omrežja v Vrhniki

Bogdan Zevnik

Rekonstrukcija vrtca

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski sklad za regionalni razvoj

V letu 2007 pričeta gradnja otroškega vrtca v Starem trgu se zaključuje. V zaključni fazi se izvajajo gradbeno obrtniška dela na samem objektu. Dokončati je potrebno še elektroinštalacije ter po igralnicah in hodnikih izdelati talno oblogo iz kavčuka. Ogrevanje in hlajenje objekta je predvideno s klasičnimi radiatorji, talno ter konvektorsko. Sedaj poteka tritedensko poskusno obratovanje. Trenutno je v zaključni fazi tudi zunanja ureditev okolice. Vrtec bo z novo zunanjo ureditvijo pridobil več zelenih površin za gibanje otrok na prostem, skupaj z osnovno šolo pa bo vrtec pridobil tudi ustrezno prečrpališče za nevarne snovi oz. kurilno olje. V sklopu urejanja okolice bo v celoti zamenjana varovalna ograja ter razširjen hodnik za pešce ob avtobusnem postajališču. Na žalost pa zaradi omejenosti s prostorom trenutno ni mogoče zagotoviti več parkirnih mest v neposredni bližini vrtca. Vsa dela v notranjosti objekta in okolici naj bi se po zagotovilih izvajalca dokončala oktobra, sam tehnični pregled pa je predviden za konec oktobra. V novem objektu bo poskrbljeno za dnevno varstvo otrok v šestih oddelkih. Glede na demografske razmere v občini in glede na spremenjene, po finančni plati bolj ugodne razmere za starše, bi velikost vrtca in število oddelkov morala zadostovati tudi v prihodnjih letih.

foto: Borut Kraševec

Zaključna dela v okolici vrtca

Za samo uporabo vrtca pa bo potrebno v naslednjem proračunskem letu zagotoviti še cca 130.000 EUR za notranjo opremo vrtca, senčila na oknih in kakšno novo igralo na zunanjih površinah. V pripravi je projekt in razpisna dokumentacija za notranjo opremo. Predvidevamo, da bo notranja oprema vrtca dobavljena in montirana v začetku leta 2009, kar bo omogočilo vselitev v nove prostore.

Odličnjakinje in odličnjaki devetih razredov prejeli občinska priznanja

Novo šolsko leto se je že intenzivno začelo, a kljub temu ni prepozno za predstavitev devetark in devetarjev, od 1. septembra že srednješolk in srednješolcev, ki so šolanje na starotrški osnovni šoli preteklo šolsko leto zaključili z odličnim uspehom. Župan Janez Sterle je 24. junija pripravil sprejem za Nina Bajca, Urbana Jozlja, Martino Loknar, Marušo Klančar, Klemna Kraševca, Nastjo Ravšelj (podelitve se žal ni mogla udeležiti, zato so sošolci za skupno fotografijo prinesli majico z napisanim njenim imenom), Tino Starc in Jano Šušnjar, ki so bili odlični vsa osnovnošolska leta, in jim zato podelil Bronasti grb občine Loška dolina. Za odličen uspeh v zadnjem letu šolanja pa je Karin Mlakar, Špeli Ravšelj in Nini Starc podelil Priznanje občine. Vsem je na koncu zaželel lepe počitnice in veliko uspehov v nadaljnjem šolanju. Čestitkam so se pridružile razredničarki Andreja Ravšelj in Vida Truden ter ravnateljica Sonja Jozelj, ki je dodala, da jim želi, da bi v prihodnje poleg znanja osvojili tudi čim več življenjskih vrlin.

B. K.

foto: Borut Kraševec

Odličnjakinje in odličnjaki z županom, ravnateljico in razredničarkama

Matjaž Žnidaršič

Delovanje Javnega zavod za kulturo in turizem Grad Snežnik

Javni zavod za kulturo in turizem Grad Snežnik je bil ustanovljen februarja 2007 z odlokom, ki ga je sprejel občinski svet Občine Loška dolina. Ustanovljen je bil z namenom, da prevzame v upravljanje kulturno infrastrukturo na območju občine. Posebej je bilo izpostavljeno območje Gradu Snežnik, kjer je takrat potekla obnova gradu in dela pristav. Kot ena najpomembnejših nalog zavoda je tako bila zagotoviti nadaljevanje obnove objektov in parkovnih površin na tem območju. Obnovljeni objekti pa ne smejo samevati, zato je med nalogami zapisano tudi oživljanje vsebine grajskega kompleksa, vzpostavljanje sožitja med kompleksom in lokalno skupnostjo ter zagotavljanje novih delovnih mest.

foto: Borut Kraševec

Grad Snežnik na dan uradne otvoritve, 20. junija 2008

Grad Snežnik in del grajskih pristav se danes že ponaša z novo podobo. Obnova gradu je zaključena in junija letos so se njegova vrata odprla vsem obiskovalcem, željnim ogleda njegove prenovljene notranjosti. Ministrstvo za kulturo je grad podelilo v upravljanje Narodnemu muzeju Slovenije, saj je grad tudi po obnovi zasnovan kot grad – muzej. Takšno podobo si gotovo zasluži, saj je edini grad v Sloveniji z ohranjeno in obnovljeno avtentično notranjo opremo. Zavod se z upravljavcem gradu dogovarja o pogodbi, s katero bi si pridobil možnost izvajanja prireditev v gradu in prodaje izdelkov v grajski trgovini s spominki.

V dveh stavbah grajskih pristav, kjer je v zadnjih treh letih potekala obnova, se še odvijajo zaključna obnovitvena dela. V poslopjih sta predvideni kavarna in restavracija ter več apartmajev. Zavod si obnovljene zgradbe prizadeva pridobiti v upravljanje. O tem potekajo pogovori z Ministrstvom za kulturo. Za oživitev gostinske ponudbe bo potrebno poiskati ustreznega ponudnika, ki bo pripravljen na potrebna dodatna vlaganja za zagon dejavnosti.

Čeprav je bil zavod ustanovljen predvsem z namenom upravljanja kompleksa Gradu Snežnik, pa njegovo poslanstvo vendarle ni samo na zgoraj navedenih področjih. Tudi na drugih območjih Loške doline je turistična ponudba razmeroma slabo razvita. Veliko možnosti za privabljanje gostov nam ponuja narava. Tudi kulturni in zgodovinski spomeniki v našem kraju niso primerno urejeni in ponujeni na ogled turistu. Zavod jih bo skušal oživiti in jih vključiti v turistično ponudbo. Za razvoj turistične ponudbe in za njeno promocijo bomo poleg lastnih poskušali pridobiti tudi evropska sredstva.

Ustanovitev zavoda, katerega prednostna naloga je razvijanje kulturne in turistične ponudbe, je znak, da si občinske strukture želijo napredka na tem področju. Verjamem, da je takšna tudi želja večine krajanov naše občine. Vsestranska podpora razvoju vsakršne dejavnosti posebej pa turistične je zelo pomembna. Zavedati se moramo, da še kako drži načelo »turizem smo ljudje«. Tako kot si sami želimo prijazne besede turističnega delavca ali domačina v kraju, ki ga obiščemo za nekaj dni, si te želijo tudi naši gostje.

foto: Borut Kraševec

foto: Borut Kraševec

Obisk diplomatskega zbora v Gradu Snežnik, 16. september 2008

tekst in fotografije: Borut Kraševec

Nadlesk

Vas Nadlesk, v kateri danes živi približno 150 prebivalcev, je bila prvič kot »Nadelesch« omenjena davnega leta 1269. Leži ob južnem vznožju 642 metrov visokega Nadleškega hriba. Na njem je bil v rimskem obdobju kohortni vojaški tabor, velik približno 160 x 130 metrov. Obris tabora je delno viden še danes.

Na pobočju hriba so vidni tudi ostanki bunkerjev Rupnikove linije, ki so jih zgradili pred drugo svetovno vojno.

Kraj je verjetno dobil ime po leskah, ki so bile nekoč domnevno razraščene pod njim. Vas nad leskami – Nadlesk.

Prvotno so bile hiše zaradi poplav strnjene le višje po pobočju, predvsem okrog cerkve, ki sodi med starejše v župniji, saj je bila zgrajena v 14. ali celo 13. stoletju. Cerkev sv. Jedrt se omenja leta 1526. S poslikavami Tomaža iz Senja in odlično ohranjenim poslikanim lesenim stropom ter pevskim korom spada med najpomembnejše kulturne spomenike na Notranjskem.

Skozi zgodovino so Nadlesk zaznamovale mnoge nesreče. Leta 1528 so ga na svojem uničevalnem pohodu opustošili Turki. Prizaneseno mu ni bilo niti, ko so leta 1866 vojaki večinoma nemškega rodu v Loško dolino zanesli kolero, zaradi katere je med drugimi umrlo kar 24 Nadleščanov. Takrat so se zaobljubili, da bodo na god sv. Janeza Krstnika v vaški cerkvi pri božji službi in da ta dan ne bodo delali na polju z motiko, ampak le pri senu.

Nadlesk je večkrat prizadel tudi požar. Najhujši je bil julija leta 1931, ko je pogorela skoraj vsa vas (22 hiš in 40 gospodarskih poslopij).

Do druge svetovne vojne je bil Nadlesk katastrska podobčina. Imeli so svojo »Vaško bukvo«, v katero so zapisovali predvsem prihodke in izdatke.

Med drugo svetovno vojno, leta 1944 so pod vasjo na Nadleškem polju uredili letališče, od koder so zavezniška letala prevažala ranjence iz partizanskih bolnišnic v italijanski Bari.

Nekoč je bil Nadlesk izrazito živinorejska vas. Večina ljudi se je vse do šestdesetih oz. sedemdesetih let prejšnjega stoletja preživljala pretežno s kmetijstvom. Danes so večinoma zaposleni v bližnjih podjetjih in ustanovah. Nekaj pa se jih doma ukvarja z različnimi dejavnostmi: tapetništvo, lesna galanterija, livarstvo, kovinski izdelki, trgovina …

V Nadlesku imajo tudi aktivno športno društvo, ki bo prihodnje leto praznovalo deset let obstoja.

Skozi Nadlesk čez Nadleško polje proti Snežniku poteka evropska pešpot E6.

viri v članku in na naslovnici:
- ustni viri: V članku predstavljeni sogovorniki.
- Kebe, Janez: Prva zapisana imena vasi v župnijah Stari trg in Babno Polje in zanimivosti, str. 35, Obrh, julij 2006, št. 3 (35).
- Kebe, Janez: Loška dolina z Babnim Poljem. Ljubljana, Družina, 1996.
- Golob, Nataša: Poslikani leseni stropi na slovenskem do sredine 18. stoletja, Ljubljana, Slovenska matica, 1988.
- elektronski vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Nadlesk, (29. 3. 08).
- Gorše, Anita: Cerkev sv. Jedrt v Nadlesku, seminarska naloga, junij 2007.

Nadlesk pred prvo svetovno vojno – sejem

Nadlesk leta 2008

O letališču

***Lojze Komidar**, po domače Kovačev, je v letošnjem poletju dopolnil častitljivih 80 let. Zdravje mu še kar služi, le oči ima bolne, zato mu je vid zelo opešal. Z Ženo Zofijo, ki je doma s Klanc, sta februarja praznovala 55-letnico poroke. Rodili so se jima trije otroci. Vse življenje sta kmetovala. Med vojno je bil šest mesecev v Ljubljani za mizarskega vajenca. Ker ni bilo nikogar, ki bi obdeloval domačo kmetijo, se je vrnil domov, saj ga je kmetovanje veselilo. Po svojem štiridesetem letu se je, da je bilo pri hiši vsaj nekaj rednega dohodka, najprej zaposlil v Kovinoplastiki Lož.*

Svoje mladosti nima v najlepšem spominu. V družini so bili štirje otroci, sam je bil najmlajši. Ko mu je bilo 11 let, je umrl oče. Po očetovi smrti se je kmalu začela druga svetovna vojna. Iz tega obdobja se med drugim še živo spominja letališča, ki so ga imeli v Nadlesku.

Letališče

Letališča v Nadlesku se spominjam vse od začetkov.

V maju leta 1944, takrat sem bil star 15 let, smo šli, kar nas je bilo za delo sposobnih, doli na Nadleško polje, kjer so nam dodelili različna dela. Eni so sekali grmičevje, ki je posamično raslo po travniku, drugi so ruvali kamenje in ga odvažali z vprego. Teren smo ravnali nepretrgoma šest tednov. Takrat sem se navadil kaditi, čeprav so bili cigareti v tistem vojnem času tako iskani, da bi menda marsikateri dal skoraj življenje za cigaret.

Pri nas sta bila takrat dva oficirja, Anglež in »Amerikanec«. Zgoraj v sobi sta stanovala približno dva meseca in pol. Čeprav sta imela svojo hrano in sta si na plinskem štedilniču, ki sta ga imela, skuhala tudi kavo, jima je mati vedno dala kakšno »šalco« mleka.

Da sta se »revanžirala«, sta dala pa kakšno škatlico cigaret. Vedno sem jih »šparal« za nedeljo, ko smo se »pobje« zbrali. Največ tistih cigaret sem dal šepastemu Starčkovemu stričku, ki je k nam hodil pomagat kosit.

Z oficirjema smo se dobro razumeli, čeprav nismo znali jezika. Mama je znala nekaj nemških besed, ki se jih je naučila, ko je hodila še v avstrijsko šolo, tako da so se za silo zmenili.

Za umivanje smo jim lahko nudili le »lavor«. Starejši od njiju, ki je bil bolj močan, je prišel na idejo, da bi se dalo kopati v koritu za napajanje živine v hlevu. V korito si je »natrumpal« mrzlo vodo in se nato komaj stlačil vanj, da se je malo osvežil.

Spomnim se, ko so na Nadleškem polju prvič pristala letala. Pod noč sta prišla k nam oficirja in eden ni rekel nič drugega kot: »Nocoj bo.« Tamladi oficir je povedal materi, da bo točno ob desetih. Saj kar nisem mogel verjeti, da bo res. Radovednost mi ni dala miru in sem si rekel: »Če bo res, bom šel pa na hrib in bom gledal.«

Na letališču je bilo že vse pripravljeno. Res, ta večer sta pristala dva aviona. Priletela sta

Zofija in Lojze Komidar

čez Snežnik, naredila zavoj nad Loško dolino in Cerkniškim jezerom ter se med Devinom in Gorico, kjer sta bila prižgana kresova, spustila na Nadleško polje, kjer je ob stezi svetilo devet ali enajst kresov. Raztovarjanje in natovarjanje je trajalo kakšni dve uri. Prvi večer so pripeljali večinoma lopate in krampe in tudi nekakšne minomete. Kaj so takrat odpeljali, ne vem, vem pa, da so ranjence že popoldne pripeljali na letališče, od koder so jih vozili v Bari. Takrat je bilo prvič, potem so pristala, mislim, da še kakšnih šestnajstkrat. Enkrat so k nam pripeljali letalca, ki je bil ranjen nekje ob strmoglavljenju letala in je ostal brez roke. Bil je temnopolti pilot. Takrat sem prvič videl črnca.

Otrokom je vojna prinesla nevsakdanje in nevarne igre

Spominjam se velikonočne sobote leta 1944. »Municije« in nabojev je bilo povsod polno, fantje pa smo to uporabili za igro. Naboji avionskega mitraljeza so imeli pobarvane konice, eni črne, drugi rdeče in tretji bele. Ugotovili smo, da je rdeč prah, ki smo ga nastrgali s teh konic, lepo zažarel, če smo ga zažgali in vrgli v zrak. Vseboval je namreč fosfor. No, in to velikonočno soboto smo na poti med Starim trgom in Nadleskom zažigali ta prah in ga metali v zrak. To pa je s pudobske ceste opazil en partizan in je šel proti nam s »šnelfajerco« v roki. Ko smo ga zagledali, smo zbežali in se skrili za Viktorjevo hišo, misleč, da nas ne bo našel.
Vendar nas je kmalu odkril in ker je mislil, da smo streljali s svetilno pištolo, rekel: »Kje imate pištolo, sem z njo.« Peljal nas je na komando mesta, ki je bila v Kržičevi hiši. Tam nas je sprejel komandant, ki je imel ravno toliko starega sina, kot smo bili mi. »Kaj hočemo z vami? Zapret!« je rekel. Pa so nas zaprli v vinsko klet, kamor so potem hodili »kibicat« (dajat nezaželene pripombe, op. a.): »Koliko jih je?« »Štirje.« »No, ravno prav, eden na hruško, eden na češpo ...« Bližala se je noč, vstajenska maša je bila zvečer, smo se kar malo bali, kaj bo. Ko se je že delala noč, pa pokličejo komandanta, ki nas spusti: »Pobje, naj vam bo za danes. Še vedno trdite, da niste streljali?« Ne, saj vam hočemo pokazati, kako se to dela. »No, pojdite domov in nikoli več ne počnite kaj takega.« Mi smo šli potem pa prav sklonjenih glav domov.

Običaji

Pred drugo svetovno vojno, ob pustu pred pepelnico so »vlekli ploh« k tisti hiši, kjer se je imelo kakšno dekle poročiti. Za to pustno norijo so fantje izkoristili prazne nepospravljene »bačve«, s katerimi se je hodilo po vodo. Nekoč, ko so fantje po vasi zopet vlekli tisto »bačvo« in ob tem rjoveli, jokali in ropotali, sta jih nenadoma presenetila dva orožnika. Vsi so se razbežali, le eden se je še kar naprej držal tiste bačve in tolkel po njej. Orožnika sta ga prijela, on pa seveda ni hotel povedati, s katere hiše je doma in je pokazal kar na eno. Ko so ga pripeljali v tisto hišo, so domači rekli: »Ta naj naš, ta je ta pa ta«. Iz vsega ni bilo potem seveda nič, le to, da so se vaščani še dolgo časa iz njega delali norca.

Lan

V Nadlesku so na hribu trli lan. To se še spomnim in tudi obzidje peči še stoji tam. Do požara, ki je bil v Nadlesku leta 1931, je bilo še veliko slamnatih streh in so tisti drob od lanu, rekli so pezdirje, porabili, da so ga položili po vrhu slamnatih streh in tako zaprli špranje, da je dež lažje odtekal. Lan so rabili za prejo in lanene rjuhe.

Sejmi

Sejmi so bili v Nadlesku, dvakrat na leto. Na vasi so postavili »štante« s sladkarijami in razno robo, pod vasjo pa je bilo sejmišče za živino. Na sejem so hodili ljudje iz bližnje okolice. Bilo je živahno, posebno če je bilo lepo vreme. Leta 1937/38, ko je bil še oče živ, se spomnim, je dal najstarejši sestri dva dinarja, da si gremo kupit bonbonov. Bonbone so imeli v steklenih kozarcih. Tistim, ki so bili lepo pisani in večji, smo rekli svileni. Bili so dražji. Kupili smo take najbolj drobne in poceni, da jih je bilo več. Prodajalec je iz časopisnega papirja zvil škrniceljček in jih nasul vanj. Kdor je kupil svilene, mu jih je pa preštel.

Nogometno igrišče

V Nadlesku so si športniki že v tridesetih letih pred drugo vojno na polju, kjer je bilo pozneje letališče, napravili nogometno igrišče. Uredili so ga sporazumno z vasjo, saj so takrat tam navadno pasli živino. Približno dvakrat na leto so organizirali tudi tekmo, na katero so prišli igralci in gledalci tudi iz drugih vasi.
Sam nogometa nisem igral, takrat sem bil premajhen, kasneje je bila pa vojna.

Radio in začetek vojne

Edini radio v Nadlesku pred drugo svetovno vojno so imeli v gostilni pri Kržiču. Ko je bila na cvetno nedeljo, 6. aprila 1941, napoved vojne, so ga postavili na okno in nastavili naglas. Po radiu so stalno ponavljali opozorilo: »Ljudje, ostanite na svojih domovih. Ne oddaljujte se od svojih domov …«

Poplave

Voda je nekdaj velikokrat poplavljala. Nekoč, takrat, pravijo, je bila najvišja, je v sedaj Vebrovi, takrat pa je bila tam Jernejeva hiša, narasla do vrha krušne peči.
Zadnje večje povodnji v Nadlesku se spominjam v oktobru leta 1953, voda je narasla v eni noči. Voda je takrat hitro narasla in potem tudi hitro odtekla. Potok je bil zvečer, ko je začelo deževati, normalen, ob štirih zjutraj pa so pri Benčinovih že »tepihi« plavali po vodi. Bil je tak naliv, da je voda kar zvirala od vsepovsod. Pri Šemaku je zalilo koze, da so kar po vodi plavale. Dolnji konec je bil v vodi do Kočevarjeve hiše.

Kako se spominjate praznikov v vašem otroštvu in mladosti?

Vsak večji praznik je imel svoj značaj. Otroci smo se praznikov veselili, saj smo vedeli, da bo takrat potica. Za praznike smo se tudi obuli čevlje, kajti ob delavnikih smo bili poleti največ bosi. Kadar je bilo žegnanje, so pripravili pogostitev. Kjer je bilo žegnanje, tja je bila »žlahta« vabljena. Se je reklo: »Gremo žlahto potrdit.«

Živinorejska vas

Nadlesk je bil znan po živinoreji. Bil je živinorejska vas. Pred letom 1940 smo imeli v čredi čez devetdeset glav živine na skupni paši,

Lojze Komidar skrbno hrani stare predmete, ki govorijo o življenju prednikov.

arhiv: Lojze Komidar

»Prvo premovanje v Nadlesku«, 11. oktobra 1933

v hlevih pa še vozno živino – konje in vole. Imeli smo dober pašnik. Še leta 1952/53 smo imeli pastirja, ki je pasel okrog 40 glav živine.

Zofija Komidar se prvih let, ko je prišla v Nadlesk, spominja:

Včasih se je delalo vse na roke. Čeprav sem bila noseča, sem pomagala tudi pri košnji, samo da je bilo delo pravočasno narejeno.

Vodo smo k potoku hodili iskat s sodi. 200 litrov smo jo imeli za en dan. Rabili smo jo tudi za napajanje prašičev. Živino smo pa vodili napajat k potoku, k »Dili«.

Pri nas je bila navada, da smo prali enkrat na teden. Umazan »gvant« smo zavezali v rjuho ali dve in z vozičkom odpeljali k bregu, kjer smo robo namočili. Potem smo jo odpeljali domov, da smo jo »žajfali« in v umitem svinjskem kotlu kuhali, nato pa zopet k bregu peljali sprat. Najhujše je bilo pozimi, ko je bila voda ledena in je zmrzovalo. Ko so bili pri hiši majhni otroci, je bilo treba na ta način prati tudi plenice. Ženske so hodile k bregu prat že po štirinajstih dneh, ko so rodile. Plenice so bile narejene kar iz starih srajc.

Ivana Truden

Ivana Truden

Šestinosemdesetletna Ivana Truden se je v Nadlesk h Kočevarjevim primožila po drugi svetovni vojni. Pri Lekčovih v Kozariščah, od koder je doma, je bilo sedem otrok. Sama je nekje v sredini. Otroških let nima v lepih spominih. Ko ji je bilo štiri leta, je umrl oče. Da bi se kdaj igrala, se ne spomni, tudi igrač ni bilo. Pravi, da je bilo že od malega vedno le delo. V šolo je hodila v Iga vas. Ker kruha ni bilo, je za malico od doma nosila koruzne žgance (stlačene v rezino) in zavite v robec. Z osemnajstimi leti je šla za služkinjo v Markovec k Renkočim, s katerimi so bili tudi nekoliko v sorodu. Tam je sama skrbela za prašiče in krave. Za tem je nekaj časa pomagala v trgovini pri Mlakarju v Iga vasi, nato pa delo nadaljevala kot snažilka v zdravstvenem domu v Starem trgu. Spominja se, da se je tja kasneje iz Nadleska vozila z »motorčkom«, sicer pa je v tistih časih po opravkih ali k maši večinoma hodila peš ali s kolesom.

Danes ji zdravje ne služi več najbolje, zato je, kljub temu da marsikaj še sama postori, hvaležna, da skrbijo zanjo in da ji snaha vsak dan tudi skuha.

Povedala je, da je najbolj vesela, ko jo obišče njenih pet otrok ter njeni vnuki in pravnuki. Vsako nedeljo jih je polna kuhinja. »Če jih kdaj ni, je kar prazno,« doda.

Poklepetala sva tudi o nekaterih njenih spominih iz življenja v Nadlesku nekoč.

Kako se spominjate let, ko ste prišli v Nadlesk?

Po vojski je bilo vse težko. Takoj po vojni ni bilo denarja, morali smo preživeti le s tem, kar smo pridelali. Takrat nismo dosti hodili v trgovino, saj tudi ni bilo kam pa tudi ne s čim. Trgovine v Nadlesku takrat ni bilo več. Bila je pred vojno pri Šerinki, na mestu, kjer sedaj stoji Vamplova hiša. Tisti, ki smo takrat obdelovali zemljo, vsaj lačni nismo bili.

Vedno je bil kakšen pastir, da smo imeli živino tudi na paši. Njive so bile obdelane, bila je samo kakšna »detelca« za živino, tako da smo večinoma hodili kosit v snožeti, laze. Ostrnic tam nismo postavljali. Ostrnice so bile potem kasneje.

Delo je bilo težko, posebno, ker sem bila pri hiši edina ženska. Imeli smo enega starejšega strica, ki je hodil v službo, včasih ga je rad tudi popil, tako da sva bila z možem tako rekoč sama za vse. Če je bilo kakšno večje delo, so pa prišli pomagat sorodniki in prijatelji.

Kje ste v tistem času dobivali vodo za gospodinjstvo in živino?

Po vodo smo hodili v breg s sodom pa s konjem. Ko smo naredili »štirne«, smo imeli vodo doma. Prali smo na roke. Hodila sem v breg, tudi če je bil led, tudi če je bil mraz sem hodila doli, ker doma ni bilo toliko vode, da bi kar nalivali, saj tudi »štirne« nismo imeli še takrat.

Lesen perilnik je bil. Doma smo tisto »požajfali« pa »požehtali«, potem smo šli pa še k bregu sprat. Prat smo vozili s kočijo. Bilo je težko. Danes mladina ne ve, kaj je trpljenje.

Kako pa ste v tistih časih prišli do oblačil?

Imeli smo šiviljo, ki sem ji prinesla kaj za »prenarediti« za otroke. Vsak košček cunje je prav prišel in ko sedaj premišljujem, ne vem, kako sem jih oblačila«. Takrat ni bilo, tudi kupovalo se ni dosti. No, jaz sem hodila v službo in dokler sem bila dekle, sem si že kaj kupila. Ko sem imela otroke, ni bilo govora, da bi sebi kaj kupila. Nosila sem tisto iz dekliških let.

Kaj ste takrat večinoma kuhali?

Včasih so bili kakšni štruklji pa »štrudel« sem naredila. Večinoma so bili pa koruzni žganci. Pridelali smo pšenico. Vsak teden sem spekla eno peč kruha – po šest hlebcev. Kruha nismo bili lačni. Imeli smo dva prašiča – od tega je bilo za ob nedeljah in za praznike. Tako je bilo, pa smo bili kar zadovoljni, samo da nismo bili lačni.

Ste kuhali tudi kavro?

Kavre je bilo preveč, tako da mi še sedaj ni preveč dobra. Pa ješprenj, kmečko hrano, zelje, repo. Eno kad zelja, eno kad repe. Moji otroci niso bili lačni, to lahko rečem.

Mož je pa tudi fural, da je kakšen dinar zaslužil. Fural je les iz gozda na Marof.

Še preden sva se poročila, je fural za trgovine robo z Rakeka. S tistim je tudi nekaj zaslužil.

O Nadleškem mostu …

Jože Gorše, po domače Ribnčanov, ki je že nekaj let v pokoju, je bil v letih 1999 in 2000 župan Loške doline. Zelo dobro pozna zgodovino in razmere v Dolini predvsem v svojem rojstnem kraju. Veliko ve iz lastnih izkušenj pa tudi iz pripovedovanj. Hrani vaško knjigo, ki so jo od 1889 do 1948 leta v Nadlesku pisali zaupanja vredni možje, med drugimi tudi takratni župan Jožef Škrbec. V njej so zapisani predvsem podatki o dohodkih in odhodkih takratne katastrske podobčine Nadlesk …
Oče Jožeta Goršeta je bil znan muzikant. Ko se je po prvi svetovni vojni vrnil s Koroške, kjer je bil nekaj časa Majstrov borec, je kupil frajtonarico. Igral je na ohcetih, raznih prireditvah in zabavah.

Izvor in nastanek kraja Nadlesk

Nekdaj je bil Nadleški hrib poraščen z leskami in kraju pod njim so rekli Podlesk. Pozneje se je razvilo ime Nadlesk. Prvotno ime sega zagotovo več kot tisoč let nazaj. Že cerkev je imela od leta 1300 zabeleženo zgodovino. Menda je bila tu nekoč prafara.
Cerkev je imela takrat še leseno klanico, nekakšen predprostor, v katerem so bili tisti, ki še niso bili krščeni. Sedanja klanica je bila narejena pred 150 leti.
Prvotno so bile hiše zaradi poplav le ob cerkvi, ki je bolj na hribu, kasneje pa se je vas širila proti nižjemu delu. Kako se je kraj širil, je razvidno tudi iz hišnih številk, ki so bile uvedene leta 1770. Številko 1 je imela mežnarija, Tekavčeva hiša št. 2, sledila ji je Štancarjeva. Nižje je Lužarjeva, ki je imela številko 10. Matazinova, ki je zelo stara, je imela številko 16. Del Nadleska, ki se imenuje Kot, je bil tudi že zelo zgodaj pozidan. Ostale hiše so pa mlajše, stare kakšnih dvesto let. Vse ostale hiše, ki so po obrobju, so mlajše, nekatere so zgrajene šele po drugi svetovni vojni.
Vrsti red hišnih številk se je leta 1953 spremenil. Takrat je bilo novo številčenje, ki je hišne številke razvrstilo iz smeri Starega trga. Prva hiša je tako Šemakova, potem je Mulc … na eni strani so parne, na drugi neparne številke.

Jamce za krompir

V Nadlesku so bile nekdaj velike poplave. Voda je včasih zalila tudi hiše (Namretovo, Vebrovo, Kočevarjevo, vse do Lužarjeve) predvsem pa je zalilo pridelke. Velika poplava, ko je zalilo ogromno pridelkov predvsem krompirja, je bila leta 1851. Zato so si tisti, ki so bili na poplavnem območju, v tistem obdobju zgradili v bližini cerkve na vaški zemlji majhna skladišča – jamce za krompir. Uporabljali so jih vse do leta 1960. Danes le še Matazinova jamca stoji samostojno na zemljišču ob cerkvenem zidu. Ostale so pokupili vaščani, ki so imeli na tem področju posest.

Nadleško maslo

To je bila značilna žaljivka za Nadleščane. Nadleško maslo, potem so pa še dodali, je krave paslo. S tem so se med sabo obdelovali otroci. Vzrok temu je bil, ker je Nadlesk imel veliko število krav, kakšnih 130 jih je bilo. Iz mleka so pridobivali tudi veliko masla in so zato rekli nadleško maslo.

Oskrba vode v Nadlesku skozi zgodovino

Nadlesk se je z vodo oskrboval v potoku Obrh, ki je od vasi oddaljen okrog 350 do 400 metrov. Vse skupaj je bilo na enem kraju: zajemanje vode, napajanje živine in pranje.
Vodo za gospodinjstvo in osebno potrebo so v glavnem vozili z bačvami – lesenimi sodi in vprežno živino, delno tudi z ročnimi vozički ali pa so jo ženske nosile na glavi. Zadnje bačve so bile v uporabi vse do leta 1965.
Živino so tja gonili napajat dvakrat dnevno. Perilo so ženske nosile prati v škafih na glavi ali ga vozile z raznimi vozički. Prale so na velikih kamnih. V novejši dobi so uporabljale tudi lesene perilnike.
Za pranje so uporabljale domače milo, ki so ga izdelovali iz živalskih maščob. Pred tem so uporabljali še lužino iz pepela. Ženske so bile izredno vztrajne pri tem opravilu še posebej, če pomislimo, da so pozimi prale brez rokavic in ne preveč dobro oblečene v izredno mrzli vodi. Sam sem šel pred časom izmerit temperaturo vode pozimi. Nameril sem med 3 in 4 stopinje.
Leta 1929 je bila izredno huda zima. Štefančičev stric mi je povedal, da je bila temperatura v Pudobu ob pustu -37 stopinj. Tak hud mraz je držal kar mesec dni in je potok Obrh po površini v celoti zamrznil. Da so iz potoka lahko dobili vodo, je šla tja najprej skupina ljudi s sekirami, da so prebili led, za njimi je šla cela vas, da so natočili vodo za osebno uporabo, zatem so pa napajali še živino. To se je zvečer ponovilo in naslednje jutro zopet in tako ves čas, dokler je trajala taka zima.

Prvi vodnjaki

Prvi vodnjaki v Nadlesku so se pojavili malo pred in po prvi svetovni vojni do 1920. leta. Ti vodnjaki so bili v Nadlesku zelo redki, saj je bila glavna oskrba z vodo še vedno iz potoka. Vodnjaki so imeli ročno črpalko. Voda je bila speljana v en prostor, ponavadi v kuhinjo. Tam so jo črpali in nosili po hiši.
Več vodnjakov se je pojavilo v obdobju med 1950 in 1965. Takrat so zgradili dosti kapnic, da jo je imela vsaka hiša. Črpalke so bile na začetku še vedno ročne. Hidroforji so se pojavljali od leta 1960 naprej. Leta 1965 se pojavijo že prvi pralni stroji za perilo. Takrat so se začele intenzivno delati prve kopalnice.
Vodovod je bil v Nadlesku zgrajen leta 1986 s skupno prostovoljno akcijo vaščanov Podcerkve, Dan, Škrilj in Nadleska. To je bil krak vodovoda s priključkom pri Gabru.

Nadleški most

Prvotno so pred kakšnimi 500 leti na določenem delu dno Obrha utrdili s kamenjem in po njem vozili čez vodo. Okrog leta 1850 so čez Obrh zgradili obokan kamnit most, ki je povezoval Nadlesk s poljem v smeri proti gozdu. Podobni mostovi so bili v tistem času zgrajeni tudi v Šmarati, Markovcu in Skadulci.
Za Nadleški most je značilno, da je stal na pilotih, kar je za te kraje posebnost. To smo videli ob prenovi leta 1953. Pod gladino vode je bil skopan približno meter globok temelj. Tja so nabili borove pilote in čeznje položili hrastove trame. Na takšnem temelju je bil sezidan most.
Ob začetku druge svetovne vojne je aprila 1941 starojugoslovanska vojska most zaminirala.
V podporne stebre so navrtali luknje in vanj vstavili eksploziv ter ga povezali z minerskimi žicami, ki so bile speljane do vasi, kjer je oddelek inženircev imel leseno barako. Na samem mostu so postavili protitankovsko minsko polje, pred mostom pa še betonske ovire, kljub temu da v ta del in po tej poti v času okupacije ni šel nobeden italijanski vojak.

Jože Gorše

Jamca za krompir ob zidu cerkve sv. Jedrt

Nadleški most junija 2008

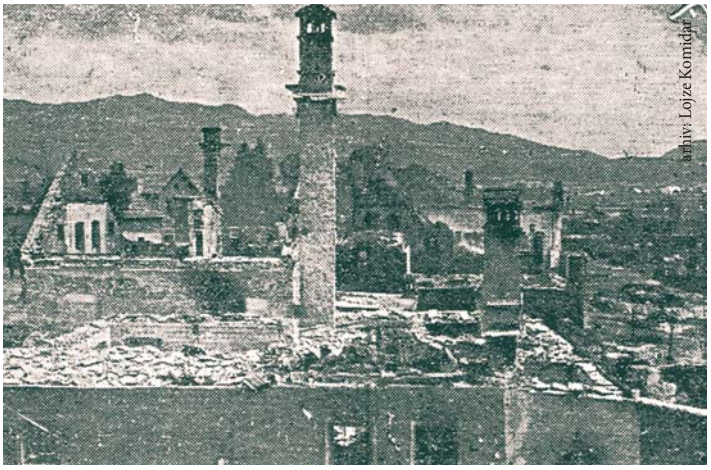

arhiv: Lojze Komidar

Pogorišče vasi Nadlesk, gorelo je 19. julija 1931.

Pred miniranjem se je zgodil zanimiv dogodek.
Moj oče, ki je bil mobiliziran v jugoslovansko vojsko, se je po razpadu skupaj še z enim vojakom iz Ljubljane vračal domov. Tukaj sta srečala Okolišovega fanta, ki je bil ravno tako mobiliziran. Okolišev je predlagal, da bi napadli inženirce in tako preprečili, da bi zaminirali most. Moj oče je rekel, da je to nesmisel, da bo rajši prerezal mrežo za miniranje.
Ura je bila ena ponoči, ko so šli v akcijo. Takrat je bilo za miniranje že vse pripravljeno. Oče je šel kakšnih sto metrov od mosta in po travi tipal, kje je žica. Našel jo je in prerezal. Bil je prepričan, da je most rešen zato so odšli. Ni pa vedel, da so bile napeljani dve žici, delavna in rezervna. Ob tretji uri ponoči so pognali most v zrak. Eksplodiralo je le polovico zaminiranega minskega polja, vendar se je most kljub temu zlomil. Od petih obokov so se trije zrušili, dva, ki sta še vedno v uporabi, pa sta ostala. Ob eksploziji je kamenje letelo tudi do 500 metrov daleč.
Namesto mostu so potem postavili zasilen prehod. Na lesenih nosilcih – kobilah, ki so bile kakšne tri metre visoke, so položili 50 mm debele deske. Most so lahko prečkali peš, živina pa je morala iti po vodi, saj deske niso vzdržale večjih obremenitev. Kljub temu pa je šel nekoč leta 1943 šestdesetletni Koren s svojo kravo čez ta zasilni most. Rekel je: »Moja krava je pametna, bo šla kar z mano.« In jo vlekel za verigo. Ko sta prišla do sredine, so se deske prelomile, in vse skupaj je zgrmelo na tla. Krava je padla na njega in mu polomila rebra. Potem so se ljudje smejali in govorili: »Pa je res krava pametna, saj kravi ni nič.«
Kmalu za tem leta 1944 so naredili nov lesen most, tako da se je lahko z vozovi vozilo čez.
Tudi ta most ni dolgo obstal. Ko so Nemci še istega leta prišli minirat letališče, so leseni most odrezali od zidanega dela, tako da ga je odnesla voda.
Zopet so postavili nov lesen most. Na njem se je leta 1952 ali 53 ponovno zgodila nesreča. Noseča ženska iz Nadleska je z živino peljala otroke na polje sadit krompir. Lesena ograja na mostu je bila že v slabem stanju, in ko se je žival naslonila nanjo, se je zlomila. Žival je padla čez ograjo in vlekla voz z otroci v vodo. Voda je bila takrat globoka kakšne tri metre in nevarno je bilo, da vse skupaj zgrmi vanjo. Ženska je držala voz in klicala na pomoč. Nekaj sto metrov stran so bili ljudje, ki so prihiteli in pomagali zadržat, da se ni vse prevrnilo v vodo. Hitro smo šli po sekire, da smo odsekali vrvi in žival je padla v vodo, ki jo je odnesla naprej, da smo jo potem s čolnom potegnili na suho. Ta nesreča je verjetno povzročila, da se je otrok rodil z okvaro na srcu.
Kmalu po tej nesreči so se ljudje obrnili na Matevža Haceta, ki je bil takrat politični funkcionar v postojnskem okraju, z zahtevo, da je potrebno zgraditi nov most. Projekt za nadleški most so začeli delati istočasno s podcerkevskim. Izkazalo se je, da imata premajhno nosilnost in projekt za nadleški most ni dobil odobritve s strani Jugoslovanske vojske, tako da so morali most preprojektirati na 60 tonsko nosilnost. Vse skupaj se je zato zavleklo za eno leto, čeprav je bil vagon cementa, ki se ga je takrat težko dobilo, že dobavljen. Cement smo razložili v Vebrov skedenj in ga pokrili s slamo. Hodili smo ga tudi prekladat, kar pa ni dosti pomagalo, da ni zgubljal na kvaliteti. Pri izgradnji mostu je cela vas hodila udarniško delat. Na roke smo kopali, mešali beton, država pa je nudila strokovno vodstvo. Pesek za most je skopan na roke v Pšeničnah in je bil zelo slab. V Nadlesk sta ga z voli zvozila Jagrova fanta iz Šmarate. Da material ni bil kvaliteten in da so bili pri gradnji zastoji, se danes pozna na mostu, ki je v slabem stanju in potreben obnove.
Ob izgradnji mostu se je skoraj zgodila nesreča. Pri kopanju novih temeljev dva in pol metra globoko do skale bi nekoga skoraj zasulo. Iz gradbene jame je bilo potrebno stalno črpati vodo. Ker je bil teren razmočen, se je pri betoniranju v jamo, v kateri je ta ravnal beton, sesulo veliko materiala, da je bil zasut do pasu. Hitro smo ga odkopali. Med materialom je v jamo padla tudi protitankovska mina z detonatorjem in brez zaščitnega pokrova, ki je med ruševinami ostala vse od leta 1941. Hitro smo jo zabrisali stran in verjetno še danes leži nekje na dnu potoka.

Požar

Leta 1931 je bil v Nadlesku velik požar. Zgorelo je 68 objektov, praktično je Nadlesk pogorel skoraj v celoti. Ogenj je nastal sredi leta v poletnem obdobju, ko je bilo veliko spravljenega sena, vse strehe so bile krite s slamo, bila je tudi suša in pihal je zelo ugoden veter, ki je pripomogel pri širjenju ognja. Začel je goreti skedenj zraven Barovčkovih in prej kot v eni uri je gorelo pol vasi. Veter je nosil šope goreče slame, ki so padali po slamnatih strehah, in ogenj se je zato intenzivno širil. Prišli so celo gasilci iz Ljubljane, ampak to je bilo že po polnoči. Goreti je začelo ob deveti uri zvečer. Požar je uničil vse in zato je v Nadlesku ohranjenih zelo malo zgodovinskega gradiva. Ostala je le Kozlova hiša, ki je bila pokrita z opeko in Andrejceva, ostal pa je tudi del vasi, ki se imenuje Kot. Ta del vasi je gorel leta 1895. Od takrat so imeli izkušnje z ognjem, zato so takoj, ko je začelo goreti, namočili rjuhe in razne cunje in z njimi pokrili strehe. Postavili so lestve in če je kakšen ogorek padel nanjo so hitro ukrepali, da se ni vžgalo. In Kot je tako ostal, čeprav so goreči ogorki padali tudi po tem delu naselja. Goreče delce slame je zaradi vzgona nosilo celo do Ulake.

Paša in straža

Dolga leta je živino pasel pastir. Pri paši so mu pomagali vaščani iz posamezne hiše toliko dni, kolikor je kdo imel živine na paši. Pri tem so uporabljali tako imenovano palico za podrko, ki je označevala pomočnika pastirja. Ko je pašo nekdo odslužil, je palico nesel v naslednjo hišo in tako so vedeli, da so na vrsti oni. Palica je tako ves čas paše krožila po vasi.
Podobno je od hiše do hiše krožila neke vrste puščica oz. sulica, ki jo je uporabljal nočni čuvaj. Ta sulica je leta 1931 zgorela in se izgubila v požaru. Ko je nekdo zaključil stražo, je sulico odnesel k sosedu, da je ta vedel, da je na vrsti za čuvaja ognja. Straža je delovala do konca prve svetovne vojne.

Dejavnosti Nadleščanov nekoč

Nekdaj so se ukvarjali predvsem s kmetijstvom. Nadlesk ima v primerjavi z ostalimi vasmi relativno veliko obdelovalne površine. Vse do leta 1960 je bilo zaposlenih izredno malo ljudi.
Takrat se je pojavilo družbeno posestvo in se je zato na tem področju začela stagnacija. Zemlja je bila orondirana in uporabna površina zmanjšana. Zatem so vaško površino odrinili na poplavno področje. Ljudje so se preusmerili v industrijo, mnogi so se zaposlili. Sedaj se s kmetijstvom kot osnovno dejavnostjo ne ukvarja nihče. Kot dopolnilno dejavnost pa samo nekaj.
Pred vojno je bila v Šinčevi hiši kar močna čevljarska delavnica. Čevljar se je pisal Koren in je imel pet pomočnikov. Pri Trudnu so bili mizarji in so tudi delovali že pred vojno. Trgovino sta imela Mlakar in Kržič, ki je imel v najemu tudi hotel v Pudobu in je bil pred vojno tudi župan. Gostilna je bila v Nadlesku pretežno samo ena, trgovine so bile pa dve.
Po vojni je bilo nekaj časa kar malo stagnacije, gostilna je sicer še obstajala, potem pa je propadla tudi gostilna.

Nadleške piramide

Bogomir Komidar

Bogomir Komidar, po domače Pavličkov Božo, je bil rojen leta 1939. Mama mu je ob porodu umrla. Ko je bil star dve leti, se je začela druga svetovna vojna, ki mu je pustila grenke spomine na otroška leta. Pri treh letih je ostal še brez očeta, ki so ga odpeljali v internacijo na Ustiko. Ostal je sam s staro mamo, dvema tetama in mladoletnim očetovim bratom. Šestleten je okusil otroško taborišče Petriček pri Teharjah, od koder so se domov v Nadlesk vrnili septembra 1945 …

Že od malega je delal v gozdu. Ko je bil nekoliko starejši, je nekaj časa fural les iz gozda. Pravi, da je šel v gozd vedno z veseljem. V gozdu imata z ženo Danico tudi leseno brunarico, v kateri sedaj, ko sta upokojena, preživita veliko časa.

Kako se spomnite prvih let po vojni?

Leta 1946 sem začel hoditi v šolo, ki je bila v Starem trgu, kjer je sedaj Občina. Bil sem bolan in shiran, tako da me niso takoj dali v šolo. V šoli je bila šolska malica, vendar samo za sirote iz partizanskih družin. Jaz malice nisem dobil, čeprav sem bil brez očeta in matere. V prvem razredu smo bili samo prvošolci, v ostalih pa je bilo več razredov skupaj.

Se iz otroštva spominjate kakšnih iger?

Ena od iger je bila »prasico ugajnat«. Skupaj smo se igrali fantje in punce. Po trije, štirje ali pet se nas je postavilo v krog. Na tleh v krogu je imel vsak svojo luknjico, v katero je moral držati palico. Na sredini pa je bila luknja, v katero je moral tisti, ki je bil praščar, spraviti konzervno škatlo. Ko je spravil tisto škatlo v srednjo luknjo, je lahko določil, kdo bo praščar naslednji. Praščar je škatlo premikal s palico. Ostali pa so jo lahko s svojo palico odbijali stran od srednje luknje. Tisti čas, ko je bila tvoja luknja prazna, je pa praščar, če je bil dovolj hiter, lahko vanjo vtaknil svojo. Če mu je uspelo, si bil praščar ti.

Kakšna dela ste opravljali otroci v tistih časih?

Živina

Pri nas smo imeli štiri do šest glav živine. Vse do 1952 smo imeli tudi merjasca, da so k nam hodili pripuščat svinje. Živino iz cele vasi je pasel »čejdnik« iz Prezida, ki je malo čotal. Rekli smo mu Jožko. Bili so pa tudi drugi. Paslo se je po Nadleškem polju in gmajni vse do sedemdesetih let. Čejdnik je pasel do jeseni, potem smo pasli otroci. Tisto je bilo najbolj »lušno.« Z njiv je bilo vse pobrano in so se krave lahko pasle kar po njivah.

Najrajši smo pasli ob bregu, da smo lahko lovili ribe, pravzaprav take majhne »frilke« in jih pekli. Ali pa rake, ki smo jih kuhali v kakšni konzervni škatli. Iz starih cunj smo si naredili žogo in jo brcali, če nas je bilo več, smo se šli pa med dvema ognjema.

Košnja

Resno kositi sem začel, ko sem hodil v peti razred, takrat smo rekli prva gimnazija. Nikoli ne bom pozabil, ko sem nekoč težko kosil deteljo in se je kosa razklala, zato sem šel domov in jo skušal popraviti, pri tem pa sem se tako porezal, da je še sedaj poznati. To se je zgodilo ravno tisti dan, ko je šel peti razred na izlet. Jaz pa sem, kljub temu da bi šel zelo rad, moral ostati doma, češ »kdo bo pa kosil?« No, potem pa res celo leto nisem mogel kositi.

Ko sem bil star trinajst, sem vse kosil. Kosila sva oba z mamo (staro mamo op. a.). So bili kosec, ki je marsikaterega moškega prekosila. Sam sem kosil rajši zvečer, saj sem zjutraj rad do petih malo poležal. Mati so pa v poletnem času vstali že ob treh ali štirih, ko se je dan naredil.

Drva

Pri enajstih letih sem šel sam prvič v gozd po drva in jih tudi pripeljal. Nisem pustil, da bi šla stara mama z mano. Pripeljal sem jih s kravami. Do Storžšča, do podgozda na prvi premi. Tam je bila špilja, na katero sem jih zategnil od tam pa sem jih porinil na zadnjo premo. Najtežje je bilo »polajtrat«, ker sem bil »prešvoh«. Spomnim se, ko sem pripeljal do mosta, mi je nekdo rekel: »Joj, si pa dosti naložil.« Sem odvrnil: »Saj bi še več, če bi krave mogle peljati.«

Ko sem bil starejši in sem leta 1961 prišel od vojakov, ki sem jih služil dve leti, sem začel občasno furat. Stalni furmani so bili takrat Kočevar, Komidar, Barovček in potem kasneje še Lužar in Tekavc. Za začetek sem nabavil opremo, »tajsl« in enega konja, ki sem ga nekaj časa paril z Brcinovim, nekaj časa pa s Srpanovim konjem in tako fural dokler se nisem leta 1968 zaposlil v »Kovinski«. V gozd sem šel vedno rad.

Moka

Večino hrane smo pridelali doma. Kupovali smo v glavnem le sol in sladkor. Žito smo vozili mlet v Beli malen. Tja smo peljali pšenico, potem pa smo šli iskat moko. Plačali smo z moko oz. žitom. Z denarjem se ni plačevalo.

Nekoč sva šla pokojni Jože Tekavčov in jaz iskat moko. Čez Stari trg naju je bilo sram iti s kočico, zato sva šla čez Skadulco, tam je bila pa voda. Vsak sva imela po en žakelj moke in oba sta nama padla v vodo. Iz vode sva ju nekako potegnila in domov peljala v strahu, kaj bo. Na srečo se moka ni napojila, ampak je nastala samo skorja, tako da ni bilo hudega in je šlo moke le malo v vpadek.

Mlatilnica

Pri nas smo imeli mlatilnico na »gepel«, ki ga je gonila živina. Na drog so bile ponavadi vprežene krave, ki so hodile v krogu in tako poganjale »gepel«.

Najprej se je žito zmlatilo, da se je zrnje ločilo od slame. Vse skupaj se je streslo na »rajte«. Slama je ostala na »rajtah«, zrnje in pleve je padlo skozi in tako prebrano se je »spajhalo« še v čistilnik. Vrteti ga je bilo treba na roke, da je pihal zrak in tako pleve odpihnil, zrnje, ki je težje, je padalo v posodo. Takoj po vojski smo mlatili skoraj celi fari. Nekateri so mlatili tudi še ročno s cepci.

Polhanje

Spominjam se, da je bila v letu 1948 ali 49 dobra sezona za polhanje. Takrat mi je bilo deset let in polhov še nisem lovil, saj me je bilo kot otroka kljub želji po polhanju preveč strah, da bi šel ponoči v gozd. Strahu sem se nalezel ob temnih zimskih večerih, ko so bila pri nas vasovanja in so ob veliki mizi v kotu pripovedovali o tem in onem in tudi o strahovih. Ko sem vse to poslušal, me je bilo tako strah, da si tudi nog nisem upal držati pod mizo, ampak sem klečal na stolu. Kljub strahu smo šli nekoč otroci lovit polhe. Dobili smo se Žnidarjev Stane, Belčev Lojze in jaz. Čisto ob polšni smo zakurili majhen ogenjček, da ga ne bi kdo videl. Ko smo nastavili past, smo čakali in ko se nam je zdelo, da čakamo že dolgo, predolgo, sem rekel: »Saj ne bo nič danes. Kar domov pojdimo.« Ko smo prišli domov, pa je bila ura šele osem zvečer.

Leta 1952 je bila zopet dobra polšja letina. Takrat sem jih šel lovit že sam. Priznam, da me je bilo strah, ampak polharska žilca je bila hujša od strahu. Od takrat jih lovim vsa leta, posebno v zadnjem času. Včasih smo škrinco izdolbli iz kosa lesa, bile so take, da je pokrovček s pomočjo vzmeti, ki jo je skoval kovač, udaril skupaj. Tiste so se že vse pogubile. Sedaj pa sem izdelal takšen »pehek«, da polh, ko se ujame, ne trpi, saj tega ne maram. Lani smo jih nalovili okrog 1500. Po večini jih jeva sama z ženo, vendar kljub temu ne zavržemo niti enega. Še vedno trdim, da je to specialiteta. Zelo dobri so pečeni ali v juhi. Tudi golaž je dober, je pa težko obirati koščice. Spomnim se, da smo nekoč polhe lovili največ zaradi kožic. Kmalu po drugi svetovni vojni si za kožico dobil 10 dinarjev, žemljica je bila pa 5 dinarjev. Ena kožica za dve žemlji, to je bilo že kar fino.

Pri nas pridobimo tudi kar nekaj polhove masti, ki je zelo dobra za želodec, rane, hemoroide …

Druženje

Leta in leta nazaj tudi že po vojni se spominjam božičnih večerov, ki so bili nekaj najlepšega.
Takoj, ko se je naredil mrak, smo se dobili v eni hiši in potem še v druge hodili, ker v eni ni bilo dovolj prostora za vse. Včasih se nas je v kakšni hiši zbralo tudi po dvajset otrok. Igrali smo se razne igre, največkrat smo vrteli marjanco.
Pozneje, ko smo bili nekoliko starejši, pa smo se za zabavo dobivali, da smo igrali karte marjaš. Smo se kar zmenili: »Danes bomo pa marjašali, ne?« Za marjaš smo se pogosto dobivali ravno pri nas. Bilo je strašno lušno.
Takšnega druženja danes ni več. Jaz to zelo pogrešam, pa tudi drugi, s katerimi se pogovarjam.
Sedaj se pa usedemo pred to škatlo (TV, op. a) in vsak samo gleda vanjo. Ob vsem tem smo marsikatero »razdrli« in tudi kaj pametnega smo se zmenili.
Na plese smo hodili na razne konce. V nedeljo dopoldne smo šli k maši, po kosilu pa smo se fantje, kakšnih dvajset nas je bilo, dobili na vasi. Dogovorili smo se, kam gremo in jo skupaj mahnili v Kozarišče ali Vrhniko ali Podcerkev h Grabnarju. Šli smo peš ali s kolesi, pozimi je pa tudi kdo konja napregel in smo šli s sanmi do Jernejevca, kjer so konji lahko počakali v hlevu. Zvečer ali ponoči smo se pa odpeljali proti domu. Potem, ko smo imeli večinoma že vsi kolesa, smo šli plesat celo na žegnanje na Jurščе. Nazaj pa v ponedeljek zjutraj. Na plesih smo se pa tudi obvezno stepli, velikokrat čisto brez razloga.

Nadleške piramide

V Nadlesku smo včasih ušpičili tudi kakšno neumnost. Kakšnih trikrat ali štirikrat na leto so bile to tudi piramide, ki so nadleška posebnost. Ko smo prišli fantje malo okajeni s kakšne veselice, največkrat smo plesali pri Jernejevcu v Kozariščah, smo na nek način morali pokazati, da obstajamo. Iz vse vasi smo znosili lestve, kočice in vse, kar se je lahko odneslo, kar ni bilo pritrjeno. Lestve smo sredi vasi postavili v piramido, nanjo obesili še kakšno kočico in vse skupaj okrasili z rožami, da je bilo lepo videti.
Potem smo šli pa na našo izbo in smo zjutraj »špegali«, kaj bo. Nekoč se je zgodilo, da je tisti, ki je bil najbolj zagret za postavljanje piramide, najbolj kritiziral. Njegov oče je pa pri piramidi na tleh našel žepni nož, pa pravi: »Eno britvico sem najdu.« Pa skoči sin: »Moja je.« In se je tako izdal.
Kadar nismo imeli tiste žilce za lestve nositi in piramide postavljati, ko smo bili bolj solidni, smo pa tudi kakšno zapeli. Namre je lepo pel, je bil cerkveni pevec.
Nekoč, zdi se mi, da smo tudi takrat prišli iz Kozarišč, smo spet začutili potrebo, da naredimo kakšno neumnost. V Matazinovemu skednju, ki je bil krit s slamo, je imel pokojni Geršič takrat spravljen manjši vprežni voziček. Prišli smo na idejo, da mu ga postavimo na streho. Tisti voziček smo razdrli in ga po kosih spravili na vrh strehe, kjer smo ga zopet sestavili. Oje je gledalo proti gozdu, tudi »vage« smo namestili, tako da je bil pripravljen samo še za vpreč. Ljudje so ga hodili gledat in se čudili, kako je prišel tja gori.

arhiv: Bogomir Komidar

Ob mlatvi pred drugo svetovno vojno

Vse to smo seveda počeli v »pražnjih gvantih«, saj je bila nedelja zvečer, ko smo prišli s plesa. Popoldne je pa kot nalašč padal dež.
Naslednje jutro pa pridejo Namretova mati k nam: »Ti, Mica, da ti vidiš, kakšen je naš pršu damu, ves blaten.« »Tud vaš, naš tudi.« In Komidar in Srpan.« Ja, sami štirje smo bili. Seveda, smo voz potem spravili tudi nazaj.
Pa to ni bila zadnja, ki smo jo ušpičili.
Neke sobote sta furmana Kočevar in Komidar prišla pozno iz gozda, tako da naloženega nista mogla več peljati na Marof. Zato je eden pustil voz pred Starčkovo, drugi pa pred Vamplovo hišo, da sta tam stala čez nedeljo. Mi smo se ponoči vračali iz hotela v Pudobu in prišli na idejo, da iz voza poberemo »šticlne.« (Ni bilo oje neposredno na kolesih, ampak so bila kolesa pritrjena s pomočjo »šticlov.«) Spulili smo jih iz zadnjih dveh koles. V ponedeljek zjutraj pa naprežeta in gresta. Po ravnini do Kočevarjeve hiše je nekako šlo, naprej pa je ovinek in je kolo odpadlo. Seveda smo mi na to čakali in smo hitro prihiteli, da smo vzdignili voz in pritrdili kolo. Furman je bil vesel naše pomoči, tako da nam je v nedeljo, ko smo šli od maše, dal za pijačo.
Zopet nekoč, ko je bila noč obsijana z mesečino, smo se vračali z Vrhnike, kjer smo »kvartali« in na njivi pri Kočevarju smo zagledali zapičen plug. Tam je Jerišev zelnik. Nekaj je oral in da ni tisto drevo vozil domov, ga je pustil kar tam, da bo menda še drugič nadaljeval. Mi smo se pa kar tam sredi noči vpregli v tisto drevo in orali. Ne vem, ali je bil Jeriša zadovoljen, prav globoko menda ni šlo.
No, take in podobne smo ušpičili v Nadlesku. Da bi namerno delali kakšno škodo, je nismo, včasih se je pa tudi zgodilo.

Gredice na Nadleškem hribu

Pred drugo svetovno vojno je imela na pobočju hriba nad vasjo vsaka hiša parcelo. Tistemu delu še sedaj pravimo gredice. Tam so sadili večinoma zelje in zelenjavo. Med hišami za vrtičke ni bilo prostora, na njivah je bilo pa drugo. Gredice so obdelovali na roke.
(povedal: Bogomir Komidar)

Voda

Pred vojno je bilo v Nadlesku le nekaj štirn na kapnico: Kovačeva, Srpanja, Komidarjeva, naša (Pavličkova), Tekavčeva in Urhova.
V kakšnih dvajsetih letih po vojni pa je imela štirno že skoraj vsaka hiša. Tisti, ki štirne niso imeli, so vodo vozili z Obrha. Tistemu delu smo rekli »Pri dili«. Mogoče zato, ker je bil tam kot dila podolgovat kamen, ki so ga ženske imele za perilnik in so po njem tolkle s perilom.
Tja so vsi, tudi tisti, ki so imeli štirno gonili napajat živino. Poleti, ko je bila živina na paši, pa se je napajala pri mostu.
Vodo od dile so vozili z bačvami. Bačva je 200 do 250 litrski lesen sod na dveh kolesih. Sod je vlekla živina, par vprežen v poseben jarmiček, ki je bil izdelan tako, da se bačva ni prevagala, ker je bila samo na eni premi. Voziček z bačvo so zapeljali kar v vodo z živino vred in nalivali vodo skozi velik lijak na vrhu. Zadaj je imela bačva čep, ki so ga doma odmašili in vodo točili v leseno kadco.
Naša štirna je bila narejena leta 1907. Menda so jo delali celih pet let. Tukaj je bil zelo trd, kamnit teren in takrat ni bilo kakšnih posebnih pripomočkov za kopanje. Bilo je celo tako, da, kadar so fantje po Nadlesku prodajali dolgčas, so rekli: »Pojdimo Pavličkavo štirno kopat.« In so šli nekaj kamnov razbit ter potem zopet naslednjič. Ko je bila štirna dokončana, so vodo iz nje črpali z ročno črpalko, »pumpo«, ki so jo namestili v hlev. Od tam pa je bila napeljana cev tudi do hiše v prostor, ki smo mu rekli »špajzek«. V njem je bila lesena, ovalna kad, ki je držala kakšnih dvesto litrov. Če smo želeli vanjo natočiti vodo, je bilo potrebno zamašiti cev za hlev in obratno. Štirna je bila toliko višje, da, kadar je bilo vode v njej več kot polovico, je voda v kad tekla sama brez pomoči črpalke. Vodo iz te kadi smo zajemali s korcem.

Pesmi in zgodbe Danice Komidar

Danico Komidar, rojeno leta 1946 v Ogulinu, je pot v Loško dolino privedla, ko je oče leta 1959 prodal vse imetje in se z družino preselil najprej v Jermendol, nato v Podcerkev od tam pa v Nadlesk na stanovanje k Pavličkovim, kjer se je leta 1965 poročila. Od nekdaj je velika ljubiteljica knjig in tudi sama rada piše. Prve pesmice v slovenščini je napisala kmalu po prihodu v Slovenijo. Svojo prvo pesniško zbirko z naslovom Moja dolina je izdala leta 2000. Sledila ji je še zbirka otroških pesmi Hojla in prozno delo Onkraj plamenov. Letošnjo jesen je pri založbi Likus izdala Ljudsko povest, ki govori o življenju njenih staršev do prihoda v Slovenijo.

Danica Komidar ob prebiranju svojih pesmi na enem od Rokovih literarnih srečanj

Trgovina Truden

Nadlesk je danes poleg Starega trga in Iga vasi ter Babnega Polja edini kraj v Loški dolini, ki ima trgovino s prehrano. Najstarejši Nadleščani se spominjajo, da so imeli trgovino že pred drugo sv. vojno ter tudi še nekaj časa po vojni pri Šerinkinih in pri Kržiču. Trgovine v Nadlesku ni bilo vse od leta 1960 do 1993.

V devetdesetih letih se je po vaseh Loške doline odprlo 20 trgovinic, 17 živilskih in tri neživilske. Trgovino so decembra leta 1993 v manjšem prostoru domače hiše odprli tudi pri Kočevarjevih v Nadlesku. Prehod v novo tisočletje je začel prinašati modernejše in večje trgovine. Velike trgovske verige so odpirale hipermarkete in trgovske centre, kar je vplivalo, da so se začele zapirati vaške trgovinice.

Pri Kočevarjevih se še sedaj spominjajo povabila vodilnih velikega trgovskega podjetja in nepozabnega stavka: »Zgradite novo, večjo prodajalno in pojdite z nami ali pa boste zaprli, kot se je to že zgodilo v petnajstih vaških trgovincah.« Ker je bil to takrat edini izhod, so nasvet in povabilo sprejeli in že v naslednjem letu, julija 2001, so ob hiši odprli novo, prostornejšo prodajalno. Leto za tem pa so prevzeli in obnovili še trgovino v Iga vasi. Ker trgovinic po vaseh ni bilo več, določene potrebe po nakupih osnovnih živil pa so tam ostale, so pri Trudnu organizirali tudi potujočo trgovino, s katero oskrbujejo oddaljene vasi po Loški dolini, Blokah in Cerknici. V trgovinah Truden pa že vse od začetka ohranjajo navado, ki jo je uvedla Ančka Truden, da zveste stranke nagradijo z brezplačno kavo.

Ančka Truden, ki je s trgovino začela sama, je sedaj v zasluženem pokoju, delo v trgovini pa je prepustila »ta mladim«, ki jim pri vodenju poslov kljub upokojitvi izdatno pomaga tudi mož France. Seveda pa s kakšnim nasvetom tudi sama vedno rada priskoči na pomoč. Njena pa so tudi vsa ostala gospodinjska dela. Z veseljem popazi tudi na vnučke.

Sedaj, ko ima kljub vsemu nekoliko več časa, se ji je uresničila tudi dolgoletna želja po igranju harmonike. Povedala je, da sta harmoniko igrala že njen brat in oče, ki je bil samouk – Kolarjeva z Dolenje vasi, od koder se je primožila v Nadlesk.

Igranja harmonike se postopoma uči pri harmonikarju Mihi Debevcu v Rakitni. Igra predvsem za svojo dušo in ob posebnih priložnostih v krogu družine in prijateljev. Tudi sam sem ji z veseljem prisluhnil, ko je ob mojem obisku raztegnila meh njene harmonike.

Trgovina Truden

foto: Jože Žnidaršič, Cerknica

Ančka Truden s svojo harmoniko

Športno društvo Nadlesk

V Nadlesku imajo zelo aktivno športno društvo, ki se imenuje kar po njihovem kraju. V svojem znaku imajo poleg napisa tudi letalo, ki predstavlja nadleško medvojno letališče, kjer so si sedaj uredili igrišča in kjer se odvija veliko njihovih aktivnosti.
Tajnik športnega društva je Mirko Komidar, ki sem ga srečal na Nadleškem polju, kjer je ravno kosil travo in urejal okolico ob balinarski stezi. V pogovoru sem o društvu izvedel kar nekaj zanimivosti.
Športno društvo Nadlesk je v preteklem letu štelo 115 članov. Ideja o ustanovitvi prvotno sicer nogometnega kluba, ki je prerasla v športno društvo, se je rodila v Rodeu na srečanju Zdenka Trudna, Mirka Komidarja in Zorana Turka. Ustanovili so ga v času denacionalizacije leta 1999. Zemljišče na Nadleškem polju, ki je nekoč služilo za odpad, ki ga je Agrarna vaška skupnost dobila vrnjeno z denacionalizacijo, je odstopila v uporabo društvu.
Iz neurejenega zemljišča je s stotinami prostovoljnih ur dela na tem mestu najprej zraslo lepo urejeno nogometno igrišče, nasproti katerega so leta 2002 postavili brunarico za društvena srečanja. Prostor zanjo in dovoljenje za izgradnjo jim je odstopil Franc Truden, za kar so mu zelo hvaležni. Ob brunarici so leta 2005 zgradili stezo za balinanje, ki je v veselje tako starim kot mladim. Tja hodijo balinat vsako nedeljo po drugi maši. Istega leta so obnovili tudi nogometno igrišče. Še leto prej pa so uredili otroško igrišče in nanj postavili igrala za najmlajše.
Prostor, ki so ga uredili na Nadleškem polju, je postal kraj, kjer se družijo mladi, tam se ustavljajo pešpotniki, tudi starejši, ki hodijo na sprehode, se tam radi zadržijo.
Aktivni so tudi pri organizaciji športnih in družabnih dogodkov. Vsako leto organizirajo društveno streljanje. Kresovanje je bilo letos devetič. Organizirali so že dva nogometna turnirja za osnovnošolce, zanje organizirajo tudi osnovnošolsko trim ligo. Nadaljujejo z nogometnim turnirjem, ki je letos že trinajsti in je postal celo mednarodni. Nekajkrat so že organizirali kros za osnovnošolce in cici kros za najmlajše.

Mirko Komidar, tajnik športnega društva Nadlesk pri urejanju okolice igrišč

Redno organizirajo meddruštveni šahovski turnir, strelsko tekmovanje in organizirajo pohod na Snežnik. Mirko Komidar in Zdenko Truden sta uspešno zaključila 80-urni tečaj za vaditelja nogometa, tako da v okviru društva izvajajo tudi nogometni trening za osnovnošolce. Poleg organizacije se pogosto tudi sami aktivno udejstvujejo na raznih tekmovanjih. Nastopajo v občinski balinarski ligi, v nogometu imajo ekipo veteranov …
Vse te njihove aktivnosti so jim tri leta zapored, 2004, 2005 in 2006, prinesle naziv Naj športno društvo leta.
Pred seboj imajo tudi še kar nekaj načrtov, med drugim ureditev igrišča za odbojko in podaljšanje in asfaltiranje steze za balinanje.

Cerkev sv. Jedrt

Nadleška poznogotska cerkev s svojo posebno arhitekturo, ki prepleta mediteranske in celinske značilnosti, je eden najpomembnejših kulturnih spomenikov na Notranjskem.
Sedanja podoba je sad več predelav. Sestavljajo jo vhodna lopa s širokimi arkadami, zvonik na preslico, pravokotna ladja z lesenim stropom in tristrano zaključenim prezbiterijem ter na južni strani dodano zakristijo.
Dragocenost v cerkvi predstavljajo freske mojstra Tomaža iz Senja iz leta 1511. Na severni steni prikazujejo poklon Treh kraljev; zgoraj na slavoloku Gospodovo oznanenje Mariji, spodaj levo je sv. Mihael, ki tehta duše, desno pa je Križanje. Nekateri drugi prizori so žal zaradi raznih gradbenih del poškodovani.
Nadleška cerkev je poleg dragocenih fresk znana tudi po odlično ohranjenem poslikanem lesenem stropu in pevskem koru. Strop je leta 1723, dve leti kasneje pa še kor izdelal Jurij Špehar. Ljudsko izročilo pravi, da je na osmerokotni kaseti stropa naslikana prav njegova podoba.

Raglja

V cerkvi je kot posebnost ohranjena tudi izredno redka, lesena velikonočna raglja. V uporabi je le na veliko soboto. Takrat se z zvonovi ne zvoni. Ta dan vaščani oz. vaščanke prinesejo v cerkev k blagoslovu jedila, ki jih razvrstijo pred prezbiterijem. Ko se cerkvi približa duhovnik, fantje začnejo z ročaji vrteti mehanizem raglje, s čimer ustvarjajo ropot. Po končanem blagoslovu jedil, ko duhovnik odhaja, se raglja ponovno oglasi.

vir: Anita Gorše, Cerkev sv. Jedrt v Nadlesku, seminarska naloga, junij 2007

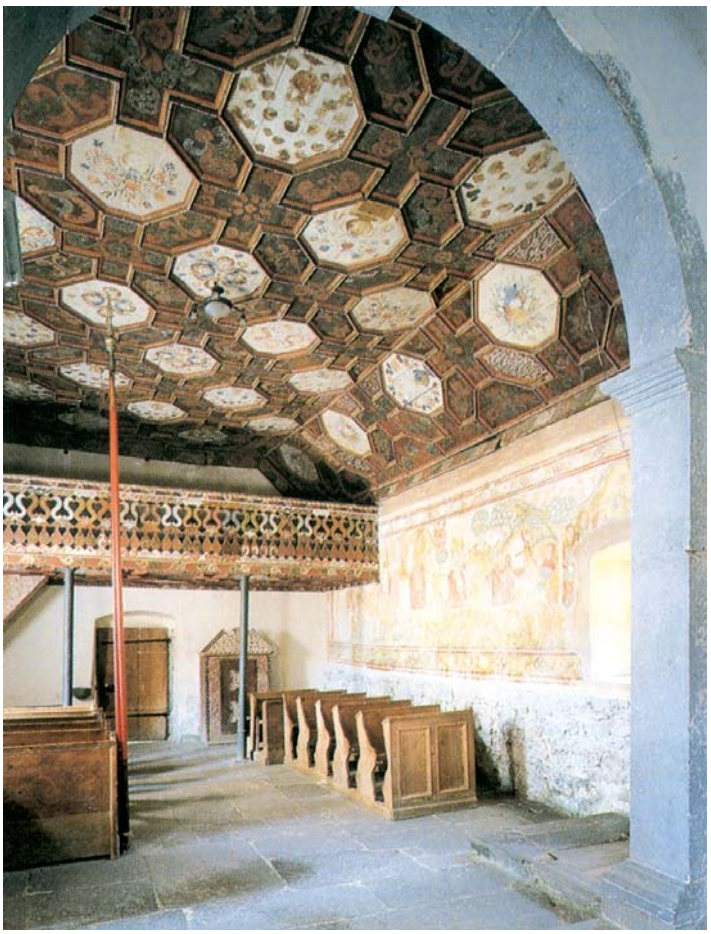

Pogled na fresko, strop in kor

tekst in fotografije: Janja Urbiha

Kdo vse se skriva za vrati cerkve sv. Jedrt v Nadlesku?

Cerkev v Nadlesku spada med najpomembnejše kulturne spomenike na Notranjskem. V njej se nahaja lesena glava **Janeza Krstnika**, ki se navaja kot zavetnik v prvih omembah te cerkve. Nastanek glave je ocenjen na konec 13. stoletja. Original hranijo v Narodni galeriji v Ljubljani, v cerkvi pa si lahko ogledamo njeno repliko.

Zakaj samo glava?
Herod se je poročil s Herodiado, ki pa je bila že poročena s Herodovim bratom Filipom. Janez je to ostro obsojal, Herod pa je zato Janeza vtaknil v ječo. Malo pozneje je Herod praznoval rojstni dan in priredil veliko gostijo. Herodiadina hčerka Saloma je s svojim plesom Heroda tako navdušila, da ji je bil pripravljen dati za nagrado kar koli. Herodiada jo je pregovorila, da naj zahteva glavo Janeza Krstnika na pladnju. Herod sicer Janeza ni mislil usmrtiti, a je ustregel tej čudaški želji in ukazal Janezu odsekati glavo.
Spomin na obglavljenje Janeza Krstnika se praznuje 29. avgusta. Praznik se uradno imenuje "Mučeništvo Janeza Krstnika", med ljudmi pa je znan tudi kot praznik "Janez brez glave".
Janez Krstnik je bil znan verski voditelj iz prvega stoletja našega štetja. Za večino kristjanov pomeni Janez Krstnik stično točko med staro in novo zavezo. Pogosto se ga šteje za zadnjega velikega preroka Stare zaveze, po drugi strani pa je Janez tisti, ki je pripravil pot Jezusu. Na desni strani cerkve se nahaja zlat, baročni stranski

Gornji del glavnega oltarja – v sredini Mati božja z Detetom, nad njo Sveti Duh, nad njim Bog oče, desno Janez Evangelist, levo sv. Florjan

Glava Janeza Krstnika

Stranski oltar sv. Neže – sv. Neža desno, levo sv. Jedrt

Detajl glavnega oltarja – sv. Jedrt v sredini, desno neznana svetnica, levo sv. Neža

Stranski oltar – Janez Krstnik krščuje Jezusa, nad njim Marija z Detetom

oltar z upodobitvijo Janeza Krstnika, ki krščuje Jezusa, nad njim pa je manjša upodobitev Marije z Detetom.

Goduje 24. junija, ki predstavlja obletnico njegovega rojstva. Ta dan imenujemo tudi "kres" ali "kresni dan", saj je marsikje v navadi, da na ta dan zakurimo kresove. Pregovor "Ob kresi se dan obesi" pa nas spominja na dejstvo, da se po poletnem sončevem obratu dnevi začnejo krajšati.
Janez Krstnik je zavetnik mnogih *rokodelcev, lastnikov kinodvoran, kmetov, glasbenikov, domačih živali, proti glavobolu, otroškim boleznim, toči …*

Vse od leta 1581 naprej pa se cerkev imenuje po **sv. Jedrt**, ki goduje 17. marca. Upodobljena je na glavnem oltarju, pa tudi na stranskem poleg sv. Neže.
Jedrt je kot dekle zavrnila poroko z bogatašem in stopila v samostan, ki ga je ustanovila njena mati. Po materini smrti je postala prva opatinja. Zato je večinoma upodobljena kot opatinja, tako kot na glavnem oltarju v Nadlesku, včasih tudi v knežjih oblačilih.
Jedrt ni odlikovala samo velika ljubezen do bližnjega, ampak je veljala tudi za odlično poznavalko Svetega pisma in bila je izredno izobražena. Za potujoče menihe je zgradila bolnišnico. V srednjem veku so številne bolnišnice nosile njeno ime zaradi njene ljubezni do bolnih in umirajočih. Je *zavetnica bolnišnic, romarjev in popotnikov.*
Spada med cerkvene osebnosti, ki so na kmetijskih območjih posebno spoštovane. Po neki legendi je Jedrt nekoč z molitvijo odpravila mišjo in podganjo nadlogo in s tem rešila letino v svoji deželi. Zato velja tudi za *zavetnico poljskih in vrtnih pridelkov,* k njej se zatekajo s prošnjo *proti mišji in podganji nadlogi.* Zato na številnih upodobitvah lezejo po njeni obleki miši ali pa se vzpenjajo po njeni palici, včasih po preslici.
Na glavnem oltarju, ki je najbogatejši te vrste, se nad sv. Jedrt v osrednjem delu ponovi motiv Matere božje z Detetom. Nad Marijo je Sveti Duh, nad njim pa še Bog oče. Pred nišo stojita še sv. Florjan, upodobljen s hišo, zavetnik gasilcev in sv. Janez Evangelist s kelihom in kačo.
V cerkvi se nahaja tudi stranski oltar sv. Neže, ki je v cerkvi najstarejši. Tudi mučenko sv. Nežo so Nadleščani zelo cenili, saj se njena podoba ponovi tudi na glavnem oltarju levo. Obakrat je upodobljena z jagnjetom, kar pomeni njeno latinsko ime Agnes (jagnje) in dolgimi lasmi.

Ali ste vedeli?
Jedrt = Gera, Jera, Jerca, Gertruda
Število žensk z imenom JEDRT v Sloveniji je 6, (Gera - 36; Gertruda - 72; Jera - 245; Jerca - 232;)
Med vsemi ženskimi imeni je ime Jedrt po pogostnosti uvrščeno šele na 2737. mesto. (Gera na 1022.; Gertruda na 697.; Jera na 371.; Jerca pa na 377. mesto)

Viri:
- Svetniki in godovni zavetniki za vsak dan v letu, V. Schauber, H. M. Schindler, Založba MK, Ljubljana, 1995
- Wikipedija, Prosta enciklopedija, 24. 4. 2008
- Statistični urad Republike Slovenije, prebivalstvo RS, 30. 6. 2006
- Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZ, Slovar slovenskega knjižnega jezika
- Rkc.si,
- Loška dolina z Babnim Poljem, Janez Kebe, Družina, Ljubljana 1996

Sanda Turšič

Kako pomagati

Na splošno smo Slovenci human narod in v nesreči soljudem radi pomagamo. Če pa se ozrem po najbližjem okolju, temu ni čisto tako. V kartonu za odpadni papir pod poštnimi nabiralniki vidim še zaprta, odvržena pisma organizacij Rdečega križa, Karitasa in Unicefa s položnicami in prošnjo za pomoč, ali odvržene položnice. Včasih se mimogrede ozrem v odprte velike smetnjake, kjer opažam odvrženo še lepo in dobro obleko, obutev, torbice, igrače … pa tudi nedotaknjeno (še zapakirano) hrano in kruh. Razumem, da vsi tisti, ki jim je poslana položnica, nimajo dovolj sredstev, da bi prispevali v humanitarne namene. Ne razumem pa tistih, ki imajo toliko, da mečejo dobre stvari v smetnjake, a ne najdejo poti do Karitasa ali Rdečega križa, da bi tja ali komu osebno darovali. Sama vsekakor ne ravnam tako. Vsaj dvakrat na leto odpeljem kaj na domače Štajersko, kjer je več revnih ljudi. Najenostavneje in najlažje pa je pomagati po telefonu na direktno številko, ki nam je posredovana na televizijskem zaslonu, v časopisu in po radiu, da hitro čutimo zadovoljstvo. Sicer pa je tisti, ki pogosto obdaruje, vedno bogat.

Moje največje bogastvo je pisana beseda in razumevanje drugačnih, zato sem se domislila pomagati tudi na ta način. Ko je izšla moja šesta knjiga, sem se nenadoma spomnila najstnikov, ki lahko berejo in razumejo mojo literaturo, da bi morda kdo izmed njih želel imeti lastno knjigo, pa si je ne more privoščiti. Spravila sem nekaj svojih knjig v paket in ga poslala slovenskemu UNICEF-u s tozadevno spremno besedo. Kmalu sem nazaj dobila »za tako domiselno in koristno darilo« lepo zahvalo v pismu, ki so ga lastnoročno podpisali vsi naši ambasadorji Unicefa. Potem sem po televiziji zvedela, da je bilo kot protiutež takrat razvpitemu vodstvu RK ustanovljeno Humanitarno društvo Slovenije, kateremu sem s podobnim namenom za ljudi, ki si ne morejo knjig kupiti, pa bi jih radi imeli, poslala nekaj svojih. Kmalu sem tudi od predsednika tega društva dobila zahvalno pismo, da so sicer od vsepovsod dobili mnogo raznovrstnih dobrin, a tako posrečenega in zaželjenega darila kot od mene, še ne. Nedavno sem v nekem intervjuju slišala znano Manco Košir omeniti, da bi za knjižnico društva HOSPIC, katerega članica je, rada zbrala nekaj knjig. Spet sem ji kar na njen naslov v ta namen poslala svoje knjige, za katere se mi je v imenu Hospica in v svojem imenu hitro zahvalila. Kot strastna bralka jih je, seveda, preden jih je izročila omenjenemu društvu, še sama prebrala in se mi o njih pohvalno izrazila, posebno o knjigi pogovorov »Med iskrenimi ljudmi«, ki je iz njenega, novinarskega področja, kar me je še posebej veselilo.

Ni mi bilo dano, da bi sodelovala v akciji izdelovanja punčk za posvojitev v dobro UNICEF-a, še manj, da bi se udeležila prireditve, kjer so bile te punčke na voljo. Zato sem bila tembolj vesela, da so bile neprodane punčke iz cunj prinešene v Galerijo »Ložanka« v Starem trgu za nadaljnjo prodajo. Takoj sem posvojila punčko Ano, ki je bila skrbno ustvarjena v Slivicah med Rakekom in Uncem, ter tako prispevala za cepljenje otroka v nerazvitem svetu. Po fotografiji v prejšnji številki »Obrha« sem celo ugotovila, da sem najbrž posvojila najlepšo punčko. Moja Ana je tista z nežnim obrazkom, lepimi lasmi, oranžno svileno bluzico, naloženim modrim krilcem in belim čipkastim predpasnikom. Sedaj krasi moj kavč v dnevni sobi in me obenem spominja na vse tiste cunjaste punčke, pajace in harlekine, ki mi jih je med II. svetovno vojno na skrivaj, ponoči ob petrolejki, za Miklavža, Božička in velikonočnega zajčka skrbno sešila moja dobra mama, a se od njih ni ohranil nobeden, ker sta jih za menoj podedovala še mlajša sestra in brat. Vem za ljudi, tudi iz Loške doline, ki so na daljavo posvojili otroke iz nerazvitega sveta in jim botersko plačujejo šolanje v naprednih misijonih, da jim bodo s tem omogočili boljše življenje.

Zaradi mojih nevidnih a resnih bolezni že kakih deset let letujem v obmorskem zdravilišču, kjer imam v nujnem primeru na voljo zdravstveno osebje, v bližini pa celo bolnišnico. V organizaciji društev »Sožitje« in »Sonček« prihajajo v to zdravilišče na rehabilitacijo in terapije tudi starši s svojimi telesno in duševno ali obojestransko prizadetimi otroki, na katere so z obveznostmi do utrujenosti vezani. Ker imam na splošno rada otroke in sem še posebno naklonjena omenjeno drugačnim ter imam iz mojega osnovnega poklica dovolj znanja iz otroške in mladinske psihologije, se jim znam na pravi način približati, da mi zaupajo in se obojestransko vzljubimo. Zato skušam na plaži z ukvarjanjem z njimi na nevsiljiv in spontan način, včasih celo po naključju, od časa do časa razbremeniti njihove starše, za kar so mi oboji hvaležni, meni pa je to v zadovoljstvo in veselje.

Moja prva »varovanka« je bila tri letovanja zapovrstjo takrat 13-letna avstrijska deklica Meri, ki sta jo v invalidskem vozičku na plažo pripeljali njena, sicer skrbna, a utrujena mama, ki pa ni imela, kot sem kmalu ugotovila, razumevanja za najstniške probleme in težave, ter njena dve leti starejša sestra, ki je močno pogrešala zgodaj izgubljenega očeta. V primerjavi s svojo lepo in telesno zelo razvito sestro, je bila Meri sicer čedna, a za svoja leta zelo slabo telesno razvita, zato pa tembolj umsko, kot sem kasneje ugotovila, saj je hodila v normalno osnovno šolo. Od pasu navzdol je bila telesno tako prizadeta, da ni mogla hoditi, saj je imela deformirane kolke, po vsej dolžini stegen je imela noge skoraj zraščene skupaj, od kolen navzdol pa zelo razkrečene in navzven obrnjena stopala. Očitno se je zelo nerada kopala, zato sta jo sestra in mama iz invalidskega vozička v samih hlačkah posadili na odejo pred menoj, jo namazali proti sončnim opeklinam in sami odšli v vodo ali na priboljšek. Od časa do časa sta izmenično prihajali k njej, ji kaj prinesli, se malo z njo pogovorili in spet odšli. Smilila se mi je, ko je ure in ure klečala ali čepela med svojimi razkrečenimi nogami in se globoko sklanjala nad stripi ali s težavo kaj risala v svojo beležko, da sem jo s svojim znanjem nemškega jezika ogovorila. Odzvala se je sicer presenečeno, a prijazno in vljudno, skoraj veselo. Rada mi je povedala vse in še več, kar sem jo vprašala. Enako ljubeznivi sta bili tudi njena mama in sestra, ko me je seznanila z njima. Ko sta odšli in sva spet ostali sami, me je presenetljivo, a vljudno prosila, če me sme vprašati vse v zvezi s svojim nenavadnim odraščanjem, kar ne sme vprašati mame in ne more vprašati sestre, saj je očeta komaj poznala, in če mi v zvezi s tem lahko tudi kaj zaupa. Z veseljem sem privolila. Kmalu sem spoznala, da razmišlja in čuti kot čisto normalna najstnica. Brez zadrege sva se pogovarjali o menstruaciji, ki jo je pričakovala, o najstniških ljubeznih, ki si jih je želela vsaj po internetu, o spolnosti in o pasteh, na katere naj bo kot invalidka v zvezi z vsem pozorna ter kaj lahko kot taka pričakuje od življenja. S pomočjo plavalnega obroča je celo privolila z menoj v vodo, kar sta sestra in mama zelo odobravali ter jo odnesli v morje, samo da se je z menoj o stvareh, ki so jo zanimale, lahko čim več pogovarjala. Nazadnje jo je skrbelo, komu naj zaupa, ko mene ne bo več imela zraven. Zato sem ji v hotelski trgovini kupila dnevnik na ključek za okoli vratu. Poučila sem jo, da bo lahko vse, česar ne bo mogla nikomur zaupati zapisala v ta dnevnik in posebej označila tisto, o čemer me bo hotela naslednje leto vprašati. Bila je pomirjena in neznansko vesela. O temah iz njenega dnevnika sva razpravljali še naslednji dve letovanji na morju, dvakrat sem jo obiskala, ko je letovala v Bohinju in dvakrat je ona s svojimi obiskala mene v svoji hiški, še vedno pa sva v pisni in telefonski zvezi.

Vmes sem pomagala mamicama paziti na mlajšo, preveč plaho deklico Hano in še mlajšo, preveč korajžno deklico Damjano. Potem je dve leti letovanja zapored prišel v mojo bližino na plaži 12-letni lepi, dolgolasi in sinjeoki deček Saško. Prvo leto ga je pripeljal oče v invalidskem vozičku, kjer je lahko še sedel, saj hoditi, čeprav je bil lepo in normalno razvit ni več mogel. Ko mu je bilo 6 let, je zbolel za mišično distrofijo, ki je naglo napredovala. Togost telesnih mišic mu je ukrivljala hrbtenico, njegovo ravnotežje je bilo načeto, jezična mišica pa je bila že tako prizadeta, da je le momljal, ker ni več mogel govoriti. Razumel pa je vse, saj se je v šoli s prilagojenim programom naučil celo risati, ko je še mogel uporabljati svoje okorne roke in šibke dlani s prsti. Oče je precej nerodno ravnal z njim. Ni ga namazal pred sončno pripeko in kmalu mu je nataknil rešilni jopič ter ga odnesel v globoko vodo, ne da bi ga prej privajal na globino in nizko temperaturo vode. Saško se je obojega tako ustrašil, saj je spuščal osupljivo močne

glasove, da je onemela vsa plaža. Očetu je bilo nelagodno, zato ga je hitro prinesel iz vode, ga posadil nazaj v invalidski voziček in ga osvobodil rešilnega jopiča, nato pa sam zaplaval. Saško je plaho gledal za njim in na rdečih licih so se mu zasvetile solze. Zasmilil se mi je in njegovo pozornost sem skušala pritegniti s tem, da sem ga po ramah požgečkala z galebjim peresom, ki sem ga našla na obali. Rahlo se mi je nasmehnil. Ponudila sem mu pero, a ga ni mogel prijeti, ker je bilo zanj pretanko. Takoj mi je bilo jasno, da bi bilo treba, dokler se da, uriti njegove nemočne prste. Medtem ko je v svojem naročju ogledoval galebje pero, sem ga do pasu po hrbtu in prsih namazala s kremo za sončenje. Ni se mi upiral, zato sem ga vprašala, če rad liže bonbone. Veselo je pokimal. V roko sem mu dala nekoliko večjega, ki ga nalašč nisem odvila. Trudil se je in trudil, dokler ga s težavo ni sam odvil in ga nesel v usta, kar sva ponovila še z dvema, medtem ko sem ga brisala, ker se je slinil. V posodico od sladoleda sem nabrala kamenčke in ko je njegov oče prišel iz vode, sem ga prosila, naj mi Saška, ker je bil zelo težak, odnese v plitvo vodo, kjer bi se rada ukvarjala z njim, saj mi lahko zaupa. Med kratko potjo sem ga držala za roko in se hkrati z njim in s kamenčki spustila v vodo, da se ne bi bal. Takoj sem mu stisnila v roko kamenček in mu povedala, da bova tekmovala, kateri bo dlje vrgel. Nalašč sem pustila, da je on zmagoval, pri čemer si je moral sam vzeti kamenček iz posode, jaz pa sem budno pazila na njegovo ravnotežje. Ko sva vse zmetala, sva začela prepevati šolske pesmi. S svojim glasnim momljanjem in pravilno melodijo, mi je pridno sledil, jaz pa sem mu medtem noge obložila z morsko travo. Ko jo je zagledal, je bil zgrožen. Razložila sem mu, da je podobna trava, kot raste na kopnem, le da ta zraste v morju in jo valovi prinesejo na obalo in na kakšne noge, pa jo je potem treba zmetati nazaj v morje. Nato si jo je pridno obiral z nog in jo metal v vodo. Tako sva vadila ročne in prstne mišice, njegov oče pa je bil navdušen. Podobno sva se na njegovo zadovoljstvo igrala še nekaj dni. Ob slovesu me je v vodi prijel in rahlo stisnil za roko ter mi z veliko težavo dokaj razločno zamomljal: »Rad te imam!« Naslednje leto ga je na plažo pripeljala mama. Presenečena je bila, kako zelo se me je razveselil in jaz njega. Bila je bolj razumevajoča od njegovega očeta, a mi ga je kljub temu včasih rada prepustila v varstvo. Tudi s Saškom sem s pomočjo njegovih staršev ostala v pisnih in telefonskih stikih.

Neki mladi mami sem potem, če je hotela v vodo, rada popazila na nežnega, telesno in duševno prizadetega Benjamინčka, ki je le nemočno ležal v invalidskem vozičku ali na ležalniku. Letos pa je bilo moje samsko letovanje najlepše in najzabavnejše doslej, saj sem spoznala čudovitega fanta – bistrega, simpatičnega, prijaznega, vljudnega, dobrovoljnega, a žal od pasu navzdol telesno zelo prizadetega Kristjana. Na plaži se je mimo mene pripeljal z invalidskim skuterjem, na katerem sploh ni bil videti prizadet s svojo moderno frizuro in oblačenjem.

»Živjo!« me je pozdravil in »Čao, čao!« ter odbrzel, tako da sem za njim utegnila le zaklicati: »Kako prijazen fant!«

Odpeljal se je do svoje mame, ki je pri obalnem bifeju sedela ob kavi ter ji pokazal proti meni. Kmalu sta prišla v mojo bližino. Ko je s pomočjo mame sestopil s skuterja, sem opazila njegov napihnjeni trebušček in šibke nogice z navzven obrnjenimi stopali, da je s težavo hodil po gležnjih in notranjem robu narta ter z razširjenimi, šibkimi ročicami držal ravnotežje. S tako bedno hojo se je kasneje trudil, da je ponosno hodil z menoj na kratke sprehode po plaži, samo da se je lahko z eno roko držal moje roke zvito pod pazduho in za navzgor obrnjeno dlan, z drugo pa lovil ravnotežje in na glasbo z bifeja simpatično migajoč ob meni celo zaplesal. Še prej pa sem ju, ko sta se z urejeno mamo namestila na ležalkah, ogovorila z nečim v zvezi s skuterjem, kar sta mi rada povedala in smo se po zaslugi fanta prijazno predstavili. Med slačenjem, mazanjem, nameščanjem katetra, dajanjem številnih zdravil med malico in še čem, mi je skrbna mlada mama pripovedovala, pri čemer je fant vljudno poslušal, da so ob rojstvu zdravniki njenega otroka že odpisali. Čeprav takrat komaj 21-letna, jih je rotila in prosila, naj ga skušajo ohraniti pri življenju. Obljubili so ji pod pogojem, če pristane, da bo njen otrok poskusni zajček. Pristala je in splačalo se je. Bil je prvi otrok v Sloveniji, ki so mu opravljali dializo, čeprav so mu čez nekaj let morali rakasto ledvico odstraniti. Prestal je še druge težke operacije, tako da izloča skozi kateter, ki so ga zaradi vnetja na eni strani, morali vstaviti že na drugo stran trebuha. Sitno je, mi je še pravila, da je treba to reč očistiti in nadomestiti s svežo, suho obvezo vsakič, ko pride iz vode. Zato gre zelo nerad v vodo, čeprav je morska zanj zelo priporočljiva. Ponudila sem se za kakršno koli pomoč, ko sem videla koliko dela je z njim. Mama je pristala, on pa me je spontano pobožal po trebuhu z dobrohotno pripombo »moja teta debeluška« in mi takoj nato na veselje vseh treh zapel pesmico »Hruška debeluška …« Tako nežnega in šibkega sem ocenila za 8–9 let starosti. Ko mi je mama povedala, da je med vsemi operacijami in dolgotrajnimi okrevanji po bolnišnicah uspešno končal še običajno osnovno šolo in sedaj obiskuje nekakšno šolo za življenje, sem ostrmela rekoč: »Ja, koliko si pa pravzaprav star, Kristjan?« »Pred časom sem dopolnil 16 let in sedaj sem že v 17. letu starosti!« mi je ponosno odgovoril. »Potem ti pa dovolim, da me lahko tikaš!« Zasmejal se je in postal nenadoma čudno nervozen, da se je zvijal od glave do pasu. Mama mi je hitro razložila, da postane tak, kadar ga začne neznosno srbeti vse telo od močno obolelih jeter in se ne more povsod popraskati. Tako sem ga začela praskati po golem hrbtu. On se je pa spet zasmejal rekoč:

»Oh, kako to dobro dene, moja teta debeluška!« Sicer pa sva se naslednje dni veliko praskala in presmejala, sploh pa sem spoznala, s kako zrelim mladeničem imam pravzaprav opravka. Bil je izredno zabaven in optimističen, pa izredno resen in na poseben način zaskrbljen obenem. Ko sva pustila njegovo utrujeno mamo počivati, mi je prepeval vse popevke, ki jih je bilo slišati iz zvočnika obalnega bifeja, drug za drugega sva si izmišljala nove, zapletene uganke, po opazovanju ljudi, posebno žensk na plaži, sva ugotavljala, katero pravljično, filmsko ali knjižno junakinjo bi lahko katera predstavljala. Včasih je šel kateri to tudi povedat, da je prišlo do smeha tudi med njimi, včasih pa je meni kaj lepega prebral. Hodila sva na pico, koka kolo in limonin sladoled, kar vse je oboževal. Pomagala sem mu pri hranjenju, ker sam z nebogljenimi rokami ni mogel jesti, le za najmanjšo kupico koka kole z ledom in limono je prosil, da si jo je z veliko težavo in užitkom obenem lahko nesel k ustom. Natakarice in natakarji so ga poznali po ljubeznivosti do njih in do mene, saj se je v zahvalo za pomoč večkrat stisnil k meni in me poljubil. Kmalu, ko je vedel, da mame ne bo dolgo zraven, me je vprašal:

»Me boš tudi ti mahnila po buči ali čez gofljo kot mama, če ti bom zaupal ali te vprašal, kar ne bi smel?« Komaj sem mu utegnila odgovoriti: »Ne! Zakaj pa?« že je od zadrege spremenil pogovor:

»Veš, mamo imam zelo rad, ker brez nje tudi mene ne bi bilo, saj naju je avstrijski ata zapustil takoj po mojem nenormalnem rojstvu. Jaz pa sem se kljub temu naučil njegovega nemškega jezika, če slučajno … Lahko se pogovarjava tudi po nemško, če hočeš in znaš!«

In potem sva se pogovarjala lepo po nemško o vsem, kar sva videla okrog sebe, dokler ga nisem vprašala: »Kaj si mi pravzaprav hotel zaupati in me vprašati? Vedi, ljubi fant, da ti pred menoj ni treba biti nerodno, saj skušam razumeti odraščujočo mladino!« Ljubeznivo me je pogledal, globoko vdihnil in iz njega se je vsul plaz vprašanj in problemov iz njegovega nenavadnega najstništva, in to nekaj dni zapovrstjo, ko sva bila sama, da si nisem mogla misliti, kaj vse ga tare in zanima čisto intimno. Saj mi je šlo včasih kar na smeh zaradi njegove iskrene zaupnosti, a sem se morala držati strogo resno, tako zaverovano me je med pogovorom gledal. Nekaj odgovorov je sicer našel doma na internetu in na kasetah filmov, a si ni vseh znal pravilno tolmačiti. Trudila sem se, da sem mu pomagala iz njegovih fantovskih zadreg in mu vse kar ni razumel, pravilno razložila. Upam, da mi je uspelo, saj mi je na koncu olajšano dejal: »Ti nisi samo moja ljuba teta Sanda, ti si moja Santa Marija, tako dobra si!« Nasmejala sem se mu in si pri sebi mislila: »Ti pa si pravi božji otrok in želim ti, da bi doživel vsaj Kristusova leta!«

Toliko poljubov in objemov kot od njega, že dolgo nisem bila deležna. Še celo v vodo je šel dvakrat z menoj, seveda meni na ljubo, da se je njegova mama čudila. In nič mu ni bilo nerodno, da sem videla vso njegovo moškost, ko ga je nato mama preoblačila, mu čistila kateter in mu ga s svežo obvezo nameščala. O njem bi prav lahko napisala lepo novelo. Ob slovesu mi je podaril svojo fotografijo s »pank« frizuro, najnovejša njegova frizura pa je bila »na grebenček«. Dogovorila sva se, da se naslednje leto ob istem času in na istem mestu spet srečava, kar oba komaj čakava. Doslej sva si s pomočjo njegove mame izmenjala že dve razglednici in dva zelo smejoča se pogovora po mobitelu.

Oh, kako lahko je pomagati tako srčnim drugačnim, ki me vsi po vrsti spominjajo na mojega tako močno prizadetega, a lepega načaka, tudi že 23-letnega Kristjana, ki ga v domu v Dornavi lahko vsako leto le obiščem.

Milena Ožbolt

Med ostrnicami se je tudi pelo!

No, ne vem, koliko se je v preteklosti, ko so po Loški dolini zdevali ostrnice še vsi – ne le na prireditvi »V deželi ostrnic« – resnično prepevalo, zakaj to je bilo težaško in mukotrpno delo, ki so mu komaj čakali konca ... Na že omenjeni prireditvi pa je med drugimi nastopajočimi na vse grlo zapel tudi Ženski pevski zbor Jasna pri Društvu upokojencev Loška dolina s spremljavo nepogrešljivega Matije Turka in pod vodstvom Jasne Lekan. Zbor obstaja kako leto in pol in je tokrat nastopil »reci in piši« menda že dvajsetič, kar priča ne le o velikem veselju do petja, ampak tudi o zvestem obiskovanju vaj, ki praviloma potekajo nadvse prizadevno, predvsem pa o izdatnem prispevku h kulturnemu življenju doline.

Pevke so se za to narodopisno obarvano prireditev oblekle v poletna ženska kmečka delovna oblačila iz različnih obdobij prve polovice preteklega stoletja – nekatere tako, kot so bile pred desetletji še same oblečene pri košnji, druge nekoliko bolj starinsko – kot njihove matere ali babice. Zamisel prispeva k slikovitosti prireditve in kazalo bi jo še nadgrajevati in dopolniti, morda pa se bo tudi našel kdo, ki bo zlasti ohranjene originalne kose oblačil nekoliko opisal, poslikal in predstavil javnosti ... Sicer pa o oblačenju naših prednikov na tem področju že obstaja nekaj tehtne literature (M. Makarovič, J. Dolenc).

No, ampak zaradi bolj ali manj posrečene obleke petje ni ne boljše, ne slabše. Petje je pač petje in o tem je predvsem treba kakšno reči, ko gre za pevski zbor. Program ŽPZ Jasna je tokrat obsegal dvanajst skladb, od tega so bile tri posvečene Loški dolini – seveda nastalih izpod peresa domačih avtorjev – Jasne Lekan in Matije Turka, pa še ljudska v Srebotnjakovi priredbi Stoji, stoji tu majstu Luož za povrh. Ostale so bile večinoma od tistih, ki so jih v dolini prepevali pred petdesetimi, šestdesetimi leti in več: Goreči ogenj brez plamena, Bleda luna, Siromak (ki ima Stritarjevo besedilo, če se ne motim), Možila bi se ... pa tudi novejša, Avsenikova, Tam kjer murke cveto je bila vmes in pa Pomlad na prelepo Minattijevo besedilo. Seveda se je oglasil tudi Matija Turk kot kantavtor tokrat s pesmijo Če češ al pa ne.

Pevski zbor Jasna

Tako je zbor izdatno prispeval k pestrosti prireditve in tudi občinstvo ga je nagradilo z lepimi aplavzi.

Gotovo pa bi bil dogodek še bolj prijeten, ko ne bi bilo med nastopajočimi in občinstvom prevelike fizične razdalje, ki ne dovoljuje, da bi se oboji počutili kot celota, preprečuje zbrano poslušanje in resnične glasbene užitke, saj se petje porazgubi in tudi ozvočenje pri tem veliko ne pomaga.

Poletje se nagiba v drugo polovico, počitnice razsajajo vse naokoli, ampak kmalu bo jesen in takrat se bo ŽPZ Jasna gotovo spet oglasil, vsaj upam lahko tako.

Borut Kraševec

V Ložu odprta nova galerija

Dagmar M. Mlakar, fotografska in likovna ustvarjalka, v svoji galeriji Ložanka v Starem trgu že več kot dve leti prireja razstave različnih avtorjev. Zadnji petek letošnjega avgusta je prijetno presenetila z otvoritvijo razstave svojih slikarskih del v novem razstavnem prostoru, ki ga je uredila ob okrepčevalnici v starodavni domači hiši nekdaj mesta Lož. Pri urejanju nove galerije se je, kakor je v uvodnih besedah otvoritve razstave med drugim povedala literarna ustvarjalka Sanda Turšič, uspešno preizkusila tudi v restavratorstvu. S tem je prostorom pričarala pridih preteklosti, ki jo kot vez s prihodnostjo dopolnjujejo razstavljena dela v različnih tehnikah na platnu. Najnovejši razstavljeni slikarski opus izraža ustvarjalkino razmišljanje in odnos do življenja, ki ga sporoča z izvirno in premišljeno izbranimi barvami, ki vsaka za sebe in združene v celoto nosijo posebno sporočilo. Kot pravi avtorica, je to razmišljanje najintenzivneje začutila in izrazila v osrednjem delu razstave z zgovornim naslovom V območju somraka. To delo prikazuje podobo trenutka, ki je obvisel v času in prostoru, ki skupaj strmoglavita v drugi svet in drugo noč ter hkrati napovedujeta, da se onkraj noči pričakuje nova zora, ki se kot feniks iz pepela dviguje v prihodnost. Novo zoro pa v ustvarjanju Dagmar M. Mlakar zagotovo predstavljajo razstavljena dela.

Na otvoritvi slikarske razstave v novih galerijskih prostorih v Ložu

Dagmar M. Mlakar med svojimi deli

Milena Ožbolt

Potovanje po sledeh Primoža Trubarja ob 500-letnici rojstva

Priznati je treba, da se mi je želja odpotovati v nemške kraje, kjer je živel, deloval, snoval in trpel naš veliki renesančni Evropejec Primož Trubar, ki nam je dal ime, prve knjige in s tem utemeljil tudi slovenski knjižni jezik, porodila že dolga leta nazaj ob živopisnem pripovedovanju znank, ki so tam že potovale, in je naraščala sorazmerno z občudovanjem velikega moža, o katerem sem skušala vedno znova kaj prebrati. Vsaj za nekaj ur bivati v krajih, kjer je Primož Trubar prvič zapisal slovensko besedo, lahko pomeni veliko ali pa nič – kakor komu. Lahko pomeni stik s koreninami, z duhovno dediščino, uvid v to, kdo sem in kam spadam, razmislek o sodobnem Slovencu in njegovi umeščenosti v evropsko sedanjost, o večnem človeškem seganju za soncem, predvsem pa o tem, kaj pomeni imeti vero, vizijo in navdih, kakor jih je imel Trubar, pa tudi moč duha in telesa, izjemno znanje in veščine, da vse to uresničiš … Na tej izredno bogati ekskurziji po ličnih starih nemških mestih, usodno povezanih z našo zgodovino, se me je polastilo skoraj nepopisno navdušenje nad veličino in pomembnostjo Primoža Trubarja in njegovega dela, kakor nikoli poprej. Ko pišem o tem, pa veselje nad potovanjem traja še naprej, ker ga takole telegrafsko delim z bralcem – tako vsaj upam – pa se zato še množi in vse skupaj v spominu trdneje zasidra.

Slovesnost pri Morhartovi tiskarni v Tübingenu

V globoko zadovoljstvo mi je, da sem bila lahko prisotna ob svečanostih, ki so se ob 500-letnici Trubarjevega rojstva v organizaciji Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar (SPD PT) odvijale v Nürnbergu, Rothenburgu, Derendingenu, Bad Urachu in Kemptnu od 28. maja do 1. junija 2008. Pri ekskurziji so poleg članov društva, ki mu predseduje mag. Viktor Žakelj, sodelovali še evangeličanski škof mag. Geza Erniša, dr. Zvone Štrubelj, vodja katoliškega misijona v Stuttgartu, Mestna občina Ljubljana, Glasbena matica Ljubljna, MePZ Cantemus iz Kamnika p. v. Matjaža Ščeka, pevka Bogdana Herman, mojster Janez s premično starodobno tiskarno in Zavod Parnas iz Velikih Lašč z razstavo Vsem Slovencem.

Plošča v cerkvi

NÜRNBERG

Prva postaja po celodnevni vožnji treh avtobusov je bila v srednjeveškem in med II. svetovno vojno do tal porušenem Nürnbergu, mestu, ki je v novejši zgodovini znano bolj po tem, da so v njem paradirali Hitlerjevi nacisti, ovekovečeni tudi v filmih razvpite Leni Riefenstahl ter po nürberških procesih proti nacističnim voditeljem. Mesto je bilo po vojni v celoti obnovljeno v srednjeveški podobi – mestoma zelo natančno, zlasti jedro z zlatim vodnjakom, Dürerjevo hišo in množico predalčnih hiš.

Primož Trubar je v Nürnberg skrivoma prišel leta 1548 kot 40 let star katoliški duhovnik, potem ko je v Ljubljani izgubil službo in premoženje. Tu ga je sprejel Veit (Vid) Dietrich, Luthrov tajnik in pridigar v cerkvi sv. Sebalda, ga uvedel v novo vero in bogoslužje ter mu priskrbel pridigarsko službo v Rothenburgu. Zato je naravno, da je bila uvodna svečanost ob 500-letnici Trubarjevega rojstva prav tukaj. Po nagovoru mag. Žaklja in kulturnem programu z odličnim petjem izbranih pesmi – med njimi tudi takih, ki jih je zapisal Trubar, pač v skladu s protestantsko doktrino in vzklikom, ki ga je nekje zapisal »Pujte, pujte, vsi ljudje!« – je sledila podrobnejša predstavitev Veita Dietricha, ključne osebe tudi za današnje »lube Slouence«.

foto: Milena Ožbolt

Primus Truber Quartet

Še v istem letu je za tisk pripravil kratek Abecednik, ker se je zavedal, da se morajo otroci in nepismeni najprej naučiti osnov branja in pisanja, da bi se lahko lotili branja »čistega evangelija«.

Veliki prvi korak, odločilen za slovensko književnost, je bil storjen. Deset let pozneje je Trubar v nekem posvetilu o tem takole napisal:

»Iz posebne previdnosti in odredbe božje se sveto biblijsko pismo in druge pobožne knjige šele zdaj, v teh zadnjih hudih časih, prevajajo tudi v slovenski in hrvatski jezik ter tiskajo s trojnimi črkami. Odkar svet stoji, se to nikdar ni zgodilo, zakaj slovenski jezik se doslej nikoli ni pisal, še manj pa tiskal.«

Zaradi internima je Trubar na naslovnici Katekizma iz leta 1550 svoje avtorstvo zapisal kot »Philopatridum Illiricum«, (ilirski rodoljub), namesto pravega tiskarja Ulricha Morharta iz Tübingena je navedel izmišljenega Jerneja Škrjanca, ki bi lahko bil kak njegov znanec z domačega kraja, za

ROTHENBURG

Lepi Nürnberg smo si ogledovali še naslednje dopoldne, vendar smo bili že ob 13. uri v **Rothenburgu ob Tauberi, kjer je Trubar leta 1548 v cerkvi sv. Duha nastopil prvo pridigarsko službo in se leta 1549 poročil z Barbaro Sitar, ki je za njim prišla iz domovine. To je bil tudi čas, ko je v Augsburgu na cesarjev pritisk državni zbor sprejel zakon o verski pomiritvi, znan kot internim, leta 1550 pa je tridentinski koncil obsodil že pokojnega Luthra, Zwinglija in Calvina ter začrtal temelje protireformacije. In za nas najpomembneje: prav v tem času je Trubar v Rothenburgu prevedel oziroma napisal in leta 1550 v Tübingenu tudi natisnil prvi slovenski knjigi Catechismus in Abecedarium, ki sta se že do leta 1551 razširili po vseh slovenskih deželah! Iz ljubezni do svojega malega trpečega ljudstva in iz globoke verske gorečnosti se je po zgledu nemških protestantov, ki so se pogumno in dosledno otresali latinščine, lotil izredno težke naloge. V jeziku, ki skoraj ni imel pisne, še manj tiskane tradicije, se je lotil uresničevanja velike ideje – po dolgih in temeljitih pripravah je to storil hitro, odločno in pragmatično.**

Začel je pri temelju, s katekizmom, v katerem je svojo odločitev tudi takole utemeljil:

»Sv. Pavel prišteva tudi raznovrstne jezike med darove sv. Duha, a Bog mi je iz posebne milosti zaradi ljubezni do Jezusa Kristusa naklonil znanje slovenskega jezika, kakor ga govore v deželi Kranjski, pa sem v njem pridigal, kakor veste, sedemnajst let v raznih krajih slovenskih dežel; razumem tudi precej latinsko, nemško in laško. To torej in moja vest sta me gnala k temu prevajanju. In ker zdaj tudi nikogar ni, ki bi se hotel tega dela lotiti in ste povrhu še vi in gospod Vergerij želeli to od mene, sem se tedaj v imenu gospodovem drznil in začel na najlažjem mestu.«

foto: Milena Ožbolt

Spomenik v Urachu

iz knjižice: Dr. Zvone Štrubelj, Moji lubi Slovenci, 2008

Stenski lesorez v spomin na Primoža Trubarja v cerkvi sv. Gala, postavljen leto dni po Trubarjevi smrti: 1587

kraj izida pa je navedel Sedmograško, kjer ni veljala prepoved tiskanja protestantskih knjig.

V špitalski cerkvi sv. Duha v Rothenburgu, kjer je nekoč pridigal Trubar, je bila v njegov spomin 30. maja 2008 dvojezična služba božja s pridigama bavarskega regionalnega škofa Helmuta Völkla in slovenskega evangeličanskega škofa mag. Geze Erniše, nagovorom predstavnika SPD PT dr. Božidarja Debenjaka ter glasbeno spremljavo. Med drugim je zbor Canzemus zapel Trubarjevo Nu pujte, pujte vsi ljudje, Bogdana Herman pa Naš Jezuš Buh. Nato so predstavniki društva položili venec k dvojezični spominski plošči na cerkvi, sledila pa je slovesnost poimenovanja dvorišča pred cerkvijo po Primožu Trubarju, ki se odslej imenuje Primus Truber Hof – Dvorišče Primoža Trubarja. Ob tej priložnosti sta govorila rothenburški nadžupan Walter Hartl in predstavnik mesta Ljubljane. Kajpak je bilo dogajanje kronano z druženjem, prijateljevanjem, pogostitvijo in glasbo harmonike, ostalo pa je še dovolj časa za voden ogled Rothenburga, ki je pravzprav en sam muzej, skrbno obnovljen po vojni. Ta mu je malce bolj prizanesla kot Nürnbergu ali **Dresdenu, kjer je bil med vsem drugim ob bombardiranju uničen tudi do tedaj edini znani ohranjeni izvod Trubarjeve Cerkovne ordninge …** Lične srednjeveške predalčne hiše, obzidje s stolpi in veliko zelenja dajejo Rothenburgu zares zelo privlačno podobo.

TÜBINGEN

A naša pot je vodila najprej v Tübingen ob reki Neckar z eno najstarejših univerz v Evropi, ki je pripomogla, da je mesto že v Trubarjevem času postalo pomembno versko in izobraževalno središče, ki je dalo Evropi mnoge velike duhove (teolog Jakob Andreae, prvi Trubarjev življenjepisec; astronom Keppler, filozof Hegel, pesnik Hölderlein in še mnogi ...)

Trubar je še pred naselitvijo v bližnjem Derendingenu večkrat prihajal v Tübingen, ki je bil zanj odločilnega pomena, saj so bile prav tu natisnjene njegove knjige, povezan pa je bil tudi z mnogimi odličniki, ki danes počivajo v grobnici opatijske cerkve sv. Jurija, in je nekatere morda tudi pospremil k zadnjemu počitku: Hans Ungnad, Jakob Andreae, Peter Pavel Vergerij ... Nekaj časa je živel tu v hiši barona Ungnada, a danes ni več znano, kje je ta bila … Trubar je v veliki skrbi za svoje ljudstvo tudi bdel nad slovenskimi študenti, ki so prihajali študirat v Tübingen, in jim na razne načine pomagal. (Nepomembno, a morda še za koga zanimivo: eden od študentov, ki jih je podpiral Trubar, se je pisal Johan Gebhard. Po študiju v Tübingenu je bil nekaj čas v Ljubljani učitelj in uradnik deželnih stanov. Sama pa sem pred leti spoznala osebo s tem priimkom, ki živi v Austinu, Texas, USA in o morebitnih svojih prednikih v Evropi najbrž nima pojma, kakor se tudi meni ni sanjalo, da bom naletela na ta priimek v zvezi s Trubarjem …)

V soboto, 31. maja, se je, potem ko smo prespali v **Reutlingenu – kamor je bila leta 1555 zaradi kuge preseljenja tiskarna iz Tübingena in je tam Trubar opravil korekture za Evangelij po Matevžu, ki ga je tisto leto prevedel in izdal ter s tem prvič v slovenščini natisnil del svetega pisma,** dan začel s slovesnostjo v osrednji tübingenski opatijski cerkvi sv. Jurija (Stiftskirche) z nagovorom vodje urada za kulturo mesta Tübingena g. Wilfrieda Setzlerja in predstavnika SPD PT dr. Marka Kerševana ter petjem zbora Cantemus in Bogdane Herman. Le malo pozneje, ob 10. uri pa so k dvojezični plošči na nekdanji **Morhartovi tiskarni, ki je natisnila prvi in še mnoge naslednje Trubarjeve knjige,** položili venec in pod vrhom vzpetine z gradom se je zaslišalo ubrano slovensko petje, da so se na lepih starih hišah v ozki ulici začela odpirati okna in so radovedni poslušalci obstali ob njih. Bili so to res sveti trenutki in s ponosom smo tudi neuki pritegnili k petju Lipa zelenela je in drugih slovenskih domoljubnih pesmi. Sploh je bilo na tem potovanju zelo veliko petja, tako na

uradnih prireditvah in še več spontanega – med potjo in kar tako, malo v Trubarjevem duhu, malo iz ponosa, malo zaradi preprostega veselja do življenja in petja. V krajih pa, kamor se je zatekel nesrečni begunec Trubar, je med drugimi več kot enkrat zadonela tudi mila Nazaj v planinski raj z Gregorčičevim besedilom.

Seveda smo si z užitkom ogledali tudi Tübingen, še eno očarljivo mesto na reki, ki diha zgodovino in romantiko, s hišo pesnika Höldeleina, otokom na reki z neverjetnim drevoredom mogočnih platan in velikanskim golobnjakom, ocvetličenimi mostovi, da o cerkvah, spomenikih in množici predalčnih hiš niti ne govorim.

DERENDINGEN

Naslednji cilj je bil nekako idilični **Derendingen, kraj Trubarjevega večnega počitka v cerkvi sv. Gala**, kjer so po slovesnosti v cerkvi in nagovorih duhovnikov položili venec k Trubarjevemu nagrobniku, potem se je karavana romarjev preselila v dom, ki nosi Trubarjevo ime, kjer so bili sprejeti s prigrizkom in kavo, zbrane pa je nagovoril dr. Mihael Glavan, poznavalec Trubarjevega življenja in dela, ki je letos izdal zelo pregledno in zgoščeno knjigo Trubarjev album, opremljeno z najrazličnejšimi podobami, dokumenti in podatki, ki so povezani z življenjem očeta slovenske knjige.

»Trubarjev projekt je bila slovenska verska in poučno-vzgojna knjiga, najprimernejši kraj za njegovo praktično uresničevanje pa Tübingen, duhovno, izobraževalno in tiskarsko središče. V ta okvir se je lepo prilegal le nekaj kilometrov oddaljeni Derendingen, zato je sredi leta 1567 z veseljem sprejel službo tamkajšnjega pridigarja in župnika ...« piše v svoji knjigi dr. Glavan.

»Trubar je v Derendingenu bival zadnjih dvajset let in že v prvem letu natisnil kar štiri knjige, v juniju tega leta je obiskal domovino, se med zbiranjem neposrednih informacij o islamu srečal z na Ljubljanskem gradu zaprtim Usraim begom in na hitro sklical še sinodo protestantskih duhovnikov v Ljubljani kljub nevarnosti, da ga zapro.

V Derendingenu si je postavil hišo in gospodarsko poslopje, hišo pa, ki danes stoji na njenih temelji imajo v lasti priseljeni Turki, morda nasledniki prav tistih, ki jim je Trubar namenjal pobožne želje za poznavanje prave vere ...« izvemo v knjigi dr. Glavana. **Po daljšem premoru je Trubar leta 1574 in 1575 izdal dve pesmarici ter Katehismus z dvejma izlagama (1575), leta 1577 pa izide še Noviga testamenta pusledni dejl, eden od vrhov njegovega ustvarjanja, ne pa tudi konec, saj je neutrudno prevajal in pisal dobesedno do svoje smrti 1586. Leta 1582 izide Ta celi novi testamentt, po njegovi smrti 1595 pa še Luthrova Hišna postila. Trubar je skupaj izdal 26 knjižnih izdaj ter poleg tega poskrbel, da so izšle tudi hrvaške knjige, ki sta jih prevajala Štefan Konzul in Antun Dalmata. V desetih hrvaških knjigah je napisal tudi predgovore in posvetila.**

Trubarja so pokopali 29. junija 1586 pri cerkvi v Derendingenu, slovesen poslovilni govor pa je imel kancler tübinške univerze in prošt Jakob Andreae.

Na slovesnosti ob 500-letnici rojstva je v Trubarjevem domu med drugim tudi prvič nastopil godalni kvartet mladih violončelistov, do tedaj še brezimen, od tedaj naprej pa nosi ime Primus Truber Quartet. Čeprav je bilo slavje in to, kar je še sledilo, nadvse prijetno, je bilo treba naprej v

BAD URACH

Bad Urach, v Trubarjevem času samo Urach, ker so šele v prejšnjem stoletju našli vrelec tople vode in napravili toplice, **kjer je bil leta 1561 ustanovljen Slovanski biblijski zavod, katerega ravnatelj je bil Primož Trubar, mecen pa Ivan (Hans) Ungnad, plemič, diplomat, vojaški poveljnik, vojvodov svetovalec in Trubarjev znanec in prijatelj še iz ljubljanskih časov, ki je imel v Urachu tiskarno in je skupaj s Trubarjem tudi vodil Biblijski zavod. Kljub neprestanim težavam, ki jih je prestajal Trubar, tako denarnim kot raznim sumničenjem glede pravovernosti, kljub sporom s hrvaškimi sodelavci in intrigam, ki so ga doletele, ko se je v drugi polovici leta 1561 vrnil v Ljubljano, da bi na povabilo deželnih stanov prevzel mesto superintendenta, so bile natisnjene številne knjige v slovenskem in hrvaškem jeziku, nekatere v latinici, ki jo je Trubar privzel namesto prvotne gotice, druge v cirilici, tretje v glagolici. Biblijski zavod v Urachu je deloval do Ungnadove smrti 1564.**

V samostanski cerkvi v Urachu sta iz Trubarjevega časa še vedno ohranjeni kamniti krstilnica in prižnica.

Pri Trubarjevem spomeniku na dvorišču nekdanjega Biblijskega zavoda so hvaležni Slovenci položili venec in spet je zapel zbor, sledila pa je slovesnost v cerkvi sv. Amanda, kjer je govoril dr. Zvone Štrubelj, vodja katoliškega misijona v Stuttgartu. Brez petja tudi tokrat ni šlo.

Po ogledu slikovitega središča Bad Uracha so goste iz Slovenije pozdravili predstavniki mesta, k res prijetnemu druženju pa so pripomogli pevci, harmonika in plesalci, ki so se zavrteli kar po trgu, pa tudi mojster Janez s pomočniki, ki je – kot že prej v Rothenburgu – na ročno izdelan papir tiskal Trubarjevo podobo, Očenaš in druga besedila v slovenščini in nemščini – ali pa kar svoj portret. Že pod noč smo se praznovalci odpravili naprej v Kempten.

KEMPTEN

Trubar se je v Kempten preselil leta 1553, kjer je deloval kot župnik v cerkvi sv. Manga do leta 1560, ko so ga deželni stanovi poklicali v Ljubljano za superintendenta slovenske protestantske cerkve. V Kemptnu je med drugim z zanj značilno širokopoteznostjo in tolerantnostjo sestavil svoj cerkveni red na osnovi vseh treh takrat prakticiranih veroizpovedi – augsburške, saške in würtemberške – ki so ga bolj ali manj nespremenjenega uporabljali vse do šestdesetih let prejšnjega stoletja! Tu je tudi prevedel Evangelij po Matevžu, ponovno izdal Katekizem in Abecednik ter molitvenik Ena molitov tih krščenikov – vse v letu 1555! V tem času je plodno sodeloval s Petrom Pavlom Vergerijem, bivšim koprskim škofom, znamenito osebnostjo protestantizma in svetovalcem

Spominski napis Trubarju

V cerkvi sv. Gala v Derndingenu, kjer je Trubar zaključil svojo življenjsko pot, so leto po njegovi smrti 1587 svojci postavili stenski lesorez, ki je dragocen spomenik v renesančnem slogu, vsebuje pa več podob s simbolnim pomenom. Na vrhu je upodobljen orel, simbol sv. Janeza Evangelista, ki predstavlja Trubarja kot nabožnega pisatelja. Pod njim je naslikana tesarska sekira, znana tudi iz Trubarjevega pečatnika, kar kaže na njegov preprosti rod. Osrednja in največja podoba je Kristusovo vstajenje, pod njo pa Trubar in vsa njegova družina: na levi oče in trije sinovi, na desni žene in hčerki. Vsi klečijo in imajo sklenjene roke. Vsi, ki so bili ob nastanku spomenika že umrli, držijo v rokah križec. To so: Primož Trubar, sin Kristijan, prva žena Barbara, druga žena Anastazija in njena hči Gerta. Spodaj so še latinski distihi (pesem) Martina Crusiusa z velikimi črkami. Posrečeni spomenik je izdelal tübinški slikar Jakob Zuberlein.

Napis na steni v prevodu dr. A. Sovreta pravi:

G. Primožu Trubarju

V grobu počiva le-tem mož sveti, Slovenec po rodu,
Primož, ki Kristusu bil zvest je klicar in glasnik.
Prvi prepojil je on Ljubljano s pobožnostjo pravo,
v Njega imenu izgnan mnogo prebil je nadlog.
Rothenburg tauberski v njem našel je zvestega slugo,
v Kemptnu mož je učil z glasom donečim Boga.
Urach od tod ga je dobil, v würtemberški deželi,
Lauffen učitelja imel, dlje Derendingen nato.
Svete prevedel je knjige na materin jezik domači,
nauk je božji sejal daleč na jutrnjo stran.
Oče ubogim je bil, neizkušenim ščit in zavetje,
koliko vreden časti živel do sivih let!
Dobri je boj bojeval, svoj tek dokončal po razumu,
vero ohranil zvesto, kakor ji je bil dolžan.
Z velikim Pavlom zato zdaj nosi že krono nebeško,
nikdar ji čas noben bleska utrnil ne bo!

Po tekstu neznanega avtorja prir. M. O.

vojvode Krištofa Wurtemberškega ter z nekdanjim štajerskim deželnim glavarjem Ivanom Ungnadom, silakom in bojevnikom, ki je bil tedaj prav tako vojvodov svetovalec. Knjige iz leta 1555 so natisnjene v latinici in ne več v gotici – nov korak naprej. Tudi vse naslednje knjige so natisnjene v latinici, razen tistih, ki jih je namenil drugim južnim Slovanom – za te je uporabil poleg latinice še glagolico in cirilico.
V Kemptnu je Trubar v enem samem letu prevedel skoraj vso Novo zavezo z izjemo evangelija po Mateju ter dodal izviren predgovor in več drugih dodatkov. Vse je bilo pripravljeno že leta 1557, vendar se je tiskanje zavleklo v naslednje leto.

V nedeljo, 1. junija se je dan začel ob 8.30 z ogledom cerkve sv. Manga in v njenem predprostoru razstave o Trubarjevem življenju in delu z naslovom Vsem Slovencem, ki jo je pripravil Zavod Parnas iz Velikih Lašč. Pri spominskem obeležju na župnišču so položili venec, sledila pa je služba božja, kjer sta pridigala mag. Erniša in dekan Jorg Dittmar, zbor in verniki pa spet ubrano prepevali. Mag. Erniša je svojo pridigo zaključil z besedami o tem, kako Slovenci pogosto mislimo in govorimo o sebi, da smo majhen narod, toda z veličinami, kakršen je bil Trubar, nikakor nismo majhen, le maloštevilen narod. Dogajanje se je nadaljevalo zunaj, kjer so na portalih cerkve odkrili reliefni obeležji Trubarja in sv. Manga. Tokrat sta govorila kemptenski nadžupan g. Ulrich Netzer in predsednik SPD PT mag. Viktor Žakelj ter predstavniki donatorjev. Nastopil je tamkajšnji ansambel trobil in seveda pevski zbor.

Le malo pozneje so v cerkvi predstavili nemško odrsko delo Thomasa Oedra ob glasbeni spremljavi in petju, ki je v štirih slikah predstavilo Trubarjevo življenje na Nemškem: prihod novega duhovnika, ki sprejme novo vero, utemelji nov jezik in najde novo domovino.

Gostitelji so potem na trgu med cerkvijo in župniščem ponudili »malico, kot bi jo jedel Trubar« – in bila je res slastna.

Za mnoge najbolj impresiven pa je bil obisk knjižnice, ki hrani nekaj originalnih Trubarjevih knjig: Eni psalmi, ta celi catehismus iz leta 1567, Ta celi catehismus, Eni psalmi iz leta 1574, Noviga testamenta pvsledni deil, 1577, Ta celi Novi testament, 1581/82. Nekaj teh svetinj so nam pokazali, pa tudi knjige, ki jih je Trubar izdal v glagolici in cirilici, saj si je vse življenje prizadeval, da bi s pravo vero rešil pred Turki vse južne Slovane.

Po slovesu od ljubeznivih Kemptčanov so avtobusi le še malce zakrožili po starem mestu – to si je nekje v srednjem veku izborilo dvojen status: del je bil podrejen cesarju, del deželnemu knezu in ta posebnost se mu pozna na nek način še danes – in se nato usmerili proti domovini.

Pot domov je bila zabeljena z obilnim petjem, še posebno ob postanku in slovesu od Prekmurcev, ki so jo ubrali bolj proti vzhodu, ostali pa na jug. Večina potnikov se je tako ali tako poznala že od prej, z novimi so se stkale sveže vezi in slovo je tam nekje ob avtocesti sredi Avstrije preraslo v ganljiv izraz slovenstva najboljše sorte s številnimi objemi in stiski rok, z obljubami, da se kmalu vidimo, z željami, naj se vsem in vsakomur dobro godi in seveda z obilnim prepevanjem in zvoki harmonike ter s pojedino prekmurskih dobrot, ki so še ostale. Neizbrisen je ostal trenutek, ko se je tik pred razhodom iz avtobusa z že prižganim motorjem vsula mladež od pevskega zbora, se prijela za roke in obkrožila ostala dva avtobusa: ne moremo objeti vsakega posebej, so dejali, lahko pa ves avtobus ...

TRUBAR IN EVROPA

˝Primož Trubar je tudi v naslednjih stoletjih obdržal ugledno mesto med evropskimi reformatorji kot prvi in vodilni tvorec slovenske evangeličanske verske skupnosti in kot najbolj vpliven širitelj protestantske verske reforme med južnimi Slovani, predvsem Hrvati. V evropski kulturni zgodovini je vselej tudi zelo jasno izražena in poudarjena njegova vloga stvaritelja slovenskega knjižnega jezika in tradicije slovenske knjige, ki so jo dopolnjevali njegovi mlajši sodelavci, še posebej Jurij Dalmatin s svojim prevodom celotne Biblije. V temeljitejših predstavitvah tudi niso prezrte njegove zasluge za evangeličansko versko skupnost na nemškem območju, zlasti na Württemberškem, ter njegova informatorska in posredniška vloga pri vodilnih württemberških in bavarskih teologih. Nemški reformacijski teologi kakor Veit Dietrich in Jakob Andreae, med švicarskimi pa predvsem Bullinger, s katerim sta si dopisovala, so natančneje poznali tudi njegovo teološko in jezikoslovno miselnost, preostali pa so njegovo poznavanje črpali predvsem iz njegovih nemško pisanih, večkrat zelo temeljitih predgovorov k slovenskim knjigam. Vse to je zadostovalo, da so Trubarja in njegovo delo za slovensko in hrvaško knjigo redno in dokaj izčrpno predstavljali v vseh večji enciklopedičnih in leksikonskih delih na nemško pišočem območju že v naslednjem stoletju in kasneje …˝ beremo v Trubarjevem albumu.

NOVO ODKRITJE

Na poseben način obeležuje 500-letnico Trubarjevega rojstva najdba in odkup njegovega Noviga testamenta pusledni dejl iz leta 1577, ki se je – vezan v platnice neke poznejše knjige – ohranil na 52 polovičnih polah in 416 zaporedno in neprekinjeno tekočih straneh. Ta izjemno dragocena in redka knjiga je bila doslej znana v štirih primerkih zunaj Slovenije, 3. marca 2008 pa je novo odkriti in restavrirani izvod Ministrstvo RS za kulturo odkupilo od zasebnega lastnika v Jeruzalemu (Izrael). Dragocenost hranijo v Narodni univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

V 19. stoletju je utemeljitelj germanistike Jacob Grimm, bolj znan skupaj z bratom Wilhelmom kot pravljičar, spoznal in zapisal da sta »moč in trajanje ljudstva odvisna od tega, kako ljudje spoznavajo, se učijo, posvečujejo in se držijo svojega rodnega prastarega jezika.« Prav gotovo velja to tudi za vse druge narode in Slovence še posebej, zato naj s to mislijo zaključim svoje pisanje o Trubarju …

Literatura:

Javoršek, Jože: Primož Trubar, SPT PT, Ljubljana 2008, 3. izdaja.
Glavan, Mihael: Trubarjev Album, romanje s Trubarjem, Ljubljana, MK 2008.
Humar, Jožko: Primož Trubar, rodoljub ilirski, Koper, Lipa, (Trst), Založništvo tržaškega tiska, 1980.
Štrubelj, Zvone: Moji lubi Slovenci (zapis ob prvem množičnem romanju po Trubarjevih poteh v letu 2008), samozaložba, Stuttgart 2008.

foto: Milena Ozbolt

Veselje v Urachu

foto: Milena Ozbolt

Slovenska svetinja v rokah knjižničarke v Kemptnu: Ta drugi dejl tiga noviha testamenta.

Nekateri naslovi poglavij z letnicami iz knjige dr. Mihaela Glavana Trubarjev album se strnejo v oporne točke, ki pripovedujejo o Trubarjevi življenjski poti:

Mladost v mlinu (1508–1520)
Uka žeja (1520–1530)
Mladi duhovni pastir v Laškem (1530–1536)
Pridigar v Ljubljani (1536–1540)
Pridigar v Trstu (1540–1542)
Kanonik v Ljubljani (1542–1547)
Stvariteljstvo v tujini (1548–1553)
Kempten (1554–1559)
Nadaljevanje svetopisemskega prevajanja, Biblijski zavod v Urachu (1560–1562)
Superintendent v Ljubljani (1562–1565)
Pregnanec na Nemškem (1565–1566)
Zrela ustvarjalna leta (1567–1579)
Tübingen, versko in izobraževalno središče (1550 –1595)
Poslavljanje (1580–1586)
Romanje v naš čas (1586–2008)
Nova najdba ob 500. obletnici Trubarjevega rojstva
Viri in literatura

Trubar in slovenska glasba

Z nastopom reformacije so za glasbo, ki je dotlej sledila zahodnoevropskim vzorom, na Slovenskem nastopile povsem nove razmere. Trubar je sledil Luthrovemu zgledu, ki je – za razliko od ostalih umetnosti – cenil glasbo kot najpomembnejšo sodelavko teologije pri posredovanju verskih vrednot. Poznal in priznal je vpliv glasbe na duševnost, saj je sam zapisal, da je »vedno občutil v sebi posebno veselje do pridiganja, kadar koli so v Ljubljani peli ... peteroglasno ob spremljavi regala, pozavne, cinka in šalmaja.«
Pri širjenju novoverskih naukov so reformatorji koristno uporabili seveda vokalno glasbo in pozornost so posvečali le besedilu, ki je nosilec vsebine, napevi pa so bili le sredstvo za lažje pomnjenje, zato so pogosto istemu napevu podlagali različna besedila. Trubar je zapisal: »... pujte le-te pejsni v cerkvi inu doma zastopnu iz srca. Rezmislite, kaj vsaka beseda, nekar kar ta viža oli štima v sebi drži.«
Bil je pevec že od dijaških let in je dodobra poznal cerkveno petje pred reformacijo. Zavedal se je, da je najbolj smotrno tiste pesmi, ki niso v nasprotju s protestantsko doktrino ohraniti, sporne kitice pa izpustiti ali prepesniti. Tako so v slovenski protestantski repertoar in pesmarice prišle tudi pesmi, ki so jih Slovenci peli že pred 16. stoletjem, ter pomenijo veliko obogatitev našega vedenja o slovenski glasbeni preteklosti.
Ko je Trubar 1550 natisnil Catechismus, mu je priložil tudi šest pesmi, ki v verzificirani obliki pojasnjujejo osnovne katekizemske resnice. Ker jih je dal natisniti z notami, jih smemo šteti za prvo slovensko glasbeno edicijo, čeprav še nimajo značaja prave pesmarice.
Ko je bil superintendent slovenskih protestantov v Ljubljani, je spoznal, da je treba tudi petje slovenske protestantske cerkve urediti. To je storil dve leti po svojem drugem begu, ko je v Tübingenu izdal pesmarico z dolgim naslovom, ki v celoti predstavi njeno vsebino: Eni psalmi, ta celi catehismus inu teh vekših godij stare inu nove kerščanske pejsni od P. Truberja, S. Krelja in drugih zložene, druguč popravljene inu pobulšane ...« V zbirki je kar 36 pesmi, ki so postale temelj protestantskega pevskega repertoarja na Slovenskem.
Drugo protestantsko pesmarico je izdal Jurij Dalmatin, ko se je v letih 1583 in 1584 zaradi tiskanja Biblije mudil v Wittembergu. Vsebino je razširil zlasti s psalmi, tako da delo obsega 62 notnih primerov in je najlepša in najpopolnejša slovenska pesmarica 16. stoletja.
Zadnji pesmaričar v 16. stoletju je Felicijan Trubar, ki je od Dalmatina obdržal naslov pesmarice in celotno vsebino, dodal še sedem novih pesmi in tako je izšla 1595 še zadnja protestantska glasbena edicija. Če prištejemo pesmaricam še priložnostne notne tiske, so nam Trubar in oba naslednika v pičlega pol stoletja dali kar osem glasbenih izdaj.

Po tekstu J. Močnika prir. M. O.

Kratek pregled dogodkov od Trubarjevega prvega prihoda na Nemško naprej:

1548 – Trubar pride v Nürnberg, maja nastopi službo v Rothenburgu.

1549 – Trubar se poroči z Barbaro Sitar.

1550 – izda prvi slovenski knjigi Catechismus in Abecedarium.

1553 – Trubar se sreča s Petrom Pavlom Vegerijem, ki Trubarja vzpodbuja in podpira.

1555 – Trubar izda Ta evangeli svetiga Matevža, Katehismus v slovenskem jeziku, Abecedarium, Ena molitov tih krščenikov …

1557 – Začetek Trubarjevega boja za hrvaško-cirilski tisk. Izide Ta prvi dejl tiga noviga testamenta, Ta slovenski kolendar, Tiga noviga testamenta ena dolga predguvor.

1558 – Izide knjiga z naslovom En regišter.

1559 – Baron Ivan Ungnad prevzame skrb za glagolsko-cirilski tisk,Trubar začne sodelovati s Štefanom Konzulom.

1560 – Trubar izda Ta drugi dejl tiga noviga testamenta. Deželni stanovi so ga poklicali, naj pride za superintendenta v Ljubljano.

1561 – Ustanovitev Biblijskega zavoda v Urachu, Trubar tam postane župnik. Junija se vrne v Ljubljano. Izda Svetiga Pavla ta dva listi h tim Korintarjem inu ta h tim Galatarjem.

1562 – Prvi del novega testamenta v glagolici. Spori s hrvaškimi sodelavci. Trubar izda knjigo Artikuli oli dejli te prave vere krščanske. Klombner v Ljubljani intrigira zoper Trubarja, ki mora tudi na zaslišanje k škofu Seebachu.

1563 – Trubar napiše posvetilo za cirilski Novi testament. V Ljubljani gosti Matijo Vlačiča-Ilirika.

1564 – Umre Ivan Ungnad, Bibljiski zavod začne razpadati. Izide Trubarjeva Cerkovna ordninga. Trubar je pregnan iz Ljubljane.

1566 – Trubar izda Ta celi psalter Davidov. Iz Lauffena, kjer je prevzel mesto pridigarja po izgnanstvu iz Ljubljane, se preseli v Derndingen.

1567 – Trubar izda Ta celi katehismus, Svetiga Pavla listuve, Ena duhovska pejsen zuper Turke inu vse sovražnike te cerkve božje itd., Eni psalmi, ta celi katehismus inu tih vekših godi stare inu nove krščanske pejsni. Zadnji obisk v Ljubljani, srečanje z Usraim-begom.

1569 – Trubar ovdovi in se vnovič poroči, proda hišo v Ljubljani in začne zidati novo v Derendingenu.

1572 – Jurij Dalmatin na Trubarjevo pobudo začne prevajati Sveto pismo.

1574 – Po daljšem premolku Trubar spet začne izdajati knjige. Izide Ta celi katehismus, Eni psalmi itd.

1575 – Izšle so Trubarjeve Tri duhovske pejsni itd. ter Katehismus z dvejma izlagama.

1577 – Trubar izda Noviga testamenta pusledni dejl.

1579 – Izide Trubarjev pamflet Ta prvi psalm ž nega trijemi izlagami.

1581 – Umre Trubarjeva druga žena, poroči se v tretje.

1582 – Trubar je izdal Ta celi novi testament, Ta drugi dejl noviga testamenta, Ta slovenski kolendar.

1586 – Na smrtni postelji dokonča prevod Luthrove Hišne postile. Umre 29. junija v Derendingenu, kjer je tudi pokopan.

1595 – Trubarjev sin Felicijan izda očetov prevod Luthrove Hišne postile.

M.O.

© Alenka Veber

Na široki cesti

Frank Troha – Rihtarjev

Znana nam je legenda o Kristusu in sv. Petru, kako sta prenočila na široki cesti. Kristus si je napravil ležišče kar sredi ceste. Petru pa nikakor ni šlo v glavo, da bi se za kaj takega odločil. Zato se je ulegel kraj ceste, kjer se mu je zdelo bolj varno. Oba popotnika sta takoj zadremala, od prenaporne hoje. Naenkrat pa pridrvi po cesti voz. Ko konja uzreta, da na cesti nekaj leži, se ustrašita ter zavijeta vstran. Posledica je bila, da je bil Peter povožen, dočim se ni Kristusu nič hudega pripetilo.

Razume se, da je to le legenda. Hočem pa nekaj sličnega opisati, kar je gola resnica, kar se mi je bilo pred leti pripetilo na široki cesti.

Poleg vsakovrstnega kmečkega dela sem se ukvarjal tudi z vožnjo. Odvažal sem z volovsko vprego bukove in smrekove hlode do parne žage, tako tudi tramovje in deske do nadaljnjih skladišč v Pudobu, Grahovem, Martinjaku in Cerknici ter na Rakeku.

Do oddaljenih skladišč vzame od naše vasi po šestnajst ur hoda v obe smeri, zlasti še z volovsko vprego, ki se počasi pomiče naprej. V klancih je treba tudi večkrat ustaviti, da se živina oddahne.

Najbolj križeva pot je bila med Ložem in Bloško Polico. Večkrat se nam je pripetilo, ko so voli odpovedali ter se jih ni dalo niti s korobačem prisiliti naprej. Kadar nas je šlo dva ali več skupaj, smo si na ta način pomagali, da smo vpregli dva para v en voz ter ga odpeljali na vrh klanca. Potem smo šli zopet po drugega, kar nam je napravilo dosti zamude.

Slabše je bilo pa tedaj, kadar sem se podal na pot sam. Če mi nista mogla vola speljati čez klanec, nisem mogel drugega ukreniti, kakor poiskati pomoč v bližji hiši. Na ta način je pa zopet ena krona ali več odletela od zaslužka, kajti pomoč je bilo treba plačati.

Kakor je razvidno, je bilo treba pri tako dolgih potih tudi nekaj primakniti, da se je vožnja v enem dnevu izvršila. Dostikrat sem se spomnil starih očancev, ko so pravili, kako silno slabo je bilo v starih časih, ko so bile še slabše ceste. Slaba kola s križnimi kolesi, katera so škripala in proizvajala vsakovrstne melodije. Kadar je šlo v klanec, se je nekako tako glasilo: »Bog pomagaj, Jezus Marija,« ter se v dolgih proizvodih ponavljalo. Kadar je šlo pa po klancu navzdol, so se glasovi naenkrat spremenili ter ubrali druge strune: »Če češ al' ne, če češ al' ne.«

Včasih se je pa tudi tako nekako slišalo: »Lani smo zaklali, letos pa nič – letos pa nič.« Seveda se je od tistih davnih časih mnogo izboljšalo, ampak trpljenja ni dosti manj, človek in živina se mora mučiti kot se je nekdaj in vedno za pičel zaslužek.

Neke poletne noči sem se bil že ob eni uri po polnoči podal na pot. Odpeljati sem imel voz tramov na dobro znano Šerkovo skladišče v Cerknici. Noč je bila krasna ter prepojena s toplim poletnim ozračjem. Prav z veseljem sem se bil podal na pot. Le tedaj me je obšla malo groza, ko sem dospel v goščavo »Jermen dol«, po kateri se cesta vije proti Loški dolini.

Ne smem trditi, da se mi je bilo do tistega dne kako zlo pripetilo, toda čul sem že neštetokrat, kako fantastične stvari se dogajajo v tistem »Jermen dolu«.

Kakor znajo in vedo lovci pripovedovati fantastične storije, prav tako jih vedo tudi vozniki, ki večkrat v noči potujejo po samotnih cestah.

Ob cesti v »Jermen dolu« se razprostirajo obraščeni bregovi. Na severni strani se visoko med bregovi nahaja »Racna gora«, na kateri se baje izbirajo peklenščkovi ljubljenci. Kakor sem čul od starih očancev, se na omenjeni gori vršijo zborovanja čarovnic in čarovnikov od vseh krajev sveta. Tam uprizarjajo čudovite stvari in kdo si ga vedi kakšne orgije. Včasih se pojavijo tudi na cesti ter nadlegujejo voznike, potnike in druge pešce, ki se podajo v noči na pot ali se vračajo domov.

Naj le nekaj pripetljajev omenim, ki sem jih čul od ljudi, ki so bili baje napadeni od čarovnic v »Jermen dolu«.

Nekemu vozniku se je čarovnica pojavila pred vozom. V divjem plesu je tako vole ustrašila, da jih je voznik komaj zadržal, da mu niso z vozom vred skočili pod cesto.

Nekemu drugemu, ki se je vračal s sejma, so čarovnice vzele kravo. Šele, ko jih je silno prosil, naj mu jo vrnejo, so mu jo dale nazaj s pripombo, da jih ne sme nikoli izdati. Seveda jim je vse obljubil, samo da je kravo nazaj dobil.

Nekemu vozniku so prisedle na voz, ko se je vračal domov. Na vozu so uprizarjale take stvari, da je mislil, da bo kar zblaznel. Šele, ko je dospel iz goščave, so čarovnice izginile, on se je globoko oddahnil in vse preklel, da ne bo šel nikoli več ponoči sam skozi »Jermen dol«.

Še več sličnih dogodkov sem čul pripovedovati, pa naj zadostuje, ker se dosti ne razlikujejo drug od drugega. Meni se ni kaj podobnega nikoli pripetilo. Zatorej sem vse take pravljice imel za prazne fantazije. Vseeno me je pa nekoliko groza obšla, kadarkoli sem šel v noči skozi omenjeno goščavo. Vedno sem se okoli oziral, kje in kdaj bom zapazil kakšno prikazen. Seveda sem bil tudi v strahu pred roparji, katerih ni nikoli manjkalo v tistih krajih.

Torej, poleg vseh čarovnic, čarovnikov, roparjev in krvoločnih zveri, se mi ni nič hudega pripetilo do tistega dne, ko sem se bil tako zgodaj podal na pot.

Ko sem dospel v »jermendolsko« goščavo, sta vola počasnih korakov vlekla težko naložen voz. Jaz sem sedel na vozu, ter sem bil zatopljen v vsakovrstne misli, ki so mi rojile po glavi.

Naenkrat pa vola zavijeta v stran, in preden sem se zavedel, kaj je, je že zadnje kolo telebnilo v obcestni kanton. Voz se je sunkoma ustavil, jaz sem pa bliskovito odletel na tla.

Ves prestrašen zapazim, da nekaj črnega leži kraj ceste. Nato pa začujem glas: »Kaj pa je za en hudič?« Tedaj sem pa na enkrat razrešil vso zagonetko.

Na cesti je ležal Cestarjev Gašper, Bog mu grehe odpusti, kajti ni ga več med živimi.

V sosedni vasi se ga je bil preveč nalezel in tako je uboga para na cesti omagal ter zaspal. Vola sta se spečega pijanca ustrašila ter zavila v stran. Poleg vse nesreče je bila ta sreča, da ni Gašper ležal baš sredi ceste, kajti potem bi bila vola še bolj v stran zavila in voz se bi bil gotovo prevrnil.

Predno sem voz spravil na pravi tir sem imel dosti opravka, jeza me je pa tudi tako držala, da sem mislil pijanega Gašperja naklestiti. Pa sem se končno zdržal, ker sem uvidel, da ga že alkohol dovolj tepe.

Stara prislovica se glasi, da se je treba pijancu s senenim vozom izogniti. Kolikor mi je znano, se je omenjeni pregovor kolikor toliko upošteval. Kar je razvidno pri volih in konjih, ki so se kar sami izognili, ne da bi jih voznik opomnil. Torej so pijanci poleg vse svoje slabosti deležni tudi nekaj časti.

Vprežna živina je v naših krajih, tako izučena, da se je kar začuditi. V več slučajih sem opazil, ko se je voznik opil ter so ga voli ali konji nevedoma varno pripeljali domov. Samo, da ni pijan padel raz voza, pa se je brez vseh neprilik znašel doma.

Toda časi so se spremenili, kakor se že od nekdaj spreminjajo, ne pa vselej v korist ljudem. Tudi pijancem, ki prenočujejo na cestah, se več tako ne godi, kakor se jim je pred leti. Avtomobilov je čimdalje več, avtomobilisti in šoferji ne dajejo nikake prednosti ne pijancem in ne drugim na cesti spečim ljudem.

Da se zopet pojavita Kristus in Sv. Peter, kakor nam pove legenda, pa da tudi v Ameriko prideta, sedaj je ne bi več Peter izkupil, pač pa Kristus sam. Kajti avtomobilisti ne delajo nikake razlike med navadnimi ljudmi ali svetimi možmi, cesta mora biti prosta.

Še kraj ceste ni varno, kar nam pričajo znamenja na obcestnih brzojavnih drogovih in jarkih. Zatorej bi jo tudi Cestarjev Gašper izkupil, da še katerikrat pride nazaj in napravi tako neumnost, kot jo je bil takrat, ko je bil meni napravil toliko sitnosti. Sedaj je ne bi več tako poceni odnesel.

Jezik pričujoče Trohove pripovedi je ostal zvest prvi objavi. (Op. A. V.)

Objavljeno v: Glas naroda, 38 (1930), št. 68, New York, Saturday, March 22, 1930.

Slovenska literarna zgodovinarka dr. Helga Glušič je na pobudo zbirateljice Trohove literarne zapuščine Alenke Veber o zgodbah in spominih Franka Trohe med drugim zapisala: »Spomin na Trohovo odraščanje v domačem okolju je močno navezano na kmečka opravila. Tudi v pripovedih o prevozništvu in delu v gozdovih je zapisoval tako osebna doživetja kot zgodbe, o katerih je slišal pripovedovati. V obeh primerih dodaja tudi svojo domišljijsko iznajdljivost, domače ljudske pregovore, primerjave in poimenovanja, legende in poučne razmisleke o življenju.
V teh zgodbah je najbliže ljudskemu načinu pripovedovanja tudi v izboru jezikovnega gradiva, posebej njegove zvočne privlačnosti in igrivosti.

V kratki zgodbi **Na široki cesti** (Glas naroda, 1930) se Troha spominja prevažanja lesa z volovsko vprego. Doživetja ob delu z živalmi so pogosta tema njegovih spominskih pripovedi, kjer se med seboj prepletajo humorne in socialne teme. V zgodbi, ki se dogaja 'na široki cesti', je pripoved položena v okvir legende o Kristusu in sv. Petru, ki sta prenočila na cesti: Kristus na sredini, Peter pa na robu. Konja z vozom sta se Kristusu ognila, Petra pa povozila. Osrednji dogodek pripovedi je vožnja po cesti med gozdom in žago, ko se tudi pripovedovalcu zgodi nekaj podobnega.

Pripoved niha med prvoosebno in tretjeosebno pripovedjo; prehaja od lastnega doživetja k doživetjem skupine prevoznikov – gozdarjev in celo starih očancev, ki so pripovedovali o težavah pri premagovanju cestnih ovir. Enkratni in osebni dogodek v spominu se zgodi 'neke poletne noči', ko pripovedovalec sam vozi tramove proti kraju, kjer se dogajajo 'fantastične' stvari, o kakršnih so radi pripovedovali nočni vozniki. Očanci so pripovedovali o čarovnicah, ki so strašile voznike in motile njihovo delo. V podobnem negotovem vzdušju se zgodi nerodnost tudi v Trohovem spominu na pot skozi čarovniški Jermendol. Vola se nečemu umakneta in voz zadene ob kamen, voznik pa pade z voza. Vola sta se ustrašila spečega pijanca, ki tako ostane živ in zakolne, s tem pa je tudi razrešena nočna zagonetka. (Pripovedovalec doda: 'Stara prislovica pravi, da se je treba pijancu s senenim vozom izogniti. Kolikor mi je znano, se je omenjeni pregovor kolikor toliko upošteval. Kar je razvidno tudi pri volih in konjih, ki so se kar sami izognili, ne da bi jih voznik opomnil.')

Zgodba se konča z zapisovalčevim komentarjem, razmišljanjem o novih časih, ko avtomobilisti ne dajo prednosti pijancem in »drugim na cesti spečim ljudem«. Tako bi se zgodilo tudi Kristusu, če bi s sv. Petrom prišla v sodobno Ameriko in tudi pijancu Cestarjevemu Gašperju, če bi še enkrat prišel v podobno situacijo.

Med posebnimi pisateljevimi igrivimi domislicami v besedilu so ilustrativni zvočni vtisi gibanja vozov na cestnih vzponih in spustih s klancev ('Slaba kola s križnimi kolesi, katera so škripala in proizvajala vsakovrstne melodije.'). Najzanimivejši primer je zapis zvoka vožnje navzdol: 'Če češ al´ne, če češ al`ne.'

Na temo vozniškega dela je Troha zbral in oblikoval tudi obsežno in študijsko zelo bogato gradivo o vozništvu, prevozniških navadah, o živalih in njihovih lastnostih, o vozniških nesrečah, trgovanju in mešetarjenju. Gradivo vsebuje mnogo dragocenih narodopisnih prvin, oblikovanih v spominskih, opisnih ali anekdotičnih pripovedih v članku **Iz življenja naših voznikov** (Slovensko-Amerikanski koledar, 1936, s podnaslovom Iz lastnih izkušenj zbral in napisal Frank Troha).

Slogovni način Trohovih opisov prevozniškega življenja, ki imajo poleg spominske tudi dokumentarno vrednost, skoraj vedno ostaja prežet s poetičnostjo in osebnim občutjem, ki ga spremlja nostalgičnost. 'Zamislil sem se v pretekla leta ...', zapiše, ali: 'Se mi toži po tistih časih ...', in: 'Bilo je zadnjo zimo, preden sem vzel slovo od doma ...' Pisateljeva posebna občutljivost in sočutje spremljata zapise o lastnih mladeniških dneh, ko sta z materjo ali z bratom sama preživljala družino s prevažanjem lesa iz gozda po nevarnih cestah, kajti oče je odšel v Ameriko, ko je bilo Trohi deset let. Opisuje druženje voznikov, tovarištvo in pomoč pri težavah s prevozom. Obnavlja zgodbe, o katerih so pripovedovali stari očanci, ki radi pripovedujejo o tragedijah v gozdu, o prepirih in celo o ubojih. Vedno znova se v njegove zapise vračajo anekdote (predvsem o vedenju vprežnih volov, ki imajo svojo voljo v dobrem in slabem pomenu), ki pripovedujejo o vedenju voznikov, ki se radi ustavljajo pred gostilno, in o njihovi usodi. Posebna tema pripovedi sta tudi deževno vreme in hud mraz v krajih Trohove domačije, ki zahteva posebno voznikovo pripravljenost in skrb, sicer jim grozi bolezen ali celo smrt.«

Foto: arhiv Alenka Veber

Poročna fotografija Franka Trohe iz leta 1921. Troha se je poročil z Ivano Konc iz Babnega Polja, ki je v Barberton, ZDA, prišla leta 1920.

ŽE JESEN JE K NAM PRIŠLA …

V pisano jesen nas je popeljal Bobek s svojo barčico.

Dan nam je popestril Nagajivi ježek.

Najbolj so nam teknila jabolka, ki nam jih je prinesel ježek iz pravljice.

Tople jesenske dni smo izkoristili za tekanje po travniku, igro z listjem in sprehodi.

Ustvarjali smo v različnih delavnicah na prostem.

Otroci in strokovne delavke Vrtca POLHEK – Iga vas

TEDEN OTROKA

Stezica dogajanja je bila razkošna. Po njej se je sprehajala jesen in nam delila svoja doživetja.

Otroci so si ogledali lutkovno igrico »Razbita buča«, ob kateri so opazovali miško in njene prijatelje. Ker je miška ostala brez doma, so ji otroci iz listja postlali posteljo. Zapeli so ji uspavanko in miška je mirno zaspala. Psssst …!

Nadaljevali smo z jesenskimi delavnicami, pri katerih je na dan prišla ustvarjalnost otrok. Otroci so imeli na razpolago šest delavnic, po katerih so se razporedili sami. Začeli so nastajati različni izdelki. V vsakem izdelku je videti otrokovo domiselnost, natančnost, vztrajnost … Razstava na hodniku je tudi staršem pričarala barvno mešanico otroške razigranosti in jeseni.

Ooooh, ohhhh, kako veliko rdeče jabolko, se je kotalilo med otroci. Našla ga je miška iz skupine »Balonov«. Jabolko se je skotalilo v ribnik, grmovje in padlo ob hlod. Prijazne živali so ji ponudile pomoč in ji vrnile izgubljeno jabolko. Dogajanje so popestrili jesenski listi, ki so poplesavali v vetru. Igranje zgodbice je skupino »Metuljev« tako pritegnilo, da so jo sami zaigrali. Tudi oni so bili izvrstni.

IGRICO IGRAJO »BALONI«

IGRICO IGRAJO »METULJI«

Z brki migam, migam, z repkom švigam, švigam, moje tačke z veje hop na vejo, moji zobki škrt orehe trejo … Kdo sem? Uganite bralci sami. Pesmico lahko tudi zapojete.

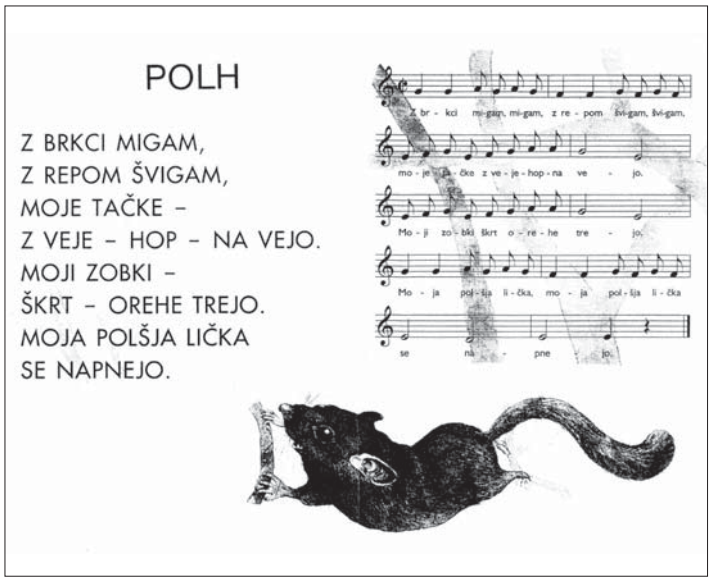

VRTEC POLHEK, ENOTA STARI TRG

4. Talkschool – srečanje na Poljskem

27. 5.–2. 6. 2008 smo se učenci, ki že drugo leto sodelujemo pri mednarodnem projektu Talkschool, znova srečali, tokrat na Poljskem, v mestu Koszalin. Letos sva se srečanja udeležili učenki 7. b razreda. Spremljali sta naju učiteljici Tatjana Farkaš in Sabina Nardin. Že na začetku šolskega leta smo k sodelovanju povabili tudi OŠ Brinje Grosuplje, ki so jo predstavljali Rok Lukavečki in Miloš Ljubotina ter njuna učiteljica Merita Korenica.

Sabina Mlakar in Jera Sernel s sovrstnikoma iz OŠ Brinje, Grosuplje

Med šolskim letom smo si učenci v angleškem jeziku dopisovali po internetu. Letos smo učenci lahko izbirali med tremi temami: prosti čas, mir na svetu – spomin na holokavst in ohranjanje okolja. Na naši šoli smo se odločili za temo prosti čas. Med letom so učenke 8. r pridno pripravljale različne prispevke (anketo o preživljanju prostega časa, plakate o počitnicah in praznikih …), učenci 7. razreda, ki smo se kasneje vključili v projekt, pa smo nadaljevali njihovo delo. Za predstavitev smo pripravili plakat o prostem času in na večji list zapisali himno v sedmih jezikih.

V torek zgodaj zjutraj smo sedli na letalo in odleteli novim dogodivščinam naproti. Vznemirjenje in pričakovanja so bila zelo velika, saj nisva natančno vedeli, kaj naju čaka. Ko smo prispeli na cilj, sta po naju prišli družini, pri katerih sva stanovali. S svojima gostiteljicama Roksano in Karino sva se hitro ujeli in v času srečanja z njima preživeli veliko lepih in zanimivih trenutkov. Letos smo se zbrali učenci in učitelji iz šestih držav, Poljske, Italije, Litve, Portugalske, Velike Britanije in Slovenije. Pričakovali smo tudi predstavnike iz Gane, vendar so zaradi težav z vizo morali ostati doma.

Naš program je bil zelo zapolnjen z različnimi dejavnostmi:

Sreda, 28. maj
- pozdrav v gostujoči šoli Gimnazjum 7 in predstavitev šole
- ogled mesta Koszalin in osnovne šole ter vrtca
- priprava stojnic

Četrtek, 29. maj
- šole se predstavijo
- otroški parlament na temo MIR NA SVETU
- obisk adrenalinskega parka

Petek, 30. maj
- izlet v mesto Gdansk in ogled koncentracijskega taborišča Stutthof
- ogled obmorskega mesta Sopot

Sobota, 31. maj
- izlet v mesto Sarbinowo
- ogled tamkajšnje cerkve in šole ter sodelovanje na mednarodnem festivalu ob praznovanju dneva otrok
- sprehod po peščeni plaži

Nedelja, 1. junij
- dan z družinami (piknik na obali, nakupovanje, kosilo v MacDonald'su …)

Izmed dejavnosti na programu nama je bil najbolj všeč obisk adrenalinskega parka in ogled koncentracijskega taborišča Stutthof.

Ko smo se v četrtek po otroškem parlamentu odpravili v park, smo bili zelo vznemirjeni, saj sprva nismo vedeli, kam nas peljejo. Končno smo uzrli visoke bukve in na njih zgrajen adrenalinski park. Večina je bila zelo navdušena. Nekatere pa je premagal strah. V parku so tri proge, ki so različno zahtevne. Mi smo imeli čas le za dve, saj je bilo že pozno popoldne. Tako je minil tretji dan našega bivanja na Poljskem, ki je bil poln adrenalina. Naslednji dan, v petek, pa smo si ogledali mesto Gdansk, h kateremu je spadal tudi ogled koncentracijskega taborišča Stutthof. Tam je vladalo žalostno vzdušje, saj so v Stutthofu ubili okoli 65 tisoč ljudi. Pobili so vse, ki so bili proti nemški oblasti. Ogledali smo si nekaj barak, krematorij in ostanke bolnišnice ter med tem spoznali kruto zaporniško življenje med 2. svetovno vojno. Bilo je zelo zanimivo in tudi poučno za vse udeležence srečanja, ki so se udeležili tega ogleda. Stutthof smo si ogledali vsi, razen skupine iz Velike Britanije, ki se je med tem zabavala v živalskem vrtu. Po tem nas je pot zanesla še v obmorsko turistično mesto Sopot. Z ogledom tega mesta se je končal še en dan našega srečanja.

Na mednarodnem Talkschool srečanju sva z veseljem sodelovali ter si tako nabrali nekaj novih izkušenj. Naše bivanje na Poljskem se je končalo 2. junija, ko sva se ob 01.00 poslovili od svojih gostiteljic in njunih družin ter se skupaj z učiteljicama odpeljali na letališče.

Sabina MLAKAR in Jera SERNEL iz 7. b
OŠ heroja Janeza Hribarja
Stari trg pri Ložu

Sonja Jozelj, ravnateljica

Novo šolsko leto

Šolsko leto v vrtcu Polhek začenjamo s šestimi oddelki, v katerih je 106 otrok, kar je en oddelek več kot prejšnje šolsko leto. Gradimo nov vrtec, zato so trije oddelki vrtca v začasnih prostorih javne in šolske knjižnice ter v šolski učilnici. Trije oddelki vrtca so v šoli Iga vas.

Šolo v Starem trgu pri Ložu bo obiskovalo 289 učencev. Trije oddelki z 61 učenci bodo v PŠ Iga vas. V PŠ Babno Polje bo letos potekal pouk v kombiniranem oddelku 2. in 3. razreda s 7 učenci.

Zanimivo je, da bomo imeli na centralni šoli le 12, v Iga vasi pa kar 21 učencev prvega razreda.

V primerjavi z lanskim šolskim letom bo v šoli letos 8 učencev manj. Število rojstev zadnjih let pa kaže, da bo v naslednji letih število otrok v Loški dolini ostajalo približno enako kot do sedaj.

Med počitnicami smo opravili manjša vzdrževalna dela v šoli v Starem trgu in Iga vasi.

Vrtec in šola bosta izvajala različne projekte v okviru šole, kraja in na državnem nivoju. Med drugim smo vključeni v projekt EKO šola in Kulturna pismenost v vrtcu. Tudi letos bomo sodelovali v mednarodnem projektu Talkschool.

Aktivni bomo tako na kulturnem kot športnem področju.

Na novo šolsko leto smo pripravljeni. Želimo si, da bo tako uspešno, kot je bilo lansko.

Prvarčki s svojima učiteljicama v PŠ Iga vas

Otroci odmore izkoristijo za igre v igralnem kotičku.

V PŠ Babno Polje sta letos le drugi in tretji razred.

Prvarčki s svojo učiteljico v Starem trgu

Pri pravljični uri

PRI NAS SE IMAMO LEPO

Usmerjajo nas skupne vrednote

PRIJAZNOST
Prijaznost je jezik, ki ga slišijo gluhi in berejo slepi.
(Mark Twain)
V našem vrtcu in šoli si želimo biti prijazni do vseh in do sami sebe. Med seboj se prijazno pozdravljamo, prijazno pogovarjamo. Prijazni smo vedno, ne samo včasih. Prijazni smo vsi: delavci, starši in otroci.

POŠTENJE
Poštenost pomeni zaupanje, nepoštenost vodi v težave. Govorimo resnico, čeprav to ni vedno lahko. Laž ima kratke noge. Ne segamo po stvareh, ki niso naše.

SPOŠTLJIVOST IN DOBRI MEDSEBOJNI ODNOSI
Med seboj se spoštujemo in upoštevamo. Ustvarjamo pogoje za občutje varnosti, sprejetosti in naklonjenosti. Med seboj se ne ponižujemo, zasmehujemo in ne ustrahujemo.
Spoštujemo in upoštevamo različne poglede na svet, razumevanja stvari, dogodkov in položajev ter čustveno odzivanje nanje.
Kadar opozarjamo na nepravilno ravnanje, to storimo v skladu s človeškim dostojanstvom.

STRPNOST
Med seboj smo strpni. Ne delamo razlik glede na nacionalno pripadnost, spol, jezik, politično ali drugo prepričanje, premoženje in zunanji izgled. Sprejemajmo drugačne in drugače misleče, kajti pomembno je, da se počutimo sprejete in imamo enake možnosti.

SKRBIMO ZA ZDRAVJE
Vsi skupaj se trudimo za varovanje našega zdravja. Skrbimo za prijetno in varno okolje, za osebno higieno, zdravo prehrano.
Trudimo se za sproščeno, vendar delovno vzdušje v skupini/razredu oziroma v celotnem vrtcu in šoli. Ekolistina nas v okviru Eko projekta o vsem tem tudi zavezuje.

ODGOVORNOST
Vsi, ki živimo in delamo skupaj, smo odgovorni za vse in vsakogar. Odgovorni smo za skupno lastnino, da izpolnjujemo zaupane in dane dolžnosti, kar pomeni odzivati se in popraviti napake, ki smo jih storili.

SODELOVANJE
Delo v skupini je kot pisanje besede. Če ena od črk manjka, beseda nima več smisla.
(Hien Le, 11 let)
Vsak posameznik po svojih zmožnostih prispeva k ustvarjanju prijetnega, ustvarjalnega in delovnega okolja, pri katerem bo vsak prepoznal svojo vrednost in vlogo ter aktivno sodeloval pri iskanju skupnih ciljev.

Osnovna šola heroja Janeza Hribarja
Cesta Notranjskega odreda 32
1386 Stari trg pri Ložu
tel: 01 707 12 50, fax: 01 707 12 60
os.h-janeza-hribarja@guest.arnes.si

Vrtec Polhek
Stari trg: 01 707 12 66
Iga vas: 01 707 12 67

Alma Petrič

Duhovni seminar

V mesecu juniju smo imeli v Starem trgu pri Ložu dvodnevni duhovni seminar, ki ga je vodil pater James Manjackal, katoliški duhovnik iz Indije. Pripada Misijonski družbi sv. Frančiška Saleškega (MSFS). Rojen je bil 18. aprila 1946 v Kerali, v južni Indiji. Za duhovnika je bil posvečen 23. aprila 1973. V času študija je želel postati profesor na univerzi ali v semenišču, kar v duhovnikovem življenju predstavlja časten in udoben položaj. Nikoli si ni mislil, da bo kot kak potepuh hodil iz kraja v kraj, doživljal različne prigode, srečeval številne ljudi, spoznaval druge kulture in hrano.

Pater James na seminarju v župnijski cerkvi v Starem trgu

Leta 1975 je v ameriški reviji "New Covenant" naletel na članek o ozdravljanju. Ni mogel verjeti, da ljudje tudi v sedanjem času ozdravljajo po veri in molitvi. Njegov um je bil poln ponosa nad znanjem, ki ga je imel na področju filozofije in psihologije. Potem je izvedel za duhovni karizmatični seminar in se ga skupaj s starejšim sobratom tudi udeležil. Ko je pridigar molil nad patrom Jamesom, je rekel: "James, nekoč boš karizmatični pridigar." Ob njegovih besedah se je pater glasno zasmejal in dejal: "Nikoli, nikoli." Pater James je bil namreč v javnosti vedno plašen in zelo slab pridigar, čeprav je bil duhovnik. Spominja se, kaj se mu je zgodilo, ko je prvič pridigal. Daroval je mašo, pri kateri je moral tudi pridigati. Doma si je pripravil nekaj opornih točk, ki so se navezovale na Božjo besedo tistega dne. Spravil jih je v svoje Sveto pismo. Med maševanjem ni imel težav, kajti vse besedilo je bilo zapisano v mašni knjigi. On je moral samo brati. Tako je večino maše strmel v knjigo, če pa je dvignil pogled, je hitro zaprl oči, ker ga je bilo strah pogledati zbrane vernike. Prišel je čas pridige, pater James se je zastrmel v vhodna vrata, z rokami pa je poskušal najti listič z opombami, ki ga je vtaknil v Sveto pismo. Nenadoma je postal zbegan, prestrašil se je in nič več ni vedel, kam je vtaknil listič. Pogled je še vedno upiral v vrata in si ni upal pogledati v Sveto pismo, saj je bil prepričan, da bo potem moral pogledati ljudi, zaradi česar bo padel v nezavest. Začel se je tresti in po telesu mu je v potokih tekel pot. Zbrane je poskušal večkrat nagovoriti, vendar ni zmogel drugega kot: "Predragi moji, predragi moji …" Niti enega stavka ni spravil iz ust. Minilo je nekaj dolgih minut in domači duhovnik je opazil njegov žalostni položaj in mu zašepetal: "Dovolj si povedal. Nadaljuj z mašo." Poln sramu in samopomilovanja je nadaljeval mašo. Prepričan je bil, da se mu ljudje posmehujejo in ga pomilujejo Zato se je tako glasno zasmejal, ko mu je pridigar na seminarju dejal, da bo tudi on postal pridigar. Toda besede pridigarja so se uresničile.

Zadnjih dvaintrideset let svojega življenja je popolnoma posvetil pridiganju po celem svetu. Vodil je mnoge seminarje in duhovne obnove, na katerih je Gospod podaril veliko Božjih milosti, mnogo telesnih in duhovnih ozdravljenj. Pogoj za sprejetje milosti, pa je čistost srca v zakramentu sv. spovedi. Ustanovil je okoli 89 karizmatičnih centrov. Je avtor nekaj knjig in mnogo člankov; piše tudi pesmi s krščansko vsebino.

Čez en teden po tem duhovnem karizmatičnem seminarju za ozdravljenje je hudo zbolel. Več kot štiri mesece je preživel v dveh bolnišnicah. Postal je slaboten in bled, neznosno ga je bolel križ, v trebuhu pa je imel grozne bolečine in ni mogel jesti. Številni prijatelji so bili prepričani, da ne bo preživel. Končno so zdravniki ugotovili, da ima tuberkulozo ledvic, poleg tega pa še ledvične kamne in okužbe. Njegovo zdravljenje naj bi trajalo dve leti. Sedmi dan njegovega zdravljenja pa se je zgodilo nekaj čudovitega, kar je popolnoma spremenilo njegovo življenje. K njemu je prišel neki mladenič in mu dejal: "Oče, želite, da bi molil za vaše ozdravljenje?" V tistem času v Kerali še niso poznali karizmatične prenove, pa tudi duhovniki niso molili za ozdravljenje. Ko je pater James fanta prosil, naj se mu predstavi, mu je fant povedal, da je šele osem mesecev katoličan in da ga je Sveti Duh obdaril s številnimi darovi. Ne da bi počakal na dovoljenje, je mladenič začel moliti nad patrom Jamesom. Po molitvi se je pater James počutil zdravega in ko je k njemu prišla sestra, ji je z veselim srcem povedal, da je doživel Jezusov dotik in da je ozdravljen. Zdravil ni hotel vzeti. Čez nekaj časa je prišel zdravnik in se razjezil, ker je oče James zdravila zavrnil. Potem je pater vseeno vzel zdravila, čeprav je bil trdno prepričan, da je ozdravljen. Zdravnik ga je drugi dan poklical v svojo sobo in mu pokazal stare in nove izvide. Potrdil je, da so njegove ledvice popolnoma zdrave, zato je lahko nehal jemati zdravila in lahko je odšel domov. Iz bolnišnice je prišel nov človek, z novimi sklepi in odločitvami. Sklenil je, da bo živel le še za Jezusa in bo svoje življenje posvetil oznanjevanju njegovega kraljestva.

V Slovenijo je oče James prišel prvič leta 2002, ker je hotel spoznati očeta Franceta Špeliča. Z njim je v nedeljo, 3. februarja 2002, prvikrat poromal h Kraljici miru na Kurešček in očetu Francetu je tedaj zaupal: "Kurešček je kraj milosti, na katerem bi rad imel seminar. Čutim in verujem, da bi bilo takšno delo zelo blagoslovljeno. Blagoslov, ki bi prišel na udeležence seminarja, bi le-ti ponesli v svoje okolje." Odtlej je imel pater James že več duhovnih karizmatičnih seminarjev po Sloveniji. V slovenščino je prevedenih sedem njegovih knjig. Dobijo se v Župnišču v Starem trgu.

Viri: James Manjackal, Eureka – Našel sem Boga

Vinko Bavec

120 let od ustanovitve starotrške prostovoljne požarne brambe

Ustanovitev starotrške prostovoljne požarne brambe je bila 29. junija 1888. leta. Ustanovitelji so bili: Tomaž Mlekuž, Ivan Štritof, Franc Šifrer, Franc Peče, Franc Žnidaršič, Matej Tomc, Ivan Krajc, Valentin Vilar, Hinko Sežon, Josip Mlakar in Franc Perušek. V požarni brambi je bilo 18 plezalcev, 30 brizgalničarjev in 9 varuhov. Za denarno pomoč je bilo potrebno napisati marsikatero prošnjo. Tako so v letu 1890 napisali prošnjo Visokem deželnem odboru Vojvodine Kranjske z naslednjo utemeljitvijo:

"V letu 1888 se je ustanovilo v veliki občini starotrški prostovoljno gasilsko društvo s pritrdilom visoke cesarske kraljeve deželne vlade za vojvodstvo Kranjsko v Ljubljani. V priloženih društvenih pravilih je izrecno določeno, da pripada premoženje te prostovoljne gasilne straže tukajšnji občini, ako bi gasilno društvo prenehalo. Mlado društvo je ob svojem početku prevzelo v last gasilno orodje, katero je bilo v naj primitivnejšem stanu, kajti obstajalo je le iz jedne ročne brizgalnice. Eminentna važnost tukajšnjega prostovoljnega gasilnega društva odseva še bolj iz okoliščine, da nimajo v celem Loškem sodnem okraju in v nobeni sosedni fari kakor v Grahovem, na Blokah, v Loškem potoku in Babinem polju urejenega prostovoljnega gasilskega društva, le 17 km oddaljena Cerknica se more ponašati z njim."

Otvoritev gasilske shrambe v prizidku sokolskega doma (Slika je razstavljena v gasilskem muzeju v Metliki.)

Dobljena denarna sredstva niso zadoščala za nakup opreme. Odbor društva je imel velike načrte, zato niso stali križem rok in čakali, temveč so z organiziranjem gasilskih veselic zaslužili denar za nakup prepotrebnega gasilnega orodja. Gasilsko društvo je bilo v prvih desetih letih opremljeno z naslednjo opremo: eno brizgalno, sedem lestev, en maček, šest cevi po 10 m, štiriinštirideset oblek, ena zastava. V Pudobu je bila ena brizgalna in ravno tako v Danah.

Ureditev prvega gasilskega doma

Z aktivnim prostovoljnim delom so si nabrali dovolj denarja, da so si nakupili potrebno gasilno opremo. Shrambo za gasilno orodje so uredili v prostorih hiše "Posojilnice" za Stari trg, Lož in sosedstvo v sokolskem domu. Slavnostna otvoritev gasilske shrambe je bila 14. avgusta 1901. leta. Za slavnostno otvoritev so imeli vsi aktivni gasilci uniforme. Le te so nosili ob raznih svečanostih. Društvena pravila so bila za gasilce zelo stroga. Posebno je bila stroga disciplina pri gasilskih vajah. Društvene vaje so bile v letu 1904 vsakih štirinajst dni. Poleg tega, da so gasilci organizirali veselice, so skrbeli tudi za kulturne in dramske prireditve.

Gradnja drugega gasilskega doma

Leta 1925 se na seji odbora, ki mu predseduje Tomaž Strle, dogovorijo, da pričnejo s pripravami za izgradnjo novega gasilnega doma. V tem letu dobi društvo odpoved za dosedanje prostore in sporočilo, da mora podreti plezalni stolp. Na seji 10. februarja 1926 odbor izvoli gradbeni odbor v sestavi: Tomaž Strle, Stanko Štritof, Franc Debevc in Valentin Vrhovec, ki mora urediti in pripraviti vse za izgradnjo novega gasilnega doma. Člane društva so zadolžili, da po vaseh zbirajo prostovoljne prispevke. Pred pričetkom gradnje v gradbeni odbor vključijo še člane: Antona Mlakarja, Franceta Krašovca, Janeza Trudna, Franca Štefančiča in Franca Žnidaršiča. Dom se je začel graditi na zemljišču Žurgovih. Kljub obilici dela, ki so ga imeli gasilci pri gradnji doma, so v času poplav v Loški dolini priskočili na pomoč krajanom. Za prizadete v poplavi so namenili ves čisti dobiček, ki so ga imeli pri veselici. Zaradi pomanjkanja denarja se gradnja doma nadaljuje v leto 1927 in 1928.

Za izredne zasluge v gasilskem društvu izvolijo za častnega načelnika tov. Tomaža Strleta, za

Praznovanje ob 40. obletnici društva pred novozgrajenim gasilskim domom

Člani upravnega odbora društva leta 1934

Nove obleke so bile za vse člane nova vzpodbuda za delo na gasilskih vajah

Prevzem motorne črpalke leta 1939

častnega člana pa tov. Janeza Strleta. Da je bilo do leta 1934 delo društva zelo uspešno, potrjuje pregled župne revizije, ki ob pregledu zapiše:

"Župna revizija je dne 12. 8. 1934 ugotovila delovanje čete povoljno, vendar ko bi občina in sploh ljudstvo četo bolje podprlo bi stanje čete bolje izgledalo. Odboru se naroča,da vodi četo v tako lepi vlogi še naprej. Vsem funkcionarjem in članstvu izreka župana uprava zahvale.za njih trud."

Večji požari od ustanovitve društva do druge svetovne vojne

- Štiriindvajsetega avgusta 1890 je ob dveh ponoči iz neznanega razloga začelo goreti v Nadlesku. Štirim gospodarjem je pogorelo vse, enemu pa hlev in skedenj.
- Leta1893 je gorelo v vasi Vrh. Ljudje iz bližnjih vasi so z vozovi vodo vozili. Ogenj je uničil sedem hiš z vsemi poslopji. Eno hišo so uspeli rešiti, a je tudi zelo poškodovana. Drugega decembra 1899 so pogorele Dolnje Poljane. Pogorelo je vseh devet hiš z gospodarskimi poslopji.
- V Starem trgu je gorelo leta 1906. Ogenj je uničil 26 poslopij. Pri ognju so delale štiri brizgalne: loška, starotrška, pudobska in g. Žagarjeva.
- Leta 1917 so na Gorenjem Jezeru sedmim gospodarjem pogorele hiše in gospodarska poslopja.
- Leta 1918 so gorele Velike Bloke, prihiteli so tudi gasilci iz Starega trga in Loža.
- Leta 1921 so v vasi Dane pogorele tri hiše in 22 gospodarskih poslopij.
- 5. avgusta 1928 je Gorenje Jezero tretjič pogorelo. Pogorelo je štiriindvajset hiš in poslopij.
- 19. julija 1931 je požar upepelil vas Nadlesk.

Obnovitev gasilskega društva po drugi svetovni vojni

Leta 1948 je bil v Ljudski skupščini LR Slovenije sprejet Zakon o prostovoljnih gasilskih društvih, za predsednika pripravljalnega odbora je bil predlagan domačin Matevž Hace, član PGD Stari trg, ki naj pripravi ustanovno skupščino Gasilske zveze LRS. Na tej ustanovni skupščini – kasneje dostikrat imenovan tudi prvi gasilski kongres, je imel glavno poročilo: »O pomenu gasilstva in njegovih nalogah«. Na skupščini je bil izvoljen za predsednika GZ LRS, to funkcijo je opravljal do leta 1963.

Po drugi svetovni vojni je bilo Prostovoljno gasilsko društvo Stari trg le še na papirju. Vojna je pobrala svoj krvni davek tudi med gasilci. V spomin 17 padlim so gasilci postavili spominsko ploščo na pročelju gasilskega doma. Člani društva se zberejo 21. oktobra 1945 na prvi seji po vojni, da se dogovorijo o nadaljnjem delu društva. Le ti imajo za požarno varnost v uporabi ročno brizgalno, 100 m cevi in nekaj delovnih uniform.

Zaradi slabega stanja in pomanjkanja orodja so gasilci organizirali akcijo zbiranja prostovoljnih denarnih in materialnih prispevkov, da bi kupili potrebno opremo. Po letu 1951 ustanovijo žensko desetino. Poleg tega je naloga gasilcev, da v tem letu kupijo motorno črpalko. S pomočjo kmetov, ki so darovali les, s prostovoljnimi prispevki krajanov in veliko opravljenih prostovoljnih ur gasilcev, kupijo motorno brizgalno. Pri zbiranju denarja so zaprosili za pomoč celo naše izseljence v Ameriki. Akcijo

Razstava ob 90. obletnici društva je bila v gasilskem domu.

Gasilski dom ob prizidku stare osnovne šole, kjer je sedaj sedež občine Loška dolina. Pred njim so gasilska vozila PGD Stari trg.

Gasilski pionirji PGD Stari trg po uspešnem tekmovanju

za pomoč gasilcem sta vodila naša izseljenca, nekdanja člana društva Jeni Fatur in njen brat Tone Perušek iz Podcerkve, ki sta zbirala sredstva med izseljenci Loške doline.
Ob 65-letnici delovanja društva jim na proslavi predsednik Gasilske zveze Slovenije tov. Matevž Hace izroči 10.000 din. za nakup gasilne opreme. V letu 1958 se člani pripravljajo na praznovanje 70-letnice društva. Ob tej obletnici društvo razvije nov gasilski prapor. Ko nabavijo nov gasilki avto, stari gasilni avto FORD podarijo gasilskemu društvu Iga vas. Za nakup avtocisterne sklenejo z delovnimi organizacijami v Loški dolini samoupravni sporazum, na podlagi katerega so združevali denar. Ob sušnih obdobjih je dovažala vodo občanom povsod tam, kjer ni bilo vodovoda. Upravni odbor je sprejel posebni pravilnik, ki je določal prednost. Šele z izgradnjo vodovoda po vaseh se je stanje preskrbe z vodo uredilo. Akcijo je zastavil Martinčič Vinko, član PGD Iga vas.
Praznovanje društva ob 90-letnici je bilo v letu 1977 povezano s praznovanjem ob 500-letnici mesta Loža.

Gradnja tretjega gasilskega doma

Večji problem predstavlja dotrajan gasilski dom, ki zahteva temeljito obnovo, ki pa zaradi neprimerne lokacije ni sprejemljiva. Zato na letnem občnem zboru člani imenujejo gradbeni odbor: Zdravko Kraševec – predsednik, Anton Plos, Ivan Perušek in Stanislav Truden z nalogo, da do praznovanja 100. obletnice obstoja društva pripravijo vse, da bi v čim krajšem času pričeli z izgradnjo novega doma ali s temeljitim popravilom starega doma. Gradbeni odbor je že v tem letu imel razgovor s predstavniki Kovinoplastike Lož, na katerem so se dogovorili, da bodo ob adaptaciji stare šole zgradili nov prizidek. V Loški dolini je 124 lastnikov gozdov darovalo po eno ali dve smreki. Gasilci so opravili sečnjo lesa, za kar je bilo narejenih 421 delovnih ur, od tega 72 traktorskih ur. Od leta 1985 do leta 1988 so gasilci za izgradnjo doma naredili 4216 prostovoljnih ur. Zanimiva je ugotovitev, da so v društvu v vsem stoletnem obdobju posebno aktivno delovala okoliška naselja: Podcerkev, Nadlesk in Vrhnika. Sedež društva je bil vedno v Starem trgu.
Leta 1998 smo praznovali 110 let obstoja in delovanja društva. Ob tej priložnosti smo pripravili gasilsko proslavo s parado, razstavo o zgodovini delovanja in opremljenosti našega društva, svečano sejo društva in ob pomoči šahistov tudi gasilski šahovski turnir. Razvili smo nov gasilski prapor. To je že naš tretji prapor, sredstva zanj pa smo zbrali člani društva.
Leta 2000 nam Kovinoplastika Lož odstopi orodno vozilo TAM 75. Naše orodno gasilsko vozilo IMV smo odstopili gasilskemu društvu Gorenje Jezero.

Ustanovitev Gasilske zveze Loška dolina

Pomembno obdobje za gasilstvo v Loški dolini se začne, ko se gasilska društva iz občine Loška dolina odcepijo od GZ Cerknica in leta 2002 ustanovijo lastno zvezo – GZ Loška dolina. V zvezo so se vključila naslednja društva: PGD Babno Polje, PGD Iga vas, PGD Stari trg pri Ložu in IGD Kovinoplastika Lož. GZ Loška dolina prevzame koordinacijo nabave gasilske opreme, goriva, zavarovanja operativnih gasilcev ter izobraževanja med gasilskimi društvi v GZ.

Člani PGD Stari trg pred začetkom tekmovanja

Požar v Starem trgu

Leto 2003 je minilo v znamenju zaključka projekta nabave novih gasilskih vozil po planu GZ Loška dolina. PGD Stari trg je svečano predal v uporabo novo orodno vozilo GVC 16/25. Ob tej priložnosti smo pripravili slovesnost, kjer smo počastili tudi 115. obletnico našega gasilskega društva.
V letu 2004 se je končal vpis družbene lastnine v sodni register na ime Prostovoljnega gasilskega društva Stari trg pri Ložu. Postopek vpisa se je začel leta 1994.

Delo z mladimi

Delu z gasilsko mladino se posveča veliko pozornosti. V društvu delujejo trije mentorji. Redno se udeležujejo na gasilsko športnih tekmovanjih. Zadnja leta pa tudi na Gasilskih kvizih. Iz tekmovanj prinašajo dobre rezultate, največkrat najvišja mesta. Lepo povabljeni osnovnošolci in dijaki, da se vključite v naše društvo.

Izobraževanje

Član prostovoljnega gasilskega društva postane lahko oseba, stara najmanj 7 let. Ko dopolni 18 let, se vključi v operativno enoto društva. Da gasilec lahko sodeluje na intervenciji, mora biti podučen, za zahtevna opravila zdravniško pregledan. Samo usposobljene gasilce poveljujoči sme vključiti v akcijo. Nekatere stopnje izobraževanj so v pristojnosti GZ, bolj zahtevne pa se izvajajo v izobraževalnem centru na Igu.
Veliko znanja se pridobi tudi s tekmovanji v gasilsko športnih disciplinah v vseh starostih od pionirjev do veteranov tako za moške kot za ženske.

Sodelovanje z ostalimi društvi in organizacijami

Ker se gasilsko društvo ni nikoli zapletalo v politiko in je bilo vedno na strani ljudi, mu je uspelo preživeti že tri države, veliko gospodarskih kriz in razne ideologije. Naša preteklost je dobra garancija za prihodnost, v kateri nas čaka veliko izzivov, na katere smo pripravljeni. Pri tem pa ne računamo samo na člane našega društva, ampak tudi na vse prebivalce naše doline.
V prostorih že nekaj časa gostimo člane Šahovskega kluba Loška dolina, občasno pihalni orkester Kovinoplastika Lož, Smučarski klub Kovinoplastika in Občinski svet občine Loška dolina.

Večji požari po drugi svetovni vojni v Loški dolini

V Starem trgu 6 požarov; v Ložu 7 požarov; na Sveti Ani 1 požar; v Danah 1 požar; v Podcerkvi 2 požara; v Nadlesku 4 požari; v Markovcu 1 požar; v Vrhniki 3 požari; v Iga vasi 3 požari; v Podgori 2 požara; na Vrhu 1 požar; na Marofu 3 požari; v Koča vasi 3 požari.
Na klic iz sosednjih krajev smo sodelovali na požarih v Cerknici, Martinjaku, Velikem Vrhu, Loškem Potoku, Sodražici, na Slivnici, na Vremščici, na Počku …
Vsako leto v spomladanskem času ob kurjenju na prostem zagori precej začetnih požarov. Sreča je, da se ne razvijejo v večje gozdne požare, saj je naša dolina zaraščena prav do vasi.
Gasilci iz Loške doline smo sodelovali v večjih naravnih nesrečah na Primorskem, v Železnikih in letos na Ptujskem območju. Kot je zapisal pesnik Oton Zupančič: »Ne boj se za pomoč, mi bdimo dan in noč.«

Novim izivom

V Prostovoljno gasilsko društvo Stari trg pri Ložu je včlanjeno 115 članov in članic, od tega 94 moških in 21 žensk. Operativnih gasilcev je 37, pripravnikov 5, operativnih gasilcev v rezervi je 12, podpornih članov 23, mladincev 13, pionirjev 16, veteranov 7 in častnih članov 2.
V letu 2008 smo sprejeli statut društva, ki je evropsko naravnan, ter izvolili nove organe za naslednji 5-letni mandat. Upravni odbor: Bukovec Franjo – predsednik; Koren Boris – poveljnik; Gorše Marko in Mlakar Janez – namestnika poveljnika; Bavec Maruša – predstavnica članic, Truden Stanislav – predstavnik veteranov, Strle Rok – za prvo pomoč in radijske zveze, Bavec Matej – področje IDA; Bavec Uroš – tajnik, Bavec Vinko – blagajnik, Forjanič Renato – predstavnik mladine in gospodar. Nadzorni odbor: Poje Anton – predsednik; člana Kovač Branko in Tavzelj Uroš. Disciplinska komisija: Zakrajšek Matej – predsednik, člani: Komidar Mirko, Žnidaršič Anton, Bukovec Rajko in Lipovac Vasja.

Cilji za prihodnost:

- obnova gasilskega doma (strehe);
- zamenjava avto cisterne iz leta 1978;
- usposabljanje članov za vedno zahtevnejše intervencije.

Za delovanje društva, vzdrževanje gasilske tehnike in gasilskega doma z inventarjem porabimo letno precej finančnih sredstev. Večino sredstev prejmemo od donatorjev. Ob tej priložnosti se iskreno zahvaljujemo občanom za prostovoljne prispevke, donacijam podjetij in od letos tudi občanom, ki so namenili določen % od dohodnine.
V 120-letni dobi delovanja gasilskega društva Stari trg je to le del v mozaiku zgodovine. Podatki so zbrani iz arhiva društva, ravno tako fotografije.

Srečanje gasilske mladine GZ Loška dolina

Srečanje gasilske mladine je postalo tradicionalno, saj je letos potekalo že petič.
Izleta se je udeležilo okrog 130 oseb, kar nam pove, da smo pri pridobivanju mladega kadra na pravi poti, to pa nam je v veliko zadovoljstvo.
Tokrat smo se skupaj povzpeli na Snežnik, druženje pa nadaljevali v Leskovi dolini.
Naša želja, da bi se srečanja udeležili tudi starši, se je izpolnila, saj so nas prijetno presenetili in se srečanja udeležili v velikem številu.
Ob 7. uri zjutraj smo krenili izpred gasilnega doma Stari trg z dvema avtobusoma, kar nekaj udeležencev srečanja pa se je odločilo za lasten prevoz.
Pohod je minil v prijetnem vzdušju. Z dobro voljo nas ni navdajalo le prekrasno cvetje na vsakem koraku, vreme, ki je bilo kot naročeno, pač pa tudi misel na piknik, ki nas je čakal v Leskovi dolini, kjer smo se nameravali ustaviti po sestopu s Snežnika.
Kljub utrujenosti smo po dobri hrani in pijači nadaljevali s športnimi igrami do petih popoldne, ko se je naše srečanje zaključilo in smo se polni prijetnih vtisov preživetega dne odpravili proti domu.
Zahvaljujem se vsem mentorjem, ki so skrbeli za varnost otrok, predsedniku in podpredsedniku zveze, ki sta poskrbela za jedačo in pijačo, pa tudi vsem ostalim, ki so se trudili za to, da se je naše srečanje izteklo karseda prijetno.

Jelka Ožbolt

Foto: Erna Nelc

Mladi gasilci na Snežniku

Pihalni orkester na obisku med osnovnošolci

Vzgoja in izobraževanje sta neločljivo povezana z razvojem človeške družbe in nosita v sebi plemenitost razvoja. Vsakodnevne izkušnje mladim ljudem nudijo možnost odkrivanja in bogatenja znanja na poti njihovega razvoja ter se v človeka vtisnejo za vse življenje.

K temu stremimo tudi v našem društvu – Pihalnem orkestru Kovinoplastika Lož, saj letni program »godbeniških« aktivnosti vsekakor zajema tudi sodelovanje z učenci in učitelji iz osnovnih šol, in sicer OŠ heroja Janeza Hribarja Stari trg ter OŠ Grahovo. Preko predstavitvenega koncerta skušamo mladim približati koncertno glasbo.

Tako je bilo tudi letos …

V mesecu maju 2008 smo izvedli dva predstavitvena koncerta, v Kulturnem domu v Starem trgu in v telovadnici šole Grahovo.
Naša želja je čim bolj približati učencem glasbo in voljo do igranja na različne inštrumente, zato je bila rdeča nit letošnjega koncerta reševanje križanke z glasbenega področja. Učenci so na koncertu reševali glasbeno križanko, s katero so lahko sodelovali na likovnem natečaju »Moj inštrument«, ki smo ga razpisali vzporedno s predstavitvenim koncertom. Naš namen je tudi utrditi sodelovanje med šolami iz bližnjih občin, kar bomo poskušali uresničevati še naprej.
V natečaju so se učenci preizkusili kot slikarji in mogoče so s tem dobili navdih in voljo naučiti se igranja na kak inštrument v glasbeni šoli ter se vključiti kot člani v pihalni orkester.
S tem smo povezovali dve področji umetnosti. Učenci so risali svojo podobo inštrumenta, ki ga je razkrila glasbena križanka, na več načinov in se tako potegovali za simbolične nagrade, katerih sponzor je podjetje Kovinoplastika Lož.
Bilo je lepo, zabavno in veselo, saj nas učenci sprejmejo z navdušenjem in nam vsakič namenijo večji aplavz. S tem smo poplačani za ves trud, ki ga vložimo za izvedbo predstavitvenih koncertov.
Hvala godbenicam in godbenikom, hvala učiteljem in učencem in se vidimo prihodnjo pomlad ob zvokih pihalnega orkestra Kovinoplastika Lož.

Članica pihalnega orkestra Kovinoplastika Lož
Aja Trudn

Jože Lekšan

Pred zaključkom naporne pevske sezone

Verjetno ni potrebno posebej razlagati, kaj oz. kdo je Pevsko društvo Slavček. V Loški dolini smo prisotni in nastopamo že dobrih deset let. Natančneje deset let, štiri mesece in pol. Verjetno pa ne veste za vse naše aktivnosti.

Biti pevec je zelo lepo, vendar tudi zelo naporno. To smo izkusili pri „Slavčkih“ najbolj v zadnjih dveh sezonah, ko smo se podali tudi na daljše poti izven naše domovine. Še bolj pa to občutijo naši člani, ki hkrati igrajo in pojejo pri ansamblu Ugib.

Predvsem zadnja sezona, ki jo pravzaprav še nismo zaključili, bo še posebej zaznamovala zgodovino „Slavčkov“. V tem letu smo imeli kar nekaj zelo odmevnih nastopov, izdali smo novo zgoščenko in gostovali pri naših rojakih onstran Atlantika.

Že prejšnjo sezono smo zaključili v prekrasnem okolju, v objemu prelepih gora na tromeji med Slovenijo, Italijo in Avstrijo, v družbi Slovencev z vsega sveta. Prelep avgustovski dan je vsaj zame na Sv. Višarjih izzvenel pravljično tudi ob naši pesmi. Predvsem koncert na prostem, kjer se je razprostiral res prekrasen pogled na gore, nam bo verjetno vsem za vedno ostal v spominu.

Ob pričetku nove sezone smo med načrte bolj v šali kot zares uvrstili tudi gostovanje v Ameriki. Poleg snemanja zgoščenke in koncerta ob okrogli obletnici je bila to predvsem pobožna želja, v katero skoraj nismo verjeli. Še posebej, ker sta se od nas poslovila Leon in Marko, ki sta bila z nami od vsega začetka, poleg tega pa je prišlo tudi do „selitve glasov“.

Prve vaje te sezone so tako izzvenele v iskanju, bile so neobičajne. Tudi prvo snemanje je bilo dokaj naporno. Nato smo se utekli. S ciljem, da bi čim več trenirali, smo si zadali tudi nekaj nastopov – maš, skupaj s solistkama. Prvi tak nastop je bil v Loškem Potoku, najljubšem kraju naših Ugibovcev. Loški Potok je bil v sneženi decembrski nedelji miren in spokojen, petje pa je bilo pravi užitek. Tudi sama cerkev s svojo akustiko je bila zelo prijazna in obljubili smo si, da bomo latinsko mašo prav gotovo snemali v njej. Že čez teden dni nas je čakal nov nastop pri maši v Logatcu, popoldne pa še nastop na Medvedjem Brdu. Vmes pa seveda vaje in kosilo. Kljub celodnevnemu naporu je že pred koncertom na Medvedjem Brdu in po njem harmonika pospešila utrip ne samo nam, ampak tudi deklet-

Foto: arhiv PD Slavčki

Nastop Slavčkov na Slovenski pristavi v Clevelandu

toma, solistkama, ki sta nas povabili v goste, in vsem poslušalcem, ki so nas prišli poslušat.

Vsako leto tradicionalno zapojemo ob našem Prešernovem dnevu. Na ta dan že nekaj let skupaj z Osnovno šolo heroja Janeza Hribarja in gosti zapojemo domači publiki, vsem našim zvestim poslušalcem, vsem, ki jim ni žal žrtvovati dveh ur za poslušanje in se z nami družiti še po nastopu. Nastop pred domačo publiko pa je tudi za nas svečan. Popolnoma drugače je peti ljudem, ki jih poznaš. Poješ težje, a z veliko večjim zadovoljstvom.

Še en koncert smo imeli v mrzli zimi – v Zagorju pri Pivki. S prijaznimi gostitelji smo izvedli lep koncert in se imenitno zabavali tudi po uradnem delu, kjer je pobudo prevzel Ugib. Čas pa je tiho tekel in odločitev o Ameriki je obstala pred nami. In pred nami sta bila še letni koncert in snemanje zgoščenke. Pa še koncert v Bazovici. Dogodki so si nato sledili zelo hitro, saj smo zjutraj po dokaj napornem koncertu v Bazovici, kjer se je bilo po že tako poznem koncertu zelo težko posloviti od naših gostiteljev, posneli zadnje pesmi zgoščenke. Nekaj pesmi je bilo dokaj svežih, tako da smo ob koncu snemanja občutili pravo malo zmagoslavje. Po koncu snemanja smo imeli še nastop pri Gradu Snežnik ob prireditvi V deželi ostrnic, nato pa še generalko za Ameriko v domači župnijski cerkvi sv. Jurija.

10. julija so vzleteli Ugibovci, teden dni za njimi pa še ostali „Slavčki“. Naša pot je bila sicer naporna. Na letališču v Frankfurtu smo namreč zamudili predvideni let čez lužo. Ampak Slavčki se ne damo. V Ameriko smo vseeno prišli.

Že dva dni po prihodu v Cleveland smo imeli na Pristavi prvi celovečerni nastop, UGIB pa je igral do prebujanja petelinov in še dlje. Naslednji dan smo peli pri maši, popoldne pa na še enem koncertu v SNPJ, prav tako v Clevelandu. Tudi tu je za zabavo nastopil UGIB. Po potepanju ob Niagari in v Washingtonu smo se v petek vrnili nazaj v Cleveland, kjer smo na baseballskem stadionu zapeli slovensko in ameriško himno. V soboto in nedeljo sta nas čakala nova nastopa v Chichagu. Po sobotnem celovečernem koncertu je nedelja minila v znamenju maše in popoldanske zabave, kjer pa se je ponovno prepevalo in igralo. Prepevali smo povsod, kjer se je pokazala priložnost.

Nastop pred Slovenci v Clevelandu in Chichagu je bil posebno doživetje. V množici ljudi, ki jim ni težko prepotovati 50, 100 ali več kilometrov, da bi slišali slovensko besedo in pesem, kjer začneš še sam iskati znance in sorodnike, začutiš, da si Slovenec z veliko začetnico. Tega v naši dolini ne občutiš. Nepozabne vtise so nam pustili tudi prizadevni organizatorji in prijazne družine, ki so nam nudile prenočišče in vse, kar smo potrebovali.

No, vrnili smo se in od zadanih ciljev nam je ostal še letni koncert. Tega bomo izvedli takoj, ko zajamemo malo sape. Obenem vas vabimo, da se nam takrat pridružite. Lahko pa kupite tudi naš novi CD „Pomladni pozdrav“.

Pevci in zborovodja Miran Žitko smo prispevali pevski del. Naši načrti pa bi bili težko uresničljivi, če ne bi za nas požrtvovalno poskrbela naša korepetitorka gdč. Andreja Mele s svojimi prijatelji in sorodniki v Ameriki in če nam ne bi finančno pomagali naši sponzorji. Navedenim smo še posebej hvaležni, saj so nam omogočili zares nepozabno doživetje.

Foto: arhiv PD Slavčki

Skupaj z gostitelji

tekst in fotografije: Borut Kraševec

Slavčki upihnili svečke na torti

V telovadnici Osnovne šole v Starem trgu je bilo v nedeljo, 28. septembra nadvse praznično in veselo. Pevci pevskega društva Slavček so praznovali desetletnico svojega skupnega prepevanja. Ob tej priložnosti so v goste povabili priznano vokalno skupino Krila iz Šmartnega pri Ljubljani. Veselo vzdušje so z narodnozabavnimi vižami podkrepili še člani ansambla Ugib, ki so hkrati tudi člani pevskega društva Slavček. Celotni prireditvi je piko na i dodala tudi znana TV voditeljica Jasna Kuljaj, ki je z Ugibovcem Janezom Sterletom celo zapela in zaplesala.

Kot se za rojstnodnevno praznovanje spodobi, ni manjkala niti praznična torta, na kateri so Slavčki skupaj s svojim pevovodjo Miranom Žitkom upihnili deset svečk.

PD Slavček na jubilejnem koncertu

Torta za deseti rojstni dan

Ansambel Ugib z voditeljico Jasno Kuljaj

Vokalna skupina Krila

Lara Ravšelj

Orkester kamp 2008

Pri domači godbi so nam ponudili možnost, da nas pet članov odide na orkester kamp, ki je potekal od 25. 8. do 30. 8. v Izoli. Moramo priznati, da nas je bilo najprej kar malce strah, kako bo celoten kamp potekal. Bali smo se, da nimamo dovolj znanja, kondicije ipd., kar se je kasneje izkazalo za nepotrebno.

Končno smo dočakali ponedeljek in odšli v Izolo. Ko smo prispeli, smo se razdelili v sobe, nato pa že odšli na prvi skupni sestanek, kjer so nam predstavili, kako bo celoten kamp potekal.

Po sestanku smo že začeli z vajami. Najprej smo imeli vaje po sekcijah (vsa glasbila posebej), kjer so nas učili najboljši slovenski glasbeniki. Nato pa smo imeli še skupno vajo. V naslednjih dneh je urnik potekal tako, da smo imeli dopoldne od 9.00 do 12.30 sekcijske vaje in popoldne od 15.30 do 19.00 skupne vaje. Zvečer pa so nam pripravili razne koncerte (koncert mentorjev, koncert pihalnega kvinteta Kwindtet …). Seveda pa smo imeli tudi prosti čas, ki smo ga izkoristili za kopanje, druženje in druge aktivnosti.

Dnevi so prehitro minevali in že je prišel četrtek in naš prvi koncert, ki se je odvijal na Manziolievem trgu v Izoli. Tokrat smo igrali po sekcijah.

V petek zvečer pa nas je že čakal drugi koncert, ki smo ga izvedli ravno tako na Manziolievem trgu v Izoli.

Dopoldne smo vadili kot običajno po sekcijah, popoldne pa smo odšli na že omenjen trg, kjer smo imeli generalko. Koncert se je začel ob 21.00 in trajal približno eno uro. Bil je zelo uspešen, to je bilo razbrati iz navdušenja poslušalcev.

V soboto smo program le še ponovili in ob 16.00 odšli v Trst, kjer smo ob 21.00 izvedli zaključni koncert, s katerim se je končal naš Orkester kamp. Tudi od italijanske publike smo poželi bučen aplavz. Za nas pa je bil ta koncert še posebej lep, saj so nas prišli poslušat starši, ki so nas po koncertu odpeljali domov.

Prve skupne vaje

Tako se je v Trstu zaključil nepozaben Orkester kamp 2008. V enem tednu smo pridobili veliko znanja, ki ga bomo z veseljem uporabili pri domači godbi, pa tudi veliko prijateljstev in znanstev. Skrbi so bile res nepotrebne, kajti bilo je zares lepo. Upamo, da bomo imeli tudi drugo leto možnost, da se udeležimo orkester kampa.

Zahvaljujemo se Pihalnemu orkestru Kovinoplastika Lož, ki nam je omogočil nepozaben orkester kamp v Izoli.

Klarineti

Saksofoni

Flavte

Koncert v Trstu

Domen Kordiš

Naši biatlonci že tekmujejo

Biatlon je šport, ki združuje dve športni disciplini v eni. Izraz se navadno uporablja za zimski šport, ki združuje smučarski tek in streljanje z malokalibrsko puško. Obstaja tudi poletna različica, ki združuje kros in streljanje z malokalibrsko puško.
In ravno v letnem biatlonu so se 30. avgusta v Starem trgu pri Ložu pomerile mlajše kategorije tekmovalcev, ki sicer tekmujejo še z zračnimi puškami. V organizaciji našega smučarskega kluba se je namreč odvijalo državno prvenstvo v letnem biatlonu za starejše dečke, starejše deklice, mlajše dečke ter mlajše deklice.
Med starejšimi dečki je navdušil naš edini tekmovalec v tej kategoriji Nace Ravšelj s prvim mestom. Na zmagovalnem odru smo čestitali tudi Juretu Ožboltu, ki je ravno tako zasedel prvo mesto med mlajšimi dečki. V tej kategoriji sta tekmovala še dva njegova klubska prijatelja. Nace Žnidaršič je bil odličen četrti. Žan Petrinčič pa odličen deveti.
In že smo pri mlajših deklicah, kjer smo imeli kar 6 mladih tekmovalk iz našega kluba. Najbolje sta se uvrstili Urška Poje in Maruša Forjanič, prva na četrto, druga na sedmo mesto. Tina Mlakar je bila dvanajsta, Ana Štempihar trinajsta, Sara Mlakar petnajsta in naša najmlajša bojevita Maja Mlakar je zasedla devetnajsto mesto. Med starejšimi deklicami smo imeli le eno našo predstavnico, ki je zasedla peto mesto, in to je bila naša nova članica Kristina Sterle Zalar.

Podgora, sobota, 13. 9. Lahko bi ji že rekli vasica rolkanja.
Ravno tako v organizaciji našega kluba je tega dne potekalo 9. tekmovanje na tekaških rolkah »Ski rolke Lož 2008«. Na žalost brez naših tekmovalcev v mladinskih kategorijah, ki so se morali udeležiti državnega prvenstva v letnem biatlonu v Avstriji, kjer so Nastja Ravšelj, Simon Kočevar in Nejc Kordiš postali državni prvaki, Jure Sterle pa je osvojil bronasto medaljo.
Na tekmovanje v Podgori se je prijavilo rekordno število tekmovalcev. Kar 102 smo imeli na startni listi iz dvanajstih slovenskih in enega hrvaškega kluba. Verjeli ali ne, na tekmovanje se je prijavila tudi najboljša slovenska tekačica na smučeh Petra Majdič. In res je prišla in seveda bila prva. Naši tekmovalci tokrat niso bili povsem v vrhu, so pa dosegli solidne uvrstitve. Zavedamo se namreč, da najboljšim tekaško smučarskim klubom še nismo povsem konkurenčni, še posebej ne v zelo slabih vremenskih razmerah, saj ne prej ne potem ni padal dež, med celotno tekmo v soboto pa ves čas, kar zna biti za tekmovalce tudi nevarno in boleče zaradi možnosti zdrsa in padca. Pomembno je vedeti tudi, da so bile za večino naših deklet to ene izmed prvih tekem, vsaka tekma pa pomeni več izkušenj, pridobljene samozavesti, več športnega duha in motivacije, novih poznanstev. V klubu smo veseli prav vsakega nastopa naših mladih tekmovalcev in jim ob tej priliki ponovno čestitamo za njihove uvrstitve.
Da pa znamo presenetiti tudi tekači, so dokazali Nejc Kordiš z zmago na letošnjih tekmah v septembru v Medvodah in Tržiču, Jure Ožbolt z drugim mestom na šprintu v ljubljanskem BTC-ju in Simon Kočevar s tretjim mestom v Tržiču. Za nami so torej štiri tekme Poletnega pokala Cockta na tekaških rolkah, pred nami jih je še prav toliko, ki se jih bomo z veseljem udeležili in poskušali doseči kar se da odmevne rezultate.

Foto: Arhiv SK Kovinoplastika Lož

Ekipa biatloncev

Foto: Borut Krašovec

Državno prvenstvo v Letnem biatlonu, Stari trg 2008

Ali ste vedeli?
Izvor biatlona
Prve slike ljudi, ki so na smučeh zalezovali divjad, izvirajo iz Norveške in so stare več kot 4000 let, vendar pri teh slikah še ne gre za šport, temveč zgolj za združevanje tehnike lova z zimsko opremo, ki jo je narekovalo preživetje.
Biatlon kot šport prav tako izvira iz Norveške, kjer so ga začeli uporabljati v norveški vojski kot eno od vaj za urjenje vojakov. Prvi znani biatlonski klub je bil ustanovljen na Norveškem leta 1861, da bi se poudaril pomen narodne obrambe. Prvič se je ta šport na Olimpijskih igrah pojavil pod imenom Vojaška patrulja leta 1924 ter kasneje še kot predstavitveni šport na olimpijadah v letih 1928, 1936 in 1948. Kot olimpijska disciplina je bil biatlon sprejet šele sredi petdesetih let 20. stoletja, saj se države, ki so ta šport gojile, niso mogle zediniti okoli pravil.
Prvo svetovno prvenstvo v biatlonu je bilo leta 1958 v Avstriji, na olimpijskih igrah pa so tekmovalci prvič tekmovali v biatlonu na olimpijadi v Squaw Valleyju leta 1960. Ženske so prvič nastopile v biatlonu na olimpijskih igrah v Albertvillu leta 1992.

(iz enciklopedije)

ZAHVALA

Za Sekcijo za biatlon in smučarski tek Smučarskega kluba Kovinoplastika Lož je naporen mesec. V razmaku štirinajstih dni smo organizirali Državno prvenstvo v letnem biatlonu za mlajše kategorije v Športnem parku Stari trg in sedaj že tradicionalno 9. tekmovanje na tekaških rolkah »SKI rolke Lož 2008« v Podgori. Rezultate obeh tekem lahko poiščete na internetu (www.loska-dolina.net). Na tem mestu bi se radi zahvalili vsem, ki ste nam kakor koli pomagali, da sta tekmovanji lepo uspeli. Brez sponzorjev, donatorjev, staršev tekmovalcev, članov kluba, gasilcev in še nekaterih posameznikov, na katere se lahko vedno zanesemo, nam ne bi uspelo kluba in Loške doline predstavljati na najboljši možen način. Še enkrat vsem iskrena hvala!

SK Kovinoplastika Lož

Tina Sterle, Potrpežljiva P. Kravca

Uživaj mladost drugače

Ali poznate tisto lepo oranžno cvetico, ki jo je v naših krajih že tako težko najti? Imenuje se kranjska lilija. Za nas skavte je nekaj posebnega in dragocenega, zato smo si v znak slovenstva nadeli srajce v njeni barvi. Da, tisti nasmejani oranžnosrajčniki, ki ste jih gotovo že srečali, smo skavti, ki želimo mladost uživati nekoliko drugače.

Foto: Tina Sterle

Skavti v barvah kranjske lilije

Skavtov po vsem svetu je več deset milijonov in smo različnih narodnosti, barve kože in veroizpovedi. V Sloveniji nas je v okviru krovne organizacije Združenja slovenskih katoliških skavtinj in skavtov aktivnih več kot 4000. Tudi v Loški dolini nas najdete. Delujemo že od leta 1991 kot prostovoljno nepolitično mladinsko vzgojno gibanje. Naš osnovni cilje je vzgojiti mlade v odgovorne in celovite osebnosti. Slovenski skavti smo razdeljeni na lokalne enote stege in skavtske skupine. Skavti v Loški dolini smo združeni kot Loška dolina 1 steg Jamskega medveda.

Razdeljeni smo v tri starostne skupine oz. veje. Najmlajša veja so volčiči in volkuljice (VV), stari od 8 do 11 let, ki jih skozi pravljične prigode Knjige o džungli peljejo Akela, Bagira in Balu. Izvidniki in vodnice (IV) so stari od 11 do 16 let in znajo že veliko veščin. Preko iger in pustolovščin se učijo preživeti v naravi, zakuriti ogenj in si skuhati kaj dobrega, poznajo pa tudi veliko uporabnih vozlov, zato ga ni drevesa, na katerega ne bi mogli splezati. V letu, ko skavt ali skavtinja dopolni 16 let, prestopi v klan in se pridruži popotnikom in popotnicam (PP), starim do 21 let. Kljub temu da so nekoliko starejši, so popotniki in popotnice še vedno polni mladosti in norosti, vendar pa že znajo samostojno in odgovorno delovati.

Nenazadnje pa smo tu še skavtski voditelji, ki se trudimo mlajšim pokazati, da je živeti v naravi in z njo lahko nekaj najlepšega.

Pri nas je vsakemu posamezniku omogočeno, da najde kaj zase. Učimo se preživetja v naravi, ročnih spretnosti, zabavamo se s petjem in igrami, pomagamo drugim ljudem, hodimo na izlete, organiziramo praznovanja, akcije in še veliko drugih zanimivih aktivnosti. Vendar pa mora vsak, ki se nam pridruži, pokazati pripravljenost in zrelost za tak način življenja. Zato mora slovesno obljubiti in kot znamenje obljube sprejme skavtsko rutko.

Skavtska srečanja mladim pomenijo priložnost za oblikovanje prijateljskih vezi, za učenje, zabavo in koristno preživljanje prostega časa, voditeljem, ki jih usmerjamo, pa priložnost in odgovornost, da prispevamo k vzgoji mladega rodu. Največje bogastvo pa je, da se lahko drug od drugega učimo in tako drugim in sebi pomagamo na poti v boljšo prihodnost. Ustanovitelj skavtskega gibanja Robert Baden Powell nas je namreč naučil, naj zapustimo ta svet nekoliko boljši, kot smo ga prejeli.

SKAVTI VABIMO NOVE ČLANE

NARAVA. PUSTOLOVŠČINE. IGRE. VEŠČINE. PRIJATELJI.

Skavti smo 4. 10. 2008 začeli novo skavtsko leto.
Vsi, ki bi se nam še radi pridružili, lahko to storite do konca oktobra.

UŽIVAJ MLADOST DRUGAČE!

Vpisujemo:
volčiče in volkuljice od 8 do 11 let,
izvidnike in vodnice od 11 do 16 let,
popotnike in popotnice od 16 do 21 let.

Informacije na: 041 217 865

STEG JAMSKEGA MEDVEDA
LOŠKA DOLINA 1

Z blatom do novih prijateljev

Vrhunec vsakega skavtskega leta je poletni tabor, ki pa je bil letos zares vrhunski. Imenoval se je Jamboree 2008 pod geslom: *»Norost, ki deluje«*.

Foto: Tina Sterle

Blatni in veseli

Del tabora je vsaka skavtska veja preživela ločeno, tri dni pa smo bili na tabornem prostoru v Podturjaku združeni prav vsi. To je bil vrhunec našega druženja, ko je skupaj taborilo okoli 3500 skavtinj in skavtov iz cele Slovenije, pridružili pa so se nam tudi zamejski Slovenci iz Italije.

Jamboree je bil za vsakega skavta prav posebno doživetje – med tolikšno množico ljudi, z igrami, ki se jih še nikoli nismo igrali, s pesmimi, ki jih še nikoli nismo peli in s pravo mladostniško norostjo, ki smo jo uporabili zato, da so ti dnevi postali nekaj nepozabnega. V današnjem svetu, v katerem si ne predstavljamo trenutka brez mobitelov in internetne povezave, je za marsikoga res norost, da bi se samo z nahrbtnikom na ramah odpravil spat v šotor, kjer ni elektrike in je edina voda tista mrzla iz potoka.

Prigod je bilo veliko. Zagotovo pa ne bo nihče pozabil nočnega neurja z oblico dežja. Takrat smo spakirali naše nahrbtnike in čakali, kdaj bo voda toliko narasla, da nam bo zalilo šotore. Pred poplavo smo se zato sredi noči zaspani in s težkimi nogami odpravili na uro dolg pohod do Želimelj, kjer smo na varnem prespali. Naslednji dan se nas je veliko vrnilo nazaj na taborni prostor, kjer smo zavihali rokave in si ponovno uredili naš taborni prostor. Skoraj ni bilo stvari, ki ne bi imela sledov blata. Od takrat naprej nas dežne plohe niso več motile. Saj kjer je dež, je tudi blato. Zato smo vremenske neprilike izkoristili za vesele norije, kot so blatni tobogan, borba v blatu in mazanje sosedov z blatom. In ni bilo lepšega kot videti kopico zamazanih mladostnikov iz cele Slovenije, ki znajo uživati v trenutku, ki jim je bil dan.

Udeležba na Jamboree-ju je bila za nas precejšen finančni zalogaj, zato smo se celo leto z različnimi akcijami trudili in si sami prislužili dobro četrtino tabornine. S finančnimi sredstvi sta nam priskočila na pomoč tudi podjetje Pobles d. o. o. iz Podskrajnika in Občina Loška dolina, za kar se jima skavti iz stega Loška dolina 1 iskreno zahvaljujemo. Prav tako pa bi se radi zahvalili Galeriji Ložanki, ki je gostila našo razstavo, in vsem občanom in občankam, ki ste nam na tej razstavi darovali prostovoljne prispevke. Brez vseh vas bi si težko privoščili biti del te vesele norosti.

Tina Sterle, Potrpežljiva P. kravca

Foto: Tomaž Kvaternik

Še ena skupinska v blatu

Prireditev Vsi na Cinkovec uspela

V nedeljo, 7. septembra 2008, je v organizaciji ŠRD Snežnik – Kozarišče potekala sedaj že tradicionalna prireditev Vsi na Cinkovec.
Izvedli smo 7. kolesarjenje in 4. tek na Cinkovec. Tek na Cinkovec je bil tudi četrti od šestih tekov v sklopu Notranjskega tekaškega pokala (NTP).
Podobno kot prejšnja leta smo se tudi tokrat z vso resnostjo in zagnanostjo »vrgli na delo« že dobre tri tedne nazaj, v mislih pa tudi še kak mesec več. Organizacija takšne prireditve terja celo kopico drobnih opravil, od prijave prireditve, priprave prijavnic, iskanja sponzorjev, oblikovanja vabil medijem in prilagajanja le-teh naravi posameznega medija, razobešanje plakatov, pošiljanja vabil itd. Zaradi večletnih tovrstnih izkušenj se nismo ustrašili izziva, čeprav smo vedeli, da bo tekmovalcev veliko in res se je vseh skupaj zbralo preko 170.
Še najbolj nas je skrbelo vreme in ko smo v petek popoldan poslušali vremensko napoved, smo si prvič oddahnili. Vremenarji so tokrat imeli prav, na tekmi je bilo še skorajda prevroče in le nekaj dežnih kapljic ob razglasitvi rezultatov nas je spomnilo tudi na možnost »hladnega tuša«, ob katerem bi le malokdo posedal s sotekmovalci dlje kot do razglasitve svojega rezultata.
Čeprav naj bi bil osnovni moto rekreativnih prireditev predvsem sodelovati, pa je seveda vsakomur prijetno pri srcu, če ob tem še zmaguje, ko tekmuje bodisi sam s seboj ali pa s kolegi, prijatelji in naključnimi znanci ali zgolj z željenim časom.
Najhitrejši tekač je bil Borut Malavašič, priznani gorski tekač in lanski skupni zmagovalec NTP. Njegov prihod na našo prireditev še posebej godi. Med tekačicami je bila najhitrejša Mateja Sterle. Najhitrejše kolo in seveda najmočnejše kolesarske noge sta imela Nastja Ravšelj in Peter Vesel. Med osnovnošolci so bili zmagovalci vsi, ki so pretekli progo. So pa tudi tukaj najboljši trije v vsaki kategoriji dobili medaljo. Vseh skupaj je bilo 55, tudi tokrat so bili v večini učenci iz OŠ heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu in OŠ Toneta Šraja Aljoše Nova vas.
Rezultate teka in kolesarjenja na Cinkovec si lahko ogledate na naši spletni strani http://www.loska-dolina.net/. Do naslednjega leta imate torej priložnost »napadati« tako svoj čas kot tudi čase konkurentov.
Še pomembnejše od rezultatov je zagotovo prijetno druženje in medsebojna izmenjava izkušenj na tradicionalnem »makaronflajšu«. Najpomembneje pa je to, da je tekmovanje ponovno minilo brez kakršnih koli nezgod, ki so jih sem ter tja izzivali tudi nestrpni avtomobilisti na repu tekaške kolone.

Foto: Borut Kraševec

Štart teka na Cinkovec

Vsem udeležencem prireditve Vsi na Cinkovec 2008 se zahvaljujemo za udeležbo, kvalitetne in predvsem športne boje. Še posebej smo veseli številnih pohval, ki ste nam jih izrazili pri ocenjevanju organizacije in izvedbe prireditve. V organizacijskem odboru bomo storili vse, da se boste tudi na naših naslednjih prireditvah, na katere vas vabimo že ob tej priložnosti, ravno tako dobro počutili in glas zadovoljstva ponesli v svoje kraje, med prijatelje in znance ter jih naslednjič pripeljali zraven, da se tudi sami prepričajo o naši prijaznosti, organizacijski kvaliteti ter prijetnem ambientu snežniških gozdov.
Prireditev Vsi na Cinkovec 2008 so s svojimi različnimi pokroviteljskimi prispevki, zaradi katerih se jim zahvaljujemo in priporočamo tudi za vnaprej, omogočili: Kovinoplastika Lož d. d., Ewopharma d. o. o. Ljubljana, OZS – Obrtna zbornica Slovenije, Kovinoplastika Lož družba pooblaščenka d. d., Občina Loška dolina, Turistično društvo Loška dolina, SKEI Kovinoplastika Lož, Kovinoplastika Lož p. c. Inox, Vidmar Srečko s. p., Športna zveza Loška dolina, Zavarovalnica Triglav d. d., Trgovina Truden Nadlesk, Armobil Ule&Co, d. n. o., ASPC Drobnič d. o. o., PGD Iga vas, B. A. S. S. Avtoakustika Baraga, SK Kovinoplastika Lož, Fundacija za šport.
Športni pozdrav!

ŠRD SNEŽNIK – KOZARIŠČE
Dušan Bavec, predsednik društva

Uspešen nastop DLLL SNEŽNIŠKA DIANA Loška dolina

13. in 14. 9. 2008 smo se nekateri člani kluba udeležili finala evropskega pokala.
Tekmovanje je potekalo v Pezinoku na Slovaškem in je trajalo dva dni.

Rezultati finalnega tekmovanja:

Goli Lok (Bare Bow)
Modec Mitja 1. mesto
Martinčič Božo 4. mesto
Anzeljc Nadja 4. mesto

Tradicionalni Dolgi Lok (Traditional Long Bow)
Modec Božidar 2. mesto

Skupni Rezultat za Evropski pokal:

Goli Lok (Bare Bow)
Modec Mitja 3. mesto
Martinčič Božo 5. mesto
Anzeljc Nadja 4. mesto

Tradicionalni Dolgi Lok (Traditional Long Bow)
Modec Božidar 1. mesto

Nadja Anzeljc

Foto: arhiv DLLL

Uspešni člani DLLL SNEŽNIŠKA DIANA

»Varna vožnja – Ribnica 2008« uspela!

Člani Kart kluba Loška dolina (KKLD) smo prvi vikend v septembru, natančneje v nedeljo ravno na dan Ribniškega sejma, v sodelovanju z društvom Sožitje iz Ribnice organizirali že tradicionalno prireditev »Varna vožnja – Ribnica 2008«. Tokrat smo z društvom Sožitje iz Ribnice (ta združuje osebe s posebnimi potrebami in njihove družinske člane) v Ribnici prvič sodelovali. Njihove člane namreč vedno vozimo brezplačno. Moramo priznati, takoj so odreagirali in bili za akcijo in sodelovanje! Najbolj zagreti člani Sožitja so na prireditveni prostor (pred podjetjem INLES v Ribnici) prišli že zjutraj po 9. uri, saj je bilo »pričakovanje« za njih neka povsem nova izkušnja, nepopisno doživetje.

Nekateri so naša namenska, serijsko izdelana vozila za vožnjo dveh oseb, t. i. dvojčki, sicer sprva gledali malce z nezaupanjem, a ko je naš izkušeni voznik varno zapeljal po progi prvega, najbolj korajžnega člana, je adrenalin pri vseh naših »posebnih gostih« dobesedno kar kipel, saj so se naenkrat vsi hoteli peljati. To smo uredili z vožnjami »po vrsti«. V boksih oz. garaži je bilo vseskozi prisotno obilo smeha in posrečenih komentarjev. Nekatere smo zato peljali kar dvakrat. Bilo je enkratno in če njihovega navdušenja ne doživiš osebno, v živo, zamudiš enega resnično najbolj prijetnih občutkov – toplino, ki se pojavi le ob takih priložnostih. V veselje nam je, da lahko s tem nekatere tako preprosto osrečimo in jim polepšamo sivi vsakdanjik. Obenem gre zahvala seveda vsem zvestim sponzorjem, ki so nam kakor koli omogočili izvedbo te »posebne« prireditve, še posebej lastnikom parcel (podjetju Lavrič transport, podj. Agaton in podj. Vabisco), ki nam vsako leto brez zadržkov in brezplačno nudijo uporabo njihovih asfaltnih površin in tako razvoj take vrste motošporta tudi osebno podpirajo. Obenem so na prireditvi tudi izkušeni vozniki (člani KKLD) lahko »prišli na svoje«, saj so imeli možnost širši javnosti prikazati, kako se da hitro, a kljub temu varno in spretno voziti po seveda za to namenjenem in varno ograjenem vozišču. Seveda, vse to pod budnim očesom naših strogih redarjev. Upamo, da bomo drugo leto pri odgovornih organih v Ribnici (UE in P. P.) glede na koristnost naše prireditve naleteli na malce več razumevanja in tako nekoliko »lažje« kot letos pridobili potrebna dovoljenja za izvedbo
te naše prijetne in predvsem varne prireditve. Da pa bodo naše prireditve še poučnejše in še zanimivejše, bomo poskrbeli tako, da bomo vsakič v goste povabili katerega od znanih Slovencev oz. naših prijateljev. To so na primer Šola varne vožnje g. Braneta Küzmiča, relijaš g. Igor Dekleva in g. Milan Bubnič ali pa svetovno znani kaskader g. Rok Cvetkov in njegov sin Alex. Slednja sta letos že kar dobro dvignila adrenalin vsem obiskovalcem naše julijske prireditve v Ložu. Veselimo se že našega ponovnega druženja v letu 2009.

za KKLD,
Leon Trubačev – predsednik

Debata v boksih

Ena »gasilska« za medije

Tudi izkušeni so prišli »na svoj račun«

Neizkušeni v gume, izkušeni mimo!

Novice iz Križne jame

Bliža se konec poletne turistične sezone. Križno jamo pri Ložu je v tem času obiskalo okoli 4.000 obiskovalcev. Večina se je zanimala tudi za ogled Loške doline in njene okolice. Prevladovali so domači gostje. Veliko jih je prišlo iz SV dela naše domovine.

Pogoste so bile šolske skupine, ki so prišle na Notranjsko z željo, da si ogledajo eno redkih naravno ohranjenih turističnih jam v Evropi in najdaljšo turistično vodno jamo v Sloveniji s kristalno čisto zeleno vodo. Med tujimi gosti so bili najbolj pogosti Izraelci, Nemci, Nizozemci in Danci.

V času večjih poletnih poplav smo v Križni jami opažali nenavaden pojav, ki ga v zadnjih 30-ih letih še nismo zaznali. V jami smo opazili večje količine pen. Upamo, da to ni posledica »čiste pitne vode«, ki prihaja iz iztoka čistilne naprave pri Fari na Blokah. Prav tako so se v jami večkrat pojavljali »oblaki« ilovnato rjave vode, saj na Bloški planoti »pridno rijejo in kopljejo« v bližini potokov Farovščice in Sušice, ki se stekata v sistem Križne jame.

Društvo ljubiteljev Križne jame

Pene v avgustu

Pene v II. jezeru

Pene v Križni jami

Novice projekta LEADER

Lokalna akcijska skupina (LAS) Po poteh dediščine od Idrijce do Kolpe, v kateri je povezanih 11 občin (med njimi tudi občine Cerknica, Loška dolina in Bloke), je v letošnjem letu uspešno izpeljala prijavo na razpis Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za razvoj podeželja v letih 2008–2013.

Do 5. oktobra 2008 so lahko člani LAS predložili letni izvedbeni načrt s seznamom konkretnih projektov. O razdelitvi pridobljenih sredstev na konkretne projekte bo odločal Upravni odbor LASa.

Poudarek prijavljenih programov je na razvoju podeželja in turizma. V občinah Loška dolina, Cerknica in Bloke bo večina prijavljenih aktivnosti pripomogla k boljši prepoznavnosti in razvoju turistične infrastrukture.

Društvo ljubiteljev Križne jame v okviru projekta izvaja tudi storitev turistične informacijske točke, zato vabimo turistične ponudnike v občinah Loška dolina, Bloke in Cerknica, da nam posredujejo informacije o svojem delovanju po e-pošti na naslov kriznajama@yahoo.com.

Društvo ljubiteljev Križne jame

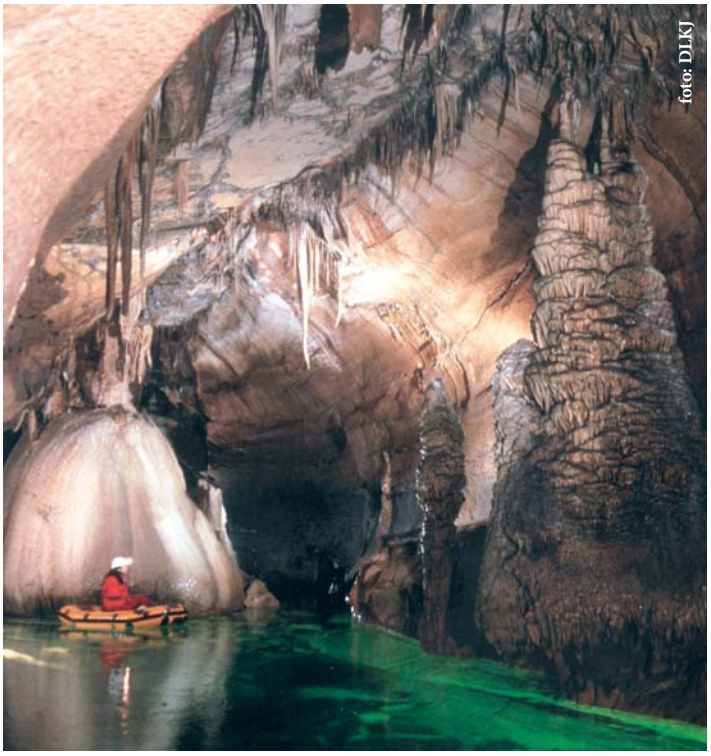

XI. jezero

LEKANČKOV BUTIK

Čebelice z medom

Sestavine za testo na hitro vgnetemo v kepo. Ovijemo jo v prozorno folijo in damo počivati za 1 uro v hladilnik. Pečico ogrejemo na 180 stopinj.

Nato iz testa oblikujemo debelejše svaljke in jih razrežemo na koščke (kot za njoke). Vsak košček oblikujemo v kroglice ovalne oblike, ki kasneje služijo za trup čebelice.

Na vsako stran kroglice zapičimo po en mandljev listič, da čebelice dobijo krilca. Položimo jih na pekač, obložen s peki papirjem in pečemo cca. 10–15 minut.

Ko so čebelice pečene, jih ohladimo in okrasimo s stopljeno čokolado. S tulcem narišemo dve pikici za oči in 3–4 črtice vodoravno po trupu.

Testo:
350 g moke
100 g hladnega masla
100 g medu
100 g sladkorja
1 jajce
naribana limonina lupinica

Dekoracija:
na lističe narezani mandlji
50 g raztopljene čokolade

Jasna Lekan

Medgeneracijski odnosi

Oddaja na nacionalni televiziji »Sveto in svet« o medgeneracijskih odnosih z dne 10. 9. 2008 me je spodbudila, da vsaj nekaj svojih občutenj v zvezi z oddajo podelim z vami, bralci Obrha.

Običajno je namen takih omizij, da se slišijo različna mnenja. Tudi v tokratni oddaji je bilo tako. Gostja, ki je v zvezi z medgeneracijskimi odnosi do sedaj imela dobro osebno izkustvo, je osvetljevala problem bolj s stališča, da so medgeneracijski odnosi dobri, s tem pa ni rečeno, da se ne bi dalo še kaj izboljšati.

Drugi gostje so bili več ali manj mnenja, da marsikje medgeneracijski odnosi že več desetletij tja od druge svetovne vojne naprej niso bili odprti, odkriti, ker je bilo treba marsikaj zamolčevati. Moje osebno izkustvo je, lahko rečem, mnogo bližje tem drugim razpravljavcem, ki so utemeljevali, kako so mnogi ljudje danes, stari tam okrog osemdeset let in več, bili skozi življenje prežeti s strahom, žalostjo, negotovostjo, zanikanjem samega sebe. Ker se teh travm v mnogih primerih niso imeli možnosti osvoboditi, jih predelati, niti s svojimi otroki si niso upali odkrito govoriti, so posledično temu nujno sledili nezdravi, neodkriti medsebojni odnosi.

V takih primerih, kjer se drug z drugim ne moreš ali se celo ne smeš odkrito pogovarjati, je nemogoče zgraditi dobre, zdrave medsebojne odnose, pa naj bo to na družinski, sosedski, medgeneracijski ali širše na družbeni ravni nasploh. Vesel, vesela sem! Krasno! Uspelo mi je! Res je bilo dobro! Kako lep dan in podobni izrazi zadovoljstva so pri posamezniku zaradi takšnih in drugačnih nepredelanih travm iz preteklosti največja ovira, da bi čustvene izraze navdušenja lahko sproščeno zaživel, je bilo slišati v oddaji.

Kaj storiti, da bomo med seboj zaživeli bolj sproščeno in si več zaupali? Samo moledovati je premalo. Potrebno je stopiti korak naprej. Kako in v katero smer?

Če smo v dosedanjem obdobju dajali velik poudarek materialnim dobrinam, čustva pa potiskali bolj na obrobje, nas čakajo novi izzivi. Tega, da si bomo upali v naši družbi bolj sproščeno in odkrito spregovoriti tudi o svojih čustvih, z vsem spoštovanjem sprejeti sogovornikovo različnost, se bomo morali v veliki meri še naučiti. Od nas vseh, celotne družbe in ne nazadnje vsakega posameznika bo odvisno, kako zdravo, kakovostno medsebojno skupnost bomo živeli. Kolikor bolj sproti nam bo uspelo razreševati težave bodisi v družinskem okolju, v vzgojnih in izobraževalnih ustanovah, na delovnem mestu, v času upokojitve in kolikor več časa bomo posvetili odkritim medgeneracijskim pogovorom, toliko več veselja, radosti, navdušenja, zadovoljstva bo med nami.

Graditi dobre generacijske in medgeneracijske odnose ni nikoli dokončan projekt. Poti za dosego ciljev so različne. Nekatere vodijo preko najrazličnejših institucionalnih ustanov, druge preko terapevtskih skupin, morda preko raznih društev, delavnic, predavanj s predpostavko, videti v sogovorniku najprej dobro in mu prisluhniti.

Različne poti. Isti cilji. Dobro, zdravo, odkrito medsebojno sobivanje.

S kar nekaj sogovorniki sem se pogovarjala o tej oddaji, zato sem tisto, kar je mene posebej nagovorilo, z večjim premislekom tudi zapisala.

Pavla Lavrič

Kako izboljšati medsebojne generacijske in medgeneracijske odnose je nikoli dokončan projekt. Poti za dosego ciljev so različne. Nekatere vodijo preko institucionalnih ustanov, spet druge preko terapevtskih skupin, društev, ustvarjalnih delavnic, predavanj, z novimi načini dialoga s predpostavko, videti v vsakem človeku najprej dobro.
Cilj različnih poti je isti. Zdravi, odkriti, dobri generacijski in medgeneracijski odnosi.

POLICIJA SVETUJE

Otroci na cesti so nepredvidljivi

Mesec september je tu, z njim pa so se ulice in ceste spremenile. Na njih se je s 1. septembrom pojavilo več otrok, podjetja že delajo s polno paro, pri poslu je najbolj pomembna hitrost, to pa ne gre skupaj z množico otrok, ki se v tem času vsuje na ceste, pločnike, ulice, parkirišča.

Naša dolžnost je, da pazimo na otroke!

– otroci so na cesti in na prometnih površinah zaradi neizkušenosti nepredvidljivi
– zaradi svoje majhnosti pozneje opazijo vozilo in tudi vozniki jih pozneje opazijo, še posebno, če so za našim vozilom na parkirišču
– v prometu sprejemajo nagle odločitve – naglo prečkajo ceste,
– prepričani so, da jih voznik v vozilu vidi, če oni vidijo vozilo
– mislijo, da se lahko vozilo hitro ustavi, tako kot oni
– njihovo pozornost preusmerjajo radovednost in dogajanja okoli njih,
– imajo ožje vidno polje, dobro slišijo, toda nimajo sposobnosti zaznave zvoka, od kod prihaja

Zato, spoštovane voznice in vozniki, upoštevajte omejitve hitrosti, bodite strpni, prijazni in s svojim ravnanjem v prometu zagotovite, da bodo šolske poti varne. Pred prehodi za pešce ali na drugih mestih, kjer vidite na cesti otroke, ustavite in dajte prednost otrokom z jasno kretnjo, da je pot varna. Vozniki, otroci nimajo zavor, vaša vozila pa jih imajo, zato ne dovolite, da bi zaradi vaše neprevidnosti in nepazljivosti na cesti ugasnilo mlado življenje.

PP Cerknica

Jeseni se vozne razmere spreminjajo!

Jesen je tu in s tem letnim časom se bistveno spreminjajo tudi vozne razmere na cestah. Da bi bili pravočasno pripravljeni na mokro in spolzko vozišče, listje na cesti in spreminjajoče se vremenske razmere je potrebno prilagoditi vožnjo trenutnim razmeram na cesti.

Eden od pogojev za varno vožnjo je tudi tehnično brezhibno in s predpisano opremo opremljeno vozilo. S tako opremljenim vozilom bomo pripravljeni pričakali dež, meglo, sneg ali poledico.

Zaradi spreminjajočih se voznih razmer moramo biti toliko bolj previdni in pozorni na ostale udeležence v prometu, še posebej na pešce, saj so le ti najbolj izpostavljeni in ogroženi.

Ne pozabimo na varne šolske poti, po katerih otroci vsakodnevno hodijo v šolo in iz šole, zato bodimo v bližini le teh še bolj zbrani in previdni.

Upoštevajmo pešce, ki prečkajo ali nameravajo prečkati cesto na prehodu za pešce in jim omogočimo varen prehod ceste.

Pešcem v tem letnem času svetujemo uporabo kresničk in drugih odsevnih teles, nošenje svetlejših oblačil in hojo po pravilni strani ceste, tako da bodo vidni in jih bodo vozniki že na daleč opazili.

Udeleženci v prometu, upoštevajmo prometna pravila, bodimo strpni, umirjeni in premišljeni, vse to pa so pogoji za varno udeležbo v prometu brez neželenih posledic.

Pomislite tudi na to, da bo potrebno v mesecu novembru zamenjati letne pnevmatike za zimske ali imeti v vozilu predpisano zimsko opremo.

Lidija Jurkovič
VODJA POLICIJSKEGA OKOLIŠA

Jata štorkelj se je letošnjega avgusta kar nekaj časa zadrževala v okolici Pudoba. Menda se ta obisk že pozna pri naraščaju. Fotografijo je za objavo posredoval Bojan Štefančič.

FOTO ŽNIDARŠIČ
PORTRETNI IN DIGITALNI STUDIO ŽNIDARŠIČ CERKNICA TEL. 01/7096-973

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK
PODPIS
MODRO ZELENA REKA
JUŽNO-AMERIŠKA DOMAČA ŽIVAL
POJAV NA VODNI GLADINI
SNOV, MATERIJA
OSNUTEK, NAČRT
GORAN KARAN
GLAVNO MESTO ITALIJE
PRVA ČRKA ABECEDE
SPOJINA METILA Z AMINOM

PRIPOVED. PESNITEV
VZKLIK PRI BIKOBORBI
NAŠA PISAVA

ŽUPAN KAMNIKA (TONE)
DVOJNI KOZOLEC
HAITSKI KULT
GOSTINSKI OBRAT HOTELSKEGA TIPA
KONEC POLOTOKA
NAŠA MISS LETA '92 (NATAŠA)
FINANČNI USLUŽBENEC
MAROGA
ZDA (ORIGINAL.)
JED IZ SESEKLJANEGA MESA, KROMPIRJA IN ZELENJAVE
VPIS, VNOS
VOJAŠKI NADZOR, VAROVANJE
DVOBOJ
KOSITER
TONA
ITALIJANSKI ČIN V VOJSKI
REKE, JEZERA IN MORJA
OGNOJEK
GMOTA IZ VESOLJA, METEOR
STAR CITROËN
KORK, PLUTOVINA
VELIK GORSKI VRH
KRSTILNICA
TOVARNA KAMIONOV
MESTO V ŠVICI
IVAN NAPOTNIK
APOTEKA
ZBOR DEVETIH PEVCEV
MESTO S TOVARNO ALPINA
PRODAJALEC ŽITA
NAČIN FILMSKEGA SNEMANJA, CINERAMA
RŽENI KRUH
EVA LONGYKA
ŽIVLJENJSKI PROSTOR
NEVESTIN IZBRANEC
NAGON, STRAST
ŠIFRER ANDREJ
KATRAN
NEKDANJI MONGOLSKI VLADAR
ZAKONITOST, LEGALNOST
ZOLTAN ILIN
JANI GOLOB

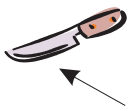

TRDA KOVINA (Ti)

MORSKI RAK BREZ KLEŠČ

Nagradno geslo križanke v juniju 2008 je bilo:

FRANŠIZNA PRODAJALNA TRUDEN

Izmed prispelih dopisnic s pravilnimi rešitvami smo izžrebali tri, za katere nagrade prispeva

TRUDEN trgovsko podjetje d. o. o.
Nadlesk 19
1386 Stari trg pri Ložu
tel.: 01 7058 777
gsm: 041 567 830; 041 640 255

1. nagrado: TRUDEN vrednostni bon za 50 €
prejme: Julijana Strmšek, Viševek 45, 1386 Stari trg pri Ložu

2. nagrado: TRUDEN vrednostni bon za 20 €
prejme: Tilka Klepac, Lož, Smelijevo naselje 49; 1386 Stari trg pri Ložu

3. nagrado: TRUDEN vrednostni bon za 10 €
prejme: Manca Rupnik, Lož, Smelijevo naselje 40; 1386 Stari trg pri Ložu

Nagrajenkam čestitamo!

Pravilna rešitev tokratne križanke je geslo, ki ga boste dobili na osenčenih poljih.

Geslo napišite na dopisnico in jo pošljite na naslov uredništva Obrh do **24. novembra 2008**.

Nagrade tokrat prispeva:

Pevsko društvo Slavček Loška dolina

1.-5. nagrada: Zgoščenka PD Slavček, ki so jo izdali ob svoji desetletnici delovanja.

Želimo vam obilo zabave pri reševanju križanke in veliko sreče pri žrebu.

uredniški odbor

FOTO GALERIJA: POLHARSKA NOČ, ZAGRADNE NJIVE, 20. september 2008

FOTO: Borut Kraševec

Občina Loška Dolina
Cesta Notranjskega odreda 2
1386 Stari trg pri Ložu

tel.: 01 70 50 670
e-pošta: obcina@loskadolina.si
spletni stran: www.loskadolina.si

Uradne ure

Uradne ure za poslovanje s strankami

ponedeljek	7.30–11.00 in 11.30–14.30
sreda	7.30–11.00 in 11.30–15.30
petek	7.30–11.00 in 11.30–13.30

Uradne ure v sprejemni pisarni

ponedeljek	7.30–11.00 in 11.30–15.00
torek	7.30–11.00 in 11.30–15.00
sreda	7.30–11.00 in 11.30–16.00
četrtek	7.30–11.00 in 11.30–15.00
petek	7.30–11.00 in 11.30–14.00

Upravna enota Cerknica
KRAJEVNI URAD STARI TRG PRI LOŽU
vsak torek 8.00–12.00

Policijska postaja Cerknica
POLICIJSKA PISARNA STARI TRG PRI LOŽU
vsako sredo 9.00–11.00

Ljudska univerza Postojna
SVETOVALNO SREDIŠČE POSTOJNA
vsaka prva sreda v mesecu 11.30–13.30

Kratka obvestila

Koncesijo za opravljanje dimnikarskih storitev na območju Loške doline je Vlada Republike Slovenije podelila podjetju Dimnikarstvo in sanacija dimnikov, Okič Fadil s.p.

Občani s strani koncesijonarja prejmejo obvestilo o času opravljanja storitve ter navodila, ki so jih dolžni upoštevati.

JP Komunala Cerknica d.o.o. obvešča prebivalce Babnega polja, da je od 10. oktobra 2008 dalje začela z rednim tedenskim praznjenjem posod za odpadke.

Center za zbiranje odpadkov pri čistilni napravi v Starem trgu obratuje:

Vsak četrtek: od 12. do. 17. ure
Vsako prvo in tretjo soboto: od 8. do 12. ure
Vsako drugo in četrto soboto ter ob nedeljah in praznikih je Zaprto.